

Doktori (PhD) értekezés

Ujházy László sz. őrnagy

Budapest, 2011.

**Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
Hadtudományi Doktori Iskola**

Ujházy László szerződéses őrnagy:

Tartalékos szövetségek a NATO-ban

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. habil. Deák János ny. vezds., PhD

.....

Budapest, 2011.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA ÉS ÚJSZERŰSÉGE	8
A PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA, HIPOTÉZISEK.....	11
KUTATÁSI CÉLOK.....	12
AZ ALKALMAZOTT KUTATÁSI MÓDSZEREK	13
AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE, SZŰKÍTÉSEK.....	14
KUTATÓMUNKÁMAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK	16
1. A NATO TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE.....	17
1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	17
1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE.....	19
1.3 A CIOR SZEREPE A VÁLSÁGREAGÁLÓ MŰVELETEK KORÁBAN.....	26
1.4 MAGYARORSZÁG ÉS A CIOR.....	28
1.5 ÖSSZEGZÉS	29
1.6 KÖVETKEZTETÉSEK.....	30
2. A NATO TARTALÉKOS EGÉSZSÉGÜGYI TISZTEK SZÖVETSÉGE.....	32
2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	32
2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE.....	33
2.3 MAGYARORSZÁG ÉS A CIOMR	37
2.4 ÖSSZEGZÉS	37
2.5. KÖVETKEZTETÉSEK.....	38
3. RELEVÁNS TARTALÉKOS SZÖVETSÉGEK A NATO-BAN	39
3.1 AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG TARTALÉKOS SZÖVETSÉGE.....	39
3.1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	40
3.1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	41
3.1.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	43
3.2 A NÉMET TARTALÉKOS SZÖVETSÉG.....	44
3.2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	44
3.2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	47
3.2.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	48
3.3 A FRANCIA TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE	50
3.3.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	51
3.3.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	54
3.3.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	54
3.4 AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK TARTALÉKOS TISZTJEINEK SZÖVETSÉGE	55
3.4.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	56
3.4.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	60
3.4.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	62
3.5 A SZLOVÉN TISZTEK SZÖVETSÉGE.....	62
3.5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	63
3.5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	64
3.5.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	65
3.6 ÖSSZEGZÉS	65
3.7 KÖVETKEZTETÉSEK.....	66
4. TOVÁBBI NEMZETKÖZI TARTALÉKOS SZÖVETSÉGEK	69
4.1 AZ EURÓPAI TARTALÉKOS TISZTHELYETTES SZÖVETSÉG	69

4.1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	69
4.1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	71
4.1.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	72
4.2 KÖZÉP-EURÓPAI TARTALÉKOS ÉS TISZTI SZÖVETSÉGEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE – A GAMINGI KEZDEMÉNYEZÉS	73
4.2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	73
4.2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	76
4.2.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	77
4.3 A BALTI-TENGERI EGYÜTTMŰKÖDÉS.....	78
4.3.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	78
4.3.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	81
4.3.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	81
4.4 A PÁNAMERIKAI TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE.....	82
4.4.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	82
4.4.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	83
4.4.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	84
4.5 AZ ADRIAI TARTALÉKOS TISZTEK PARTNERSÉGE	85
4.5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	85
4.5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE	86
4.5.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK.....	87
4.6 ÖSSZEGZÉS	87
4.7 KÖVETKEZTETÉSEK.....	88
5. A MAGYAR TARTALÉKOSOK SZÖVETSÉGE	89
5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA	89
5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE.....	94
5.3 ÖSSZEGZÉS	95
5.4 KÖVETKEZTETÉSEK.....	96
BEFEJEZÉS.....	99
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK, ELÉRT EREDMÉNYEK, JAVASLATOK ÉS TOVÁBBI KUTATÁST IGÉNYLŐ TERÜLETEK	99
A KUTATÓMUNKA ÖSSZEGZÉSE	99
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK.....	100
ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	107
JAVASLATOK	108
A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA	108
JAVASLAT A KUTATÁS TOVÁBBI FOLYTATÁSÁRA.....	109
LEGFONTOSABB ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	110
FÜGGELÉKEK	114
1. SZÁMÚ FÜGGELÉK	114
2. SZÁMÚ FÜGGELÉK	116
3. SZÁMÚ FÜGGELÉK	121
4. SZÁMÚ FÜGGELÉK	124
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	126
A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM JEGYZÉKE	145

„A tartalékos kétszeresen is állampolgár”

(The Reservist is twice a citizen)

(Winston Churchill)

BEVEZETÉS

Alapvető jelentőségéből következően a honvédelem és a társadalom közötti kapcsolat mindig is foglalkoztatta a politikusokat és a katonai vezetőket, teoretikusokat. Clausewitz azt írja: „... az állam, a háború és a hadsereg erejét mérhetetlenül megnöveli a nemzet szíve és érzülete.”¹ Szakértők azonban egyetértenek abban, hogy mára ez a kapcsolat még nagyobb figyelmet érdemel mint valaha, különös tekintettel arra, hogy napjainkra számottevően növekedett a társadalmi szervezetek közvetítő ereje.²

Az ezredfordulóra új korszak nyílt Magyarországon a honvédelem komplex rendszerében, ezen belül a haderő és a társadalom viszonyrendszerében, amikor 2004. november 3-án leszerelt az utolsó sorkatona.³ Ezzel megszűnt az a fajta kapcsolat a honvédség és a társadalom között, ami 136 éven át egyfajta párbeszéd és civil kontrol forrása volt. Miközben a politikai változások eredményeként a haderő jóval nyitottabbá vált mint korábban, a sorkatonák távozásával felmerült a haderőnek a társadalmon belüli önálló kasztvá válása, újfajta elkülönülése a társadalomtól.⁴

Számtalan gyermekbetegség után mára nagyjából kialakult a sorkatonák kiváltása szerződéses katonákkal.⁵ Ennek ellenére hosszú ideig nagyon kevés szó esett –

¹ CLAUSEWITZ, Carl von: A háborúról I. kötet (ford.: Réczey Ferenc), Zrínyi Kiadó, Budapest, 1961., 245. old.

² VARGA Péter – HORVÁTH László: A civil szervezetek szerepének erősödése az utóbbi két évtizedben Magyarországon; In: Bolyai Szemle, 2009. évi 3. szám, 64. old. ISSN 1416-1443; MOLNÁR Ferenc: A haderő demokratikus ellenőrzése és a civil társadalom Magyarországon; Védelmi Tanulmányok sorozat, 49. szám, Chartapress, Budapest, 2002., 1–75. old. ISBN 963 8117 94 X

³ TIBORI Tímea – MOLNÁR Ferenc – GYIMESI Gyula: Az önkéntes haderő társadalmi háttere – társadalomtudományi helyzetkép és prognózis; In: Hadtudományi Tájékoztató, Budapest, 2005., 57–72. old. ISSN 1419-7758

⁴ Ez a folyamat más országokban is aggodalomra ad okot.

⁵ „A szerződéses állomány tagja: az a honvéd (rendfokozat nélküli) és tiszteti, tiszthelyettesi, tisztí rendfokozatú katona, aki a szolgálati viszonyt határozott idejű szerződésben vállalja.” Lásd: 2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról; Értelmező rendelkezések, 2. § (15).

a másik korábbi hadköteles állománycsoport – a hadköteles tartalékosok⁶ kiváltásáról. Már a hadkötelezettség békeidejű megszüntetését megelőző vitákban is legtöbbször a sorkatonák kiváltásának esetleges nehézségeiről esett szó. Annak ellenére, hogy a katonaszociológiai szakirodalom a hidegháború utáni tendenciákat mindig a „kis professzionális haderők, kis tartalék erőkkkel” címkével jelezte és a sorozás „felfüggesztéséről” írt,⁷ a hazai szakmai vitákban hosszú ideig nem is beszéltek az önkéntes haderőben képzett tartalékosokról.

A nagy hagyományokkal rendelkező önkéntes haderők (Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok) példáját ismerve azonban tudjuk, hogy igenis léteznek ilyen tartalékosok: ezek az önkéntes tartalékosok. Az előbb említett államok gyakorlatát figyelembe véve kijelenthetjük, hogy nincsen önkéntes haderő önkéntes tartalékosok nélkül.⁸

Már az önkéntes haderőre történt áttérés előtt megkezdődött hazánkban egy önkéntes tartalékos rendszer kiépítése, mely a hadköteles tartalékos rendszerrel párhuzamosan kezdett működni. 2002-ben az a megtiszteltetés ért, hogy a Magyar Honvédség első önkéntes tartalékosa (mai kifejezéssel élve „önkéntes műveleti

⁶ A 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről így fogalmaz:

„83. § (1) A Honvédség tartalékos rendszere önkéntesség, vagy jogszabályi kötelezettség alapján szervezett tartalék elemekből áll.

(2) A tartalékos állományba az önkéntes védelmi tartalékos, az önkéntes műveleti tartalékos, a kiképzett tartalékos, valamint a potenciális hadköteles tartozik.

(3) A kiképzett tartalékosként, valamint a potenciális hadkötelesként nyilvántartott személy csak rendkívüli állapot vagy megelőző védelmi helyzet idején a hadkötelezettség bevezetését követően teljesíthet tényleges katonai szolgálatot.

(4) Az önkéntes műveleti tartalékos önként vállalja, hogy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvényben (a továbbiakban: Hjt.) meghatározott feltételrendszer alapján rendelkezésre állási díj ellenében rendelkezésre áll és behívását követően tényleges katonai szolgálatot teljesít.

(5) Az önkéntes védelmi tartalékos önkéntes jelentkezés alapján vállalja, hogy katonai esküt tesz és határozatlan idejű szerződésben meghatározott egyedi feltételrendszer szerint közreműködik a Honvédség feladatai ellátásában. Ha az önkéntes védelmi tartalékost békében nem a szerződésében meghatározott alapfeladat ellátására veszi igénybe a Honvédség, a tevékenységéért az önkéntes műveleti tartalékosra vonatkozó külön jogszabályban rögzített díjazás jár. E szolgálat a társadalombiztosítási szabályok szerinti mindenkor öregségi nyugdíjkorhatárig teljesíthető.

(6) A kiképzett tartalékos állományba a Honvédség állományából kikerült és az állami szervek adatszolgáltatása alapján nyilvántartott, korábban hivatásos, szerződéses vagy önkéntes tartalékos szolgálatot teljesített férfi tartozik.”

⁷ MOLNÁR Ferenc: A sorkatonai szolgálat intézménye a NATO csatlakozás küszöbén; In: GLATZ Ferenc (szerk.): A NATO és a magyar politika; Magyarország az ezredfordulón, Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián, I. Rendszerváltozás: piacgazdaság, társadalom, politika, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1999., 109–110. old. ISBN 9635081650

⁸ SZÜCS László: Nincsen hadsereg tartalék nélkül; <http://www.honvedelem.hu/news/22308/nincsen-hadsereg-tartalek-nelkul> (2010.10.07 16:57)

tartalékos”) lehettem.⁹ Itt nem részletezendő okok miatt az akkori kísérlet nem járt eredménnyel, 2010 végére már csak 17 önkéntes tartalékos maradt a kezdeti, kilencvenegy fős létszámból.¹⁰

Azóta nyilvánvalóvá vált, hogy ez a kérdés fokozottabb figyelmet érdemel. A 2010-ben hivatalba lépett honvédelmi vezetés nagy lendülettel fogott hozzá a probléma kezeléséhez, az önkéntes tartalékos rendszer ügye bekerült az új alaptörvénybe¹¹ és a honvédelmi törvény megalkotása és elfogadása sarkalatos törvény lett.¹² 2011 januárjában a tartalékosok száma már meghaladta a 2000 főt.

Az önkéntes tartalékosok – akár a hadköteles tartalékosok általában – csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba.¹³

Mindezeket átlátva a tartalékos szövetségek fő célja, hogy a fennmaradó időben is együtt tartsák ezt az állományt, és segítségükkel hidat képezzenek a haderő és a társadalom között – különösen ott, ahol a sorkatonák kiesésével a tartalékosok és szövetségeik fontos kapcsolatot képeznek a társadalommal. Mindezt a szabad idejükben, délutánonként, hétvégén, egyfajta klubélet formájában teszik. A „tartalékos szövetség” mint intézmény bizonyos értelemben a kiszervezés egyik legrafináltabb

⁹ SZÜCS László: Az első önkéntes tartalékos; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 47. szám, 2002. november 22., 5. old. ISSN 0865-6932

¹⁰ KOVÁCS Róbert: További tervek az önkéntes tartalékos rendszerre; <http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/tovabbi-tervek-az-onkent-es-tartalekos-rendszerre-40045> (2011.05.22. 12:01)

¹¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.); Magyar Közlöny, 2011. évi 43. szám, 2011. április 25., XXXI. cikk, 10664. old.

¹² Ezek a sarkalatos törvények; http://www.fn.hu/belfold/20110422/ezek_sarkalatos_torvenyek/ (2011.05.21. 12:01) Bár a Hvt. korábban is minősített többséget igénylő (2/3-os) törvény volt.

¹³ Tényleges (más néven aktív) katonai állomány alatt azokat a kiképzett illetve kiképzés alatt álló személyeket értjük, akik adott időszakban szolgálatot teljesítenek a haderőben. Hazánkban, ennek megfelelően a 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről így rendelkezik:

„80. § (1) A törvény alkalmazásában a tényleges katonai állományba tartoznak

a) a hivatásos katonák,

b) a szerződéses katonák,

c) a szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékos katonák,

d) a honvéd tisztjelöltek,

e) a honvéd tiszthelyettes-jelöltek,

f) megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején - a hadkötelezettség bevezetése után - a hadköteles katonák.

(2) A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok katonái - külön törvény szerint - a Honvédség tényleges állományába tartoznak.

81. § A tényleges katonai állomány tagjai - a szolgálati viszony keletkezése szerint - békében önkéntes jelentkezés alapján, megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején - a hadkötelezettség bevezetése után - ezenkívül hadkötelezettség alapján teljesítenek katonai szolgálatot.

82. § A tényleges katonai állomány folyamatos kiegészítése békében a hivatásos, szerződéses és az önkéntes tartalékos katonai szolgálatra vagy hallgatói viszony létesítésére toborzottak felvétele, megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején ezenkívül a hadkötelesek behívása útján történik.”

formája. Kellő állami segítséggel egy ilyen társadalmi szervezet keretei között – bizonyos fokig a szervezet tagjainak lelkesedésével szinte „visszaélve” – költségkímélően érhetőek el a fenti célok.¹⁴

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA ÉS ÚJSZERŰSÉGE

A modern értelemben vett tartalékos katona fogalma a XIX. század közepe táján jelent meg.¹⁵ Felismerve a lehetőségek végtelen tárházát, ami a tartalékosok kettős kötődéséből fakad – nevezetesen, hogy katonai feladataik mellett civil állampolgárként aktívan dolgoznak az üzleti szférában, a gazdaságban, a tudományban, az oktatásban, a politikában vagy az élet számos más területén –, egyes fejlett demokráciákban már az első világháború előtt létrejöttek a tartalékos szövetségek. A második világháború után pedig már a legtöbb nyugati demokráciában megalakultak ilyen szervezetek.

Így jött létre 1948-ban a Tartalékos Tisztek Szövetségek Közi Konföderációja (Confederation Interalliée des Officiers de Réserve – CIOR), a szervezetet mára inkább NATO Tartalékos Tisztek Szövetségeként szokás említeni. A CIOR egy pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amelynek célja egyfelől megteremteni az együttműködés feltételeit a NATO-tagállamok tartalékos szövetségei között, másfelől erősíteni a NATO iránti szolidaritást. A CIOR fő feladata a NATO politikájának támogatása, továbbá segítségnyújtás a NATO-nak céljai elérésében. A NATO Katonai Bizottsága 1988. március 27-én MC 248/1 számú határozatában ismerte el a CIOR működését.

¹⁴ A nem kormányzati szervezet (non-governmental organization – NGO) vagy társadalmi szervezet olyan minden kormánytól független, magánjog alapján működő, civilekből álló, nonprofit szervezet, amely saját költségvetéssel rendelkezik. Általában spontán módon, kezdeményezésre, mozgalmából kinőve jön létre. A társadalmi szervezet, a társadalmi szervezetek szövetsége, továbbá – ha az alapszabály így rendelkezik – a társadalmi szervezetek szervezeti egysége jogi személy. A társadalmi szervezetnek az a szervezeti egysége nyilvánítható jogi személlyé, amelynek önálló ügyintéző és képviselői szerve van, valamint a működéséhez szükséges önálló költségvetéssel rendelkezik. Hazánkban az Alkotmány az alapvető szabadságjogok között garantálja az egyesülési szabadságot. Az egyesülési jogról szóló – módosított – 1989. évi II. törvény szabályozza a társadalmi szervezet fogalmát és jogállását. Ez a fogalom a vezetéstudományi fogalomnál szűkebb: a törvény szerint alapvetően gazdasági célra társadalmi szervezet nem hozható létre. A gazdasági szervezetek ezért kívül esnek a társadalmi szervezet jogi fogalmán. Ugyancsak kívül esnek e fogalmon az államhatalom és a közigazgatás szervezetei. A KSH adatai szerint Magyarországon több mint hatvanezer bejegyzett civilszervezet van, ezek közül 40-50 ezer működhet. Napjainkban az élet minden területén léteznek ilyen szervezetek (környezetvédelem, emberi jogok, humanitárius segélyezés stb.). Az első ilyen szervezetnek a solferinói csata után létrejött Nemzetközi Vöröskeresztet tekintik, annak ellenére, hogy mai formájában már nem számít nem-kormányzati szervezetnek. Lásd: 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=98900002.TV (2011.05.13. 22:33)

¹⁵ Magyarországon a *hadkötelezettséget* az 1848. évi XXXIII. törvény a magyar hadseregről (tervezet), a *tartalékos katona* fogalmát az 1868. évi XL. törvénycikk a véderőről, hatályba lépésétől származtatjuk. A két világháború között az életbe léptetett 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről már megkülönböztette a rendes tartalékos és a póttartalékos szolgálati kötelezettséget is.

A hidegháborút követően térségünkben – így Magyarországon is – megváltozott, új alapokra került a haderő és a társadalom viszonya. Egyrészt felbomlott a régi struktúra, másrészt a NATO-csatlakozás egyik fontos feltételeként fogalmazódott meg, hogy a haderőnek demokratikus kontroll alá kell kerülni.

Ennek egyik kísérőjelensége volt az önkéntes elem növekedése a Magyar Honvédségben, majd az áttérés az önkéntes haderőre. Ám „az önkéntes haderő működési filozófiája feltételezi a társadalom aktív közreműködését a honvédelem rendszerében”.¹⁶

Hazánkban is egyre többet hallani a tartalékosokról, különösen a megújult önkéntes tartalékos rendszer (ÖTR) bevezetése kapcsán: ahogy egy jó háztartás sem működik hosszabb távon tartalékok nélkül, úgy egy jó haderő sem képes erre.¹⁷

Nem kétséges, hogy az egyre kisebb létszámú, önkéntes haderők korában felértékelődően van a tartalékosok és szövetségeik szerepe.¹⁸ A haderő és a társadalom közötti hidat – a sorkatonák kiesésével – mára döntően a tartalékosok, és a tartalékos szövetségek képezik. A tartalékosok és szövetségeik eljutnak a társadalom olyan szegmenseihez is, ahová a hivatalos politika nem, vagy csak kevéssé tud eljutni.¹⁹ A csökkenő katonai költségvetések mellett az önkéntes haderő tartalékosait ma már a legtöbb NATO-államban inkább „részmunkaidős” önkéntes katonáknak tekintik, akik olyan beosztásokat látnak el, amelyeket békeidőben nem szükséges „teljes állású” (hivatásos,²⁰ szerződéses) állományviszonyú katonákkal betölteni. Ezen beosztások jelentős részére a haderő eleve nem képez szakembereket, így a hivatásos beosztásokat

¹⁶ SIMICSKÓ István: Az országvédelem és országmozgósítás szervezeti, hatásköri, irányítási rendszere minősített időszakokban (Történelmi korokon át napjaink hatályos jogi szabályozásáig); Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008., 16. old.

¹⁷ Ezt politikusaink is egyre többet hangoztatják: SZÚCS László: Nincsen hadsereg tartalék nélkül; <http://www.honvedelem.hu/news/22308/nincsen-hadsereg-tartalek-nelkul> (2010.10.07 16:57); Hende: Egyetlen hadsereg sem lehet meg tartalék nélkül; <http://www.mno.hu/portal/749955> (2010.11.24. 09:50)

¹⁸ Sz. n.: The Decade of the Reserves (A tartalékosok évtizede); Confédération Interalliée des Officiers de Réserve, 1994., 8–12. old. ISBN 92-845-0082-6

¹⁹ Ezt saját példám is jól bizonyítja. Az ELTE bölcsészettudományi karán szereztem diplomámat, ennek megfelelően, barátaim nagy része is hasonló végzettségű. Erre a populációra, általában az jellemző, hogy nem kísérik figyelemmel, a média haderővel kapcsolatos tudósításait, a katonai szaksajtó olvasásáról nem is beszélve. Rólam viszont tudták, hogy önkéntes tartalékos tiszt vagyok/voltam ezért folyamatosan nálam érdeklődtek a Honvédséggel kapcsolatos aktuális kérdésekről (önkéntes haderőre történő áttérés, Afganisztán, ÖTR stb.).

²⁰ „A hivatásos állomány tagja: az a tiszthelyettesi, tiszti rendfokozatú katona, aki a katonai szolgálatot élethivatásként, határozatlan időre vállalja.” Lásd: 2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról; Értelmező rendelkezések, 2. § (14).

is többnyire a polgári oktatásból kikerült szakemberekkel tölti be: orvos, pszichológus, jogász, médiaszakember, tolmács stb.

Ebben a helyzetben egyre nagyobb érdeklődés kíséri a tartalékos szövetségek tevékenységét, amelyek figyelmet szentelnek ennek az állománycsoportnak akkor is, amikor ezek a katonák nincsenek a haderő tényleges állományában. Ezek a szövetségek lehetőséget biztosítanak a tartalékosok katonai ismereteinek gyarapítására, fizikai állóképességük javítására, ha kell, segítenek a toborzásban, és a védelmi tudatosság növelését is magukra vállalják.

Magam abban a különleges helyzetben voltam, hogy 1998-ban az első magyar tartalékos tiszt voltam, aki részt vehettem CIOR nyári kongresszuson. Később, mint a Tartalékos Katonák Országos Egyesületének (TKOE) alelnöke, majd a Magyar Tartalékosok Szövetségének (MATASZ) alapító elnökhelyettese²¹ aktív részese voltam a CIOR-ral folytatott csatlakozási tárgyalásoknak. Amikor pedig 2000. február 10-én a szövetség teljes jogú tagjává váltunk²² a CIOR első magyar főtitkárhelyettese, majd alelnöke lettem,²³ így követni tudtam a NATO-ban folyó tartalékos munkát. 2002-ben, a Magyar Honvédség első önkéntes tartalékosaként még inkább felismertem a tartalékos szövetségekben rejlő lehetőségeket.

A téma újszerűségét az adja, hogy miközben jónéhányan írtak az utóbbi időben a tartalékos parancsnoki képzésről, az önkéntes haderőről, sőt magáról az önkéntes tartalékos rendszerről, annak történeti háttéréről, az azt segíteni hivatott munkáltatói támogató rendszerről, mégsem született tudományos igényű, összefoglaló munka, az önkéntes tartalékos rendszer másik fontos eleméről, a tartalékos szövetségekről.

²¹ KACSÓ Lajos: A tartalékosok alelnöke; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 35. szám, 2001. augusztus 31., 3. old. ISSN 0865-6932

²² Hungarian reserve forces join the CIOR;
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_17891.htm?selectedLocale=en (2010.07.14. 13:53);

DEVÈZE, Jacques – LATASTE, Philippe: La session d'hiver 2000 Bruxelles de la C.I.O.R.; In: Armée et Défense, Mars-Avril 2000., 26–27. old. ISSN 004-2242

²³ DIKÁ CZ Csaba: A NATO országok tartalékos tisztjeinek szövetsége, a CIOR, In: Új Honvédségi Szemle, 2004. évi 6. szám, 91. old. ISSN 1216-7436

A PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA, HIPOTÉZISEK

Mind a magyar, mind az egyetemes hadtörténelem bebizonyította, hogy nincsen haderő tartalékosok nélkül. A tartalékosok azonban csak limitált ideig vannak tényleges állományban, ugyanakkor a fennmaradó időben is szükséges lenne – szakmai programokkal, fizikai és szellemi téren – együtt tartani őket. Az önkéntes tartalékosok ráadásul nemcsak alkalmasak erre, de ezt szinte el is várják.

Ezzel párhuzamosan mára gyökeresen megváltozott térségünkben a haderő és a társadalom kapcsolata. A haderő jóval kisebb lett és nincs az a fajta párbeszéd, amit korábban a sorkatonák (és a hadköteles tartalékosok) biztosítottak.

1. Feltételezésem szerint, mivel a tartalékosok, önkéntes tartalékosok csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba, ezért egy társadalmi szervezet alkalmas leginkább arra, hogy a fennmaradó időben is együtt tartsa őket. Egy ilyen szervezet képes biztosítani a tartalékosok testületi jellegű integráltságát, ezzel garantálva azt a morált, normarendszert, ami az írott szabályokon túl, fontos támogatója a sikeres feladatvégrehajtnak. (Belső kohézió, integráltság.)

2. Abból a feltételezésből indultam ki, hogy a NATO-tagállamokban a nemzeti tartalékos szövetségek látják el a tartalékosok együtt tartását, míg a nemzetközi tartalékos szövetségek ugyanezt nemzetközi keretek között biztosítják. A nemzetközi szervezetbe való beágyazottság bizalomerosztó, fejlődést támogató, és az interoperabilitást is nagymértékben elősegíti. (Nemzetközi integráltság.)

3. Feltételezésem szerint, az önkéntes haderőkkel rendelkező NATO-tagállamokban – a sorkatonák kiesésével – a tartalékos szövetségek kiemelt szerepet játszanak a haderő és a társadalom közötti kapcsolattartásban. (Külső/társadalmi integráció.)

4. Abból a feltételezésből indultam ki, hogy a Magyar Tartalékosok Szövetségét adekváttá lehetne tenni arra, hogy megfeleljen az önkéntes haderő és az önkéntes tartalékos rendszer kihívásainak.

Értekezésemben az önkéntes tartalékos rendszer kulcsfontosságú integrációs mechanizmusait tárom fel (belső, társadalmi, nemzetközi), valamint a legfontosabb

kérdéseket érintő szintetizálást végzem. Ez utóbbi alatt az önkéntes tartalékos szolgálathoz kapcsolódó fogalmi, elvi és módszertani rendszerezést értem.

KUTATÁSI CÉLOK

Eddigi pályafutásomból kitűnik, hogy a hazai tartalékos rendszer ügyét, a Magyar Tartalékosok Szövetségét – egykori alapító elnökhelyettesként – szívügyemnek tekintem, ezért eltökélt szándékom volt megosztani többéves nemzetközi tapasztalataimat és kutatásaimat egy összegzett dolgozat formájában és a hazai politikai/katonai vezetés, valamint a döntés-előkészítésben részt vevők elé tárni. Szeretnék hozzájárulni a tartalékos rendszer alakításához, társadalmi elfogadtatásához és ezzel szolgálni a Magyar Tartalékosok Szövetségének a nemzetközi trendekhez történő harmonikusabb illesztését. Ennek megfelelően:

1. Kutatásaim alapján feltárom, a nemzeti és a nemzetközi tartalékos szövetségek helyét, szerepét a NATO-tagállamokban. Vizsgálom sajátosságait, elemzem egyedi, meghatározó jellegüket, valamint a közös vonásait, rávilágítok az adaptálható megoldásokra.
2. Feltárom a Magyar Tartalékosok Szövetsége szerepét, és elemzem jelenlegi működését különös tekintettel arra, hogy milyen lehetséges szerepe lehet az önkéntes haderőre történt áttérés utáni körülmények között.
3. Bizonyítani kívánom, hogy az önkéntes tartalékos rendszer megbízható működésének egyik feltétele a tagjait együtt tartó, jól működő tartalékos szövetség.
4. Az elemzéseimre támaszkodva szándékozom megfogalmazni egy jól működő tartalékos szövetség előnyeit, vizsgálom a magyar szövetség jövőbeni fejlődésének lehetőségét.

AZ ALKALMAZOTT KUTATÁSI MÓDSZEREK

Kutatási céljaim elérése érdekében számos kutatási módszert alkalmaztam. Legfontosabb kritériumnak a tárgyilagosságra és tudományos megalapozottságra való törekvést, a rendszerszemléletű megközelítést, valamint az analízisekre és a szintézisekre épülő következtetések kialakítását, a tudományos tételek igazolását tartottam.

A disszertáció vertikális és horizontális összefüggéseinek felépítésére, a célok, a módszerek és a tudományos eredmények kohéziójának megtartására egyaránt nagy hangsúlyt helyeztem. Munkám folyamán főleg az indukció és az analógia eszközét használva a következő módszerekkel dolgoztam:

Elemeztem és feldolgoztam a Magyar Tartalékos Szövetségében, a NATO Tartalékos Tisztek Szövetségében, valamint önkéntes tartalékosként szerzett tapasztalataimat.

Tanulmányoztam és feldolgoztam a témához kapcsolódó hazai és külföldi írott és elektronikus szakirodalmat (jogszabályokat).

Konzultációt folytattam a témában jártas hazai és külföldi szereplőkkel.

Aktívan részt vettem a területtel kapcsolatos kutatásokban, előadásokon, konferenciákon, és bedolgoztam az ott szerzett ismereteket, tapasztalatokat.

Számos kérdés vizsgálatánál alkalmaztam összehasonlító módszereket; ez elsősorban a NATO-tagállamok gyakorlatának tanulmányozásánál bizonyult eredményesnek.

A jelzett szintetizáló munkát nagymértékben támogatta, hogy kutatási témám részeredményeit széles körben elérhetően, több folyóiratban is publikáltam. Eredményeimet felhasználtam a Magyar Tartalékosok Szövetségében végzett munkám során és az egyetemi oktatási tevékenységemben is.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE, SZŰKÍTÉSEK

A kutatási célokkal összhangban, értekezésem hat fő szerkezeti egységre tagozódik.

Az első fejezetben a NATO Tartalékos Tisztek Szövetségének feltárásával ismertetem, mit értenek tartalékos szövetség alatt a NATO-ban. Megfogalmazom a tartalékos szövetségek legfontosabb karaktervonásait az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében. Bizonyítom, hogy az önkéntes haderőben miért van fokozottan szükség tartalékos szövetségekre. Levonom a magyar vonatkozású tanulságokat.

A második fejezetben feltárom a CIOR testvérszervezetét a NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségét (Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve – CIOMR). A szervezet érdekessége, hogy egy hagyományosan tartalékos vonatkozású területre szakosodott, amely előtt izgalmas kihívások állnak az önkéntes haderők és a válságreagáló műveletek korában. A magyar védelem-egészségügy számára tanulságokat, következtetéseket és javaslatokat fogalmazok meg.

A harmadik fejezetben – az előzőekre támaszkodva – a jelentősebb és magyar szempontból legrelevánsabb nemzeti tartalékos szövetségek feltárásával illusztrálom a NATO-ban tapasztalható főbb trendeket. Tanulságok levonásával igyekszem segíteni a magyarországi útkeresést a megújult ÖTR keretei között.

A negyedik fejezetben további, kisebb nemzetközi tartalékos szövetségeket vizsgálok meg, amelyekben több NATO tagállam is található, bár számos tagjuk nem tartozik az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez. Felvázolom a nemzetközi tartalékos integrációkban várható trendeket, ezek várható kihatását hazánkra.

Az ötödik fejezetben feltárom a Magyar Tartalékosok Szövetségét, és elemzem tevékenységét. A leírtakat összevetem a NATO-ban bevett gyakorlattal, javaslatot teszek arra, hogy milyen ottani tapasztalatokat lenne célszerű adaptálni nálunk is. Bizonyítom a tartalékos szövetség hazai létjogosultságát. Javaslatot teszek a további fejlődés irányaira az új ÖTR körülményei között.

A befejezésben összegzem kutatómunkám következtetéseit és az elért eredményeket, emellett javaslatot teszek ezek hasznosítására. Megmutatom azt is, mely területek és feladatok igényelnek további kutatásokat.

Az értekezés végén található a legfontosabb rövidítések listája, a függelékek, a felhasznált szakirodalmi művek felsorolása, valamint a témakörből készült tudományos publikációim jegyzéke.

A Tartalékos Szövetségek fent említett vonatkozásain túl, terjedelmi okokból, vagy, mivel más tanulmányok már összefoglalták, illetve az értekezés szempontjából nem tartoznak szorosan az anyaghoz, vagy azok további kutatások tárgyát képezik, munkámban **csak részben foglalkozom, vagy csak érintem** a következő témákat:

- a biztonsági környezet változása;
- az önkéntes tartalékos rendszer;
- a tartalék erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben;
- a magyar haderő tartalékos rendszerének történeti áttekintése;
- az önkéntes tartalékos szolgálat a nemzetközi kitekintés tükrében;
- az önkéntes tartalékos munkáltatói támogató program;
- az önkéntes tartalékos katonai szolgálat társadalmi háttere, illetve a gazdasági szereplőknek az önkéntes tartalékos szolgálattal kapcsolatos viszonya;
- a tartalékos parancsnoki képzés;
- a hadkötelezettség elve alapján működő NATO- és NATO-n kívüli államok tartalékos szövetségei;
- a többi, egykori Varsói Szerződés tagállam tartalékos szövetségei.

KUTATÓMUNKÁMAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Kutatómunkámat könnyítette, hogy 1992-ben, tartalékos tisztté történt avatásomat követően, kapcsolatba kerültem a magyar tartalékos rendszerrel.²⁴

Ezzel párhuzamosan 2000-ig a TKOE alelnökeként, majd 2001-től a MATASZ alapító elnökhelyetteseként, az első CIOR-ba delegált magyar tartalékos tisztként dolgozva módom volt kutatási eredményeim kipróbálására, napi visszajelzést kaptam a módszerek, eszközök, formák gyakorlatban való alkalmazhatóságáról. A MATASZ-ban és a CIOR-ban betöltött funkciómból adódóan betekintést nyertem más – ilyen téren nálunk nagyobb hagyományokkal rendelkező – államok gyakorlatába.

Több tartalékos ügyben elismert szakember doktori disszertációja is rendelkezésemre állt, bár azok nemigen foglalkoztak a terület társadalmi szervezeti vonatkozásaival.

Kutatómunkámat nehezítette a téma viszonylagos újszerűsége, valamint az, hogy kezdetben, a régi beidegződések okán nem mindig részesült pozitív fogadtatásban már maga a problémafelvetés sem. A hazai politikai hozzáállás összetett volta miatt a téma elvetése vagy támogatottsága sokszor pártpolitikai alapon történt.

Nem tagadhatom, hogy miközben messzemenően törekedtem a tudományos objektivitásra, dolgozatomat – bizonyos mértékig – az egykori tartalékos tiszt szemszögéből vetettem papírra.²⁵

Értekezésem összeállítását 2011. június 9-én zártam le, így az azóta bekövetkezett jogszabályi és szakmai változásokat az értekezés értelemszerűen nem tartalmazza. Kutatásaimat azonban e dolgozattal nem tekintem lezártnak; a területet érintő hazai és nemzetközi változások folyamatos figyelemmel kísérésével szeretném folytatni és pontosítani munkámat.

²⁴ 1994-ben – az országban az elsők között – ún. „önként vállalt tartalékos katonai szolgálat” keretében zászlóalj híradó főnök voltam Tápiószecsőn. 1999-ben, ugyancsak önként, ejtőernyős tartalékos átképzésben részesültem Szolnokon. 2002-ben, az ország első önkéntes tartalékosaként, zászlóalj logisztikai tiszt lettem az MH Szolnok Vegyes Szállítórepülő Ezrednél. Önkéntes tartalékos őrnagyként a következő évben – Magyarországon elsőként – pályázatot nyújtottam be ENSZ katonai megfigyelői beosztásra, melyet elfogadtak. A felkészítésen eredményesen részt vettem, de időközben megszűnt az a katonai szervezet, amellyel szerződéses viszonyban álltam. Viszonylag magas rendfokozatommal új beosztást nem találtam, így önkéntes tartalékos állományviszonyom is megszűnt és missziós szolgálatra nem mehettem.

²⁵ Ez lehet az értekezés egyik erénye is, hiszen akik eddig tartalékos témájú munkákat készítettek, többnyire a hivatásos katona vagy a civil szakértő perspektívájából vizsgálták a területet.

1. A NATO TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE²⁶

A tartalékosok, tartalékos tisztek jelentőségét, presztízsét, az általuk létrehozott szervezetek súlyát a NATO-ban mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a védelem ügyének előremozdítását zászlajukra tűző társadalmi szervezetek tengerében az Észak-atlanti Szövetségnek mindössze négy parlamenti és társadalmi szervezettel van megkülönböztetett kapcsolata.²⁷ Ezek közül az egyik a CIOR a másik a CIOMR.²⁸ Ez nagyfokú legitimitást ad ezeknek a szervezeteknek, valamint nemzeti tagszervezeteiknek.

1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Eredetileg belga, francia és holland tartalékos tisztek kezdeményezésére²⁹ jött létre 1948-ban a CIOR,³⁰ amely napjainkban a NATO tartalékos szövetségeinek együttműködése, hozzávetőlegesen 1,3 millió tartalékos tisztet képvisel, ezzel a világ legnagyobb tartalékos szerveződése. A szövetség társult szerve a CIOMR³¹ A két szervezet szorosan együttműködik.

A CIOR pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amely alapszabály, valamint szervezeti és működési szabályzat alapján tevékenykedik. A szövetség célja – a CIOMR-rel karöltve – egyfelől megteremteni az együttműködés feltételeit a NATO tagállamok tartalékos szövetségei között, másfelől erősíteni a NATO iránti szolidaritást.

²⁶ A fejezet egy a Társadalom és Honvédelem, 2010. évi katonaszociológiai különszámában közlésre elfogadott írásom átdolgozott változata.

²⁷ NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 375–385. old. ISBN 963 7037 48 9; Lásd még: 2. számú függelék: Military Decision on MC 248/1 – The Relationship between NATO and the Interallied Confederation of Reserve Officers – CIOR (A NATO Katonai Bizottságának 248/1. határozata a NATO és a CIOR kapcsolatáról); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organization; 27 March 1988.

²⁸ A másik kettő a NATO Parlamenti Közgyűlés (NATO Parliamentary Assembly – PA) és Az Atlanti Szerződés Társasága (Atlantic Treaty Association – ATA). A CIOR és az ATA között szoros együttműködés van. Célszerű lenne a MATASZ-nak is együttműködnie az ATA hazai tagszervezetével a Magyar Atlanti Tanácssal.

²⁹ Előzményként elmondható, már 1935-től szoros együttműködés alakult ki a belga, holland és francia tartalékos tiszti szövetségek között: Sz. n.: CIOR, Its Contribution to Vigilance towards Peace, Freedom and Human Rights (A CIOR, és hozzájárulása a béke, szabadság és az emberi jogok iránti éberséghez); Venezia, 1998., 129. old.

³⁰ NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 383. old. ISBN 963 7037 48 9

³¹ http://www.ciomr.org/en/about/relationship_nato (2010.07.20. 14:26)

A szövetség fő feladata a NATO politikájának támogatása, segítségnyújtás a NATO céljainak elérésében. Emellett a szövetség kapocs a NATO-államok reguláris erői és tartalék erői között. A NATO Katonai Bizottsága 1988. március 27-én MC 248/1 számú határozatában ismerte el a CIOR/CIOMR működését. A CIOR egyfős állandó képviselővel rendelkezik a NATO brüsszeli központjában (Permanent Representative CIOR at NATO). Ezt a funkciót általában egy angolul és franciául egyaránt jól tudó, brüsszeli – vagy annak vonzáskörzetében élő – belga tartalékos tiszt tölti be.³² A szervezet munkanyelvei a NATO-hoz hasonlóan, az angol és a francia. Folyamatos angol–francia szinkrontolmácsolást biztosítanak a jelentősebb CIOR rendezvényeken, és minden fontosabb írott anyag is két nyelven készül.³³

A CIOR két fő rendezvénye a téli ülés (Mid-Winter Meeting) és a nyári kongresszus (Summer Congress). A téli ülést mindig a NATO Központban rendezik meg, február elején. A nyári kongresszusokat többnyire valamelyik NATO-tagállamban tartják, közel ezer fő részvételével (2010-ben augusztus 9–14. között, a norvégiai Stavangerben³⁴). A nyári kongresszussal egy katonai sportverseny (Military Competition – MILCOMP) és a Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelye rendezvény (Young Reserve Officers' Workshop – YROW) is egybe van kötve. Ezek a programok a fiatalokat szólítják meg. Az idősebb korosztály részére létezik a tiszteletbeli küldöttek (Delegate at Large – DAL)³⁵ programja. A kongresszus részét képező szimpózium valamennyi résztvevőnek, de ezen felül még külső szakemberek előtt is nyitva áll. Az egyéb munka plenáris illetve bizottsági keretek között zajlik

A téli és a nyári rendezvényt közösen tartják a CIOR testvérszervezetével, a NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségével, a nyárit a NATO Nemzeti

³² Jelenleg Jacques De Decker tartalékos sorhajókapitány (OF-5).

³³ Ez hallatlanul sokba kerül, a CIOR kiadásainak aránytalanul nagy részét teszi ki. Az utóbbi időkben ezért felmerült a francia nyelv visszaszorítása (csak a legszükségesebb anyagok fordítása, kevés eseményen tolmácsolás), azonban a kérdés olyan nagy ellenállásba ütközött (Franciaország nemrég tért vissza a NATO integrált katonai szervezetébe, a következő ciklusban Franciaország fogja adni a CIOR elnökségét stb.), hogy hamar lekerült a napirendről.

³⁴ UJHÁZY László: Kongresszust tartott a világ legnagyobb tartalékos szerveződése; http://www.honvedelem.hu/cikk/0/21511/cior_stavanger.html (2010.08.21. 11:19)

³⁵ Nemzeti tartalékos szövetségeik jóváhagyásával érkező, költségeiket maguk fizető, CIOR funkció nélküli résztvevők. Részt vehetnek az általános programokon. Egyrészt segítik megismertetni a NATO és a CIOR üzenetét saját környezetükkel, másrészt kifizetődővé teszik a kongresszust. Lásd: Sz. n.: CIOR at a Glance (Pillantás a CIOR-ra); Coordinated by the CIOR Strategic Planning Working Group 2008., 14. old. <http://cior.net/old/docs/english/KeyDocuments/CIORatGlance.pdf>; (2010.08.22. 14:21)

Tartalék Erők Tanácsával (National Reserve Forces Committee – NRFC)³⁶ is. A közbeeső időszakokban, tavasszal és ősszel – szűkebb körű – vezetőségi ülést (In-Between Meeting – IBM) tartanak, az elnökséget adó ország által biztosított helyszínen. Ide az elnökséget, az alelnököket és a bizottsági elnököket várják. Ezek a vezetőségi ülések 2–3 naposak.

1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A szervezet elnökséggel (Presidency), tanáccsal (Council) és bizottságokkal (Committee) rendelkezik. Kétévente más tagállam adja az elnökséget, amely elnökből (President) és főtitkárból (Secretary General) áll. 2010. augusztus 14-től norvég elnökség van hivatalban.³⁷ Az elnök feladata a szövetség képviselte, továbbá elnöklés a CIOR és a tanács ülésein. Ő hívja össze és ő vezeti le az üléseket. Minden évben beszámol a NATO Katonai Bizottságának (Military Committee – MC) a CIOR tevékenységéről. A norvég elnökséget francia követi két évre. Az elnök főtitkárhelyettes(eket) (Assistant Secretary General – ASG) is kinevezhet maga mellé. 2009-ben a szövetség szófiai, nyári kongresszusán örökös tiszteletbeli elnököt is választottak.³⁸

A szervezet legfőbb döntéshozó testülete a CIOR tanács, ahová minden tagállam maximum két küldöttet delegálhat. A tanácsban minden NATO-tagállam fő képviselője CIOR alelnökként vesz részt (Vice President – VP). Emellett a tagállamok főtitkárhelyettesét is delegálhatnak. Minden teljes jogú tagsággal rendelkező küldöttség egy szavazattal rendelkezik. Többnyire egyszerű többség alapján születnek a döntések, de például az alapszabályt módosíthatja a tanács jelenlevő tagjainak háromnegyedes többsége. Módosítási javaslatokat – legalább három hónappal a végrehajtó bizottság ülését megelőzően – a főtitkárnak kell címezni. Látogatók és társult tagok részt vehetnek a tanács ülésein, hangot adhatnak véleményüknek, nem rendelkeznek azonban

³⁶ Kezdetben a NATO nem mutatott különösebb érdeklődést az egyes tagállamok tartalékos haderő-szervezési kérdései iránt. A nyolcvanas évekre, azonban ez a hozzáállás megváltozott. Ennek a változásnak az egyik jele volt, amikor 1981-ben, a NATO-államok nemzeti tartalék erőikért felelős főtisztjeinek, független, informális csoportjaként megalakult az NRFC. 1987-ben együttműködési megállapodást (Memorandum of Understanding – MOU) kötött a CIOR és az NRFC. <http://www.nato.int/nrfc/> (2010.07.20. 14:34)

³⁷ Jon Erling Tenvik tartalékos sorhajókapitány a CIOR elnöke és Knut Jahr tartalékos ezredes a szervezet főtitkára. <http://www.cior.net/News/2010/Handover-of-the-Presidency-to-Norway.aspx> (2010.08.21. 11:51)

³⁸ Evan L. Hultman tartalékos vezérőrnagy (USA) http://cior.net/old/articles/Hultman/Hultman_eacbf.htm?id=98 (2010.08.22. 22:23)

szavazati joggal. Minden korábbi CIOR elnök és főtitkár – tanácsadói jogkörrel – tiszteletbeli tagjai a tanácsnak. Megfigyelőként a tanács volt tagoknak vagy más személyeknek is lehetővé teheti az üléseken való részvételt. Saját soraiból egy vezető testületet (Board) állít ki a tanács az alábbi személyekkel: elnök, alelnökök és főtitkár.

A szövetség főtitkára egyben a kincstárnok (Treasurer) is, így ő a CIOR pénzügyeinek legfőbb felelőse. A szövetség pénzügyi forrásai a következőkből tevődnek össze: a nemzeti szövetségek által befizetett tagdíjak, támogatások, adományok és emléktárgyak értékesítése. Az éves tagdíj mértékét a tanács határozza meg. Ez az összeg jelenleg teljes jogú tagoknak 1650 euró.

Az Észak-atlanti Szövetségen kívüli államok társult tagként, megfigyelőként, illetve vendégként (Guest) vehetnek részt a szervezet munkájában. Jelenleg Ausztria, a Dél-afrikai Köztársaság, Finnország, Macedónia (hivatalosan: Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság – The former Yugoslav Republic of Macedonia),³⁹ Moldova, Svájc és Svédország társult tagja a CIOR-nak. Oroszország jogállása vendég.

Minden államot egyetlen tartalékos szövetség képviselhet. A nemzeti tartalékos szövetségnek rendelkeznie kell országa védelmi minisztériumának felhatalmazásával. Teljes jogú tagság iránti kérelem elbírálásánál – mindezen túlmenően – a CIOR alaposan megvizsgálja a pályázó nemzeti szövetség alapszabályát, hogy az egyezik-e a CIOR által meghatározottakkal (demokratikus, valamennyi haderőnem előtt nyitott stb.). Néhány fős küldöttséggel a CIOR ilyen esetekben látogatást tesz az aspiráló országban. Így volt ez hazánkban is annak idején. A küldöttség a helyszínen győződik meg az adott, nemzeti tartalékos szövetség és a védelmi minisztérium közötti megfelelő kapcsolatról.⁴⁰ Kezdetben a TKOE,⁴¹ majd – 2001-ben történt megalakulását követően –

³⁹ <http://www.un.org/en/members/index.shtml> (2010.07.20. 14:34)

⁴⁰ Vendégünk volt a NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége; In: Magyar Honvéd, X. évf., 49. szám, 1999. december 10., 20. old. ISSN 0865-6932

⁴¹ A TKOE közvetlenül a hidegháború után alakult Magyarországon. A jól induló kezdeményezés rövid idő elteltével sajnos, csak nevében maradt tartalékos szervezet, valójában a tartalékos kifejezést túl tágan, az obsitos szinonimájaként, értelmezték. Egy idő után alapvetően második világháborús veteránok, és más, tartalékosként igénybe nem vehető egykori katonák játszottak meghatározó szerepet a szervezetben. Amikor felmerült, hogy célszerű lenne a tartalékosként igénybe vehető állományra helyezni a hangsúlyt, az a válasz érkezett, „jó majd előbb utóbb létre hozunk egy Ifjúsági Tagozatot”. Ezeket a problémákat belátva, 2001-ben a honvédelmi vezetés megvonta a tartalékosok nemzetközi képviseletének jogát a TKOE-től és a MATASZ-nak adta át ezeket a jogosítványokat. Vö: ERDŐS Pál Attila: Új úton a tartalékosok; In: Magyar Honvéd, VIII. évf., 20. szám, 1997. május 16., 10. old. ISSN 0865-6932; KLADEK András: A tartalékos koncepció; In: Humán Szemle; 1999. évi 1. szám, 29–31. old. ISSN 1219-929X

a MATASZ⁴² kapott felhatalmazást a Honvédelmi Minisztériumtól, hogy képviselje a magyar tartalékosokat a nemzetközi porondon, így a CIOR-ban is.

A tanács munkáját bizottságok és munkacsoportok (Working Group) segíthetik. Az elnök irányítja őket, és a tanácsnak tartoznak felelősséggel az elnökön keresztül. Eddig tíz bizottság és munkacsoport segítette a szervezet munkáját⁴³ (CIOR Nyelvi Akadémia Bizottság, CIMIC⁴⁴ Bizottság, Védelmi Attitűdök és Biztonsági Ügyek Bizottsága, Jogi Bizottság, Katonai Sportverseny Bizottság, Partnerség a Békéért és Tájékoztató Bizottság, Közkapcsolatok Bizottsága,⁴⁵ Szimpózium Munkacsoport, Téli Szemináriumi Bizottság és Fiatalkorú Tartalékos Tisztek Bizottsága). A bizottságokban a tagállamok közötti arányos képviseletre törekszenek.

- **A Védelmi Attitűdök és Biztonsági Ügyek Bizottsága (Defence Attitudes and Security Issues Committee)**

Mára a bizottság egyfajta „agytrösztként” működik. Globális megközelítésben foglalkozik kurrens biztonsági kérdésekkel, a tartalékosok szempontjából (munkáltatói támogató rendszer,⁴⁶ családtámogató rendszer, tartalékosok alkalmazása válságreagáló műveletekben stb.). Korábban jelentős szerepet játszott a nyári CIOR kongresszus fénypontját jelentő, kétévente megrendezett szimpózium megszervezésében, amelyre a politikai, katonai és tudományos élet legmagasabb szintjeiről érkeznek előadók.

⁴² <http://www.matasz.com/> (2010.07.15. 17:56)

⁴³ A CIOR bizottsági struktúrája jelentős változásokon ment keresztül utóbbi években. Vö.: DIKÁCS Csaba: A NATO országok tartalékos tisztjeinek szövetsége, a CIOR; In: Új Honvédségi Szemle, 2004. évi 6. szám, 91–94. old. ISSN 1216-7436

⁴⁴ Civil-Military Co-operation – civil-katonai együttműködés: a katonai műveletet támogató tevékenység, a műveleti parancsnokság és a helyi hatóságok, valamint nemzetközi, nemzeti kormányzati és nem-kormányzati szervezetek és ügynökségek, továbbá a lakosság együttműködésének biztosítására. NATO Civil-Military Co-Operation (CIMIC) Doctrine AJP-9 (A NATO civil-katonai együttműködési doktrínája); 2003.

⁴⁵ A 2010. februári, brüsszeli ülésen döntés született, hogy a nyári, stavangeri kongresszus után a Közkapcsolatok Bizottsága megszűnik önálló bizottságként működni, helyette egy kisebb média csoport lesz az elnökség közvetlen alárendeltségében.

⁴⁶ Az itt szerzett információkat is hasznosítottuk a hazai rendszer kidolgozása során: KLADEK András – KOROKNAY Csaba – KUTI Ferenc – MOLNÁR Ferenc – UJHÁZY László: „Haderő-átalakítás 2004” pályázat, Az önkéntes tartalékos munkáltatói támogató program; 1–43. old.; megjelent: Hadtudományi Tájékoztató, Budapest, 2005., 73–84. old. ISSN 1419-7758; KLADEK András – UJHÁZY László: Az önkéntes tartalékos katonák munkáltatóit támogató programok a NATO néhány tagállamában; In: Humán Szemle, 2005. évi 1. szám, 23–31. old. ISSN 1219-929X; KLADEK, András: Önkéntes Tartalékos Rendszer és Munkáltatói Támogató Program; Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2007.

- **A CIOR Nyelvi Akadémia Bizottsága (CIOR Language Academy Committee)**

Nyaranta, kéthetes angol és francia katonai nyelvtanfolyamokat szerveznek, különös hangsúllyal a NATO és a CIOR bemutatására. Előadások hangzanak el az európai történelemről is. A kurzuson tartalékos tisztek tanítanak tartalékos tiszteket. A projekt 2000-ben indult azzal a céllal, hogy a CIOR támogassa a NATO Partnerség a Békéért⁴⁷ (Partnership for Peace – PfP) programját,⁴⁸ és elősegítse a humán interoperabilitást⁴⁹ a NATO-ban. Ennek megfelelően, az eredeti célcsoport itt is az ún. „fiatal tartalékos tisztek” (Young Reserve Officers – YRO) voltak,⁵⁰ akik – adott esetben – műveleti területen tudják hasznosítani az itt szerzett nyelvtudást. Megalakulása óta több mint 300 hallgató vett részt a nyelvi akadémián. Hazánk a kezdetektől delegál résztvevőket a tanfolyamra.⁵¹ Legutóbb, 2010 nyarán két MATASZ tag képviselt minket a csehországi Vyškovban. 2005 augusztusában Szentendrén otthont is adtunk a CIOR Nyelvi Akadémiának.⁵²

- **A Civil-katonai Együttműködési Bizottság (CIMIC Committee)**

Mivel a tartalékos tisztek mind katonai, mind polgári képességek birtokában vannak, jelentős részük a civil-katonai együttműködés területén dolgozik.⁵³ A bizottság az olyan fontos kérdésekre összpontosítja erőfeszítéseit, mint a tartalékosok szerepe a

⁴⁷ Bővebben az 1.2.6 alfejezetben szólok a PfP programról.

⁴⁸ NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 69–81. old. ISBN 963 7037 48 9; Nemzet és Biztonság, 2008. évi 3. szám, 93–94. old. ISSN 1789-5286

⁴⁹ Interoperability for Joint Operations (Összhaderőnemi műveletek interoperabilitása); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2006., 1–9. old.

⁵⁰ A fiatal tartalékos tiszti fogalmát a CIOR így értelmezi: 30 év alatti, maximum OF-2 (százados v. sorhajóhadnagy) rendfokozatú tartalékos. Lásd: Sz. n.: CIOR at a Glance (Pillantás a CIOR-ra); Coordinated by the CIOR Strategic Planning Working Group, 2008., 13. old. (<http://cior.net/old/docs/english/KeyDocuments/CIORatGlance.pdf>; 2010.08.22. 14:23). Sajnos sok hallgatót delegáló ország nem vette figyelembe ezt a kritériumot, így mára ez a követelmény „felpuhult”.

⁵¹ AMBRUS András: CIOR-nyelvtanfolyam tartalékosoknak; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 36. szám, 2001. szeptember 7., 6. old. ISSN 0865-6932

⁵² http://www.hm.gov.hu/hirek/kiadvanyok/honved_altishti_folyoirat/cior_nyelvi_akademia (2010.07.21. 13:38)

⁵³ Sajnos ez nálunk – egyelőre – nem alakult így: KLADEK András: A CIMIC funkcionális szakértői csoport és az önkéntes tartalékosok; In: Új Honvédségi Szemle 2006. évi 2. szám, 52–59. old. ISSN 1216-7436

missziókban, a külszolgálat utáni visszailleszkedés, az egyes országok CIMIC képességeinek összehasonlítása.⁵⁴

- **A Jogi Bizottság (Legal Affairs Committee)**

A Jogi Bizottság a CIOR legfőbb jogi műhelye. A szakma minden ága (bírók, ügyvédek, ügyészégi tisztviselők és egyetemi oktatók) képviselteti magát a bizottságban. Az a közös valamennyi résztvevőben, hogy tartalékos tisztek. A Jogi Bizottság a szövetség jogi tanácsadó testülete, amely támogatja az elnökség, a tanács, a bizottságok és munkacsoportok, a CIOR és CIOMR tevékenységét. Foglalkozik a munkáltatói támogató rendszerrel, a családtámogató rendszerrel, közreműködik a sportverseny részét képező hadijog (Law of Armed Conflicts – LOAC) feladatlap összeállításában és a verseny lebonyolításában. A bizottság kiadványokat is megjelentet e tárgykörben.⁵⁵ A bizottság nemrégiben elkészített egy nemzetközi összehasonlító elemzést a tartalékosok jogállásáról, melyet továbbított a NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsának.

- **A Katonai Sportverseny Bizottság (Military Competition Committee)**

A bizottság feladata az évente több mint 250 tartalékos tiszt részvételével megtartott CIOR katonai pentatlon eredményes megszervezése és lebonyolítása. A versenyt 1957-ben hozták létre azzal a céllal, hogy az Észak-atlanti Szövetség és szövetségesei tartalékos tisztjeinek olyan nemzetközileg elismert sporteseménye legyen, amely valódi kihívást jelent mind a katonai és vezetési készségek, mind a fizikai felkészültség tekintetében. A rendezvény a nyári kongresszus részét képezi és nemrégiben NATO-akkreditációhoz jutott.

A CIOR katonai sportverseny egy háromfős csapatverseny, amelyen a csapat minden egyes tagjának együtt kell minél jobb eredményt elérnie. A háromnapos esemény pisztoly és gépkarabély lövészetből, (földi és vízi) akadálypályából, térképolvasással kézigránátdobással és egyéb feladatokkal (hadijog teszt, katonai elsősegélynyújtás) kiegészített járőrversenyből áll.

⁵⁴ Sz. n.: CIMIC Capabilities – An overview of doctrine, structures and courses in selected NATO member countries, Results of the CIMIC-study in CIOR (CIMIC képességek – néhány NATO-tagállam doktrínájának, struktúrájának és kurzusainak áttekintése, a CIOR CIMIC tanulmány eredményei); 2010.

⁵⁵ Sz. n.: Law of Armed Conflicts (Hadijog); Belgian Presidency Interallied Confederation of Reserve Officers, 2000., 1–340. old. ISBN 90-9013479-4

- **A Partnerség a Békéért és Tájékoztató Bizottság (Partnership for Peace and Outreach Committee)**

A hidegháborút követően, a NATO már az 1991-es Stratégiai Koncepciójában elkötelezte magát a nagyobb párbeszéd és együttműködés mellett.⁵⁶ A NATO a Partnerség a Békéért programot 1994 januárjában indította útjára, a Mediterrán Párbeszéd (Mediterranean Dialogue – MD) kezdeményezéssel⁵⁷ együtt. A PfP képezi az együttműködés alapját a NATO és a partnerországok között, amelyek többsége a volt keleti-tömbhöz tartozott, vagy pedig semleges ország, mint Ausztria, Finnország, Írország, Svájc és Svédország. Célja, hogy elősegítse a nemzeti védelmi tervezés és kiadások átláthatóságát, elősegítse a haderők demokratikus ellenőrzését, kifejlessze a NATO vezetésű műveletekben való részvétel képességét, elsősorban a békefenntartás és a katasztrófa-elhárítás terén. A PfP tevékenységei közé tartozik a NATO elvek szerinti védelmi tervezés és a védelmi költségvetés bevezetésének elősegítése, valamint közös gyakorlatokon és katasztrófavédelmi műveletekben való részvétel.⁵⁸

Manfred Wörner egykori NATO-főtitkár – maga is tartalékos tiszt⁵⁹ – a CIOR figyelmébe ajánlotta az új demokráciákat, hiszen társadalmi szervezetként sok olyan helyre is el tud jutni, ahova a hivatalos diplomácia nem. A CIOR hamar felismerte a tartalékos tisztek nyújtotta lehetőségeket a PfP céljainak elérésében, ezért ez a terület lett a hidegháború utáni CIOR egyik prioritása. A bizottság az elnökség legfőbb tanácsadó testülete a partnerországokat érintő valamennyi kérdésben. Tartalékos ügyekben folyamatos támogatást és tanácsadást biztosít a partnerállamok tartalékos tiszti szövetségeinek, leginkább a CIOR-ba történő belépés útját egyengeti. A bizottság évente egy szemináriumot vagy workshop-ot szervez valamelyik partnerállamban.

⁵⁶ The Alliance's Strategic Concept – 1991. (A Szövetség Stratégiai Koncepciója – 1991.); NATO Office of Information and Press, Brussels, 1991.

⁵⁷ A Mediterrán Párbeszédet 1994-ben kezdeményezte a Szövetség belátva, hogy Európa stabilitása és biztonsága elválaszthatatlan a mediterrán térségtől. A programnak jelenleg tagja Algéria, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Mauritánia, Marokkó és Tunézia. Bővebben: NATO tükr 2001. ősz, 9. old. ISSN 9017-3414

⁵⁸ Ha elfogadjuk a tételt, miszerint: „Minden állampolgárnak ... joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben,” akkor könnyen belátható, hogy a tartalékosoknak komoly szerepük lehet a katasztrófák elleni küzdelem hazai rendszerében is. VERESNÉ HORNYACSEK Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005., 1. kötet, 43. old.

⁵⁹ Manfred Hermann Wörner, német jogász, politikus. 1934. szeptember 24-én született Stuttgart-Bad, Cannstattban. 1982–1988-ig a Német Szövetségi Köztársaság védelmi minisztere, tartalékos ezredes. 1988–1994. augusztus 13-án bekövetkezett haláláig a NATO főtitkára. Hivatali idején fejeződött be a hidegháború és alakították át a NATO szervezeti struktúráját.

- **A Közkapcsolatok Bizottsága (Public Affairs Committee)**

A bizottság – amellyel, hogy egy, a NATO-ban tipikusan tartalékosok által lefedett területen – nemzetközi kereteket biztosít a közös feladatellátásra, azon dolgozik, hogy népszerűsítse a CIOR-t. Számos kiadványt, könyvet jelentet meg a szövetségről, valamint a védelem ügyével kapcsolatos témákban, emellett saját önálló honlapot működtet.⁶⁰ Valamennyi CIOR rendezvényen ott vannak a bizottság munkatársai, hogy az adott eseményt népszerűsítsék. Értelemszerűen újságíró, kommunikációs és marketing szakember tartalékos tisztek a tagjai ennek a bizottságnak.

- **A Szimpózium Munkacsoport (Symposium Working Group)**

A kis létszámú (4–5 fős) munkacsoport a 2009-es nyári szófiai kongresszust követően jött létre, hogy legyen egy csapat, amely megszervezi – a nyári kongresszus részét képező – szimpóziumot. A szimpózium a kongresszus valamennyi résztvevőjén kívül külső szakemberek előtt is nyitva áll. A munkacsoport biztosítja, hogy az egynapos szimpóziumon kivételes előadók legyenek, akik valódi szakértők a saját területükön. Azelőtt ezt a munkát felváltva végezte a CIOR két agytröszt bizottsága, ami némileg elvonta őket eredeti feladataiktól.

- **A Téli Szemináriumi Bizottság (Winter Seminar Committee)**

Minden év telén, általában január-februárban tartják a CIOR téli szemináriumát a Bonn közelében található Konrad Adenauer Alapítványnál. Ezen a négynapos rendezvényen mintegy 70 érdeklődő gyűlik össze. A szeminárium lehetővé teszi, hogy a résztvevők tudományos környezetben aktuális biztonságpolitikai kérdésekkel foglalkozzanak. Tartalékos tisztek számára kiemelkedő szakmai fejlődést biztosít a szeminárium. 2010-ben, január 31. és február 3. között tartották a rendezvényt, amelyen az átalakuló NATO helyéről volt szó a változó világban.⁶¹

- **A Fiatal Tartalékos Tisztek Bizottsága (Young Reserve Officers' Committee)**

Feladata az évente esedékes Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelyének megtervezése és lebonyolítása. Az egyhetes műhelymunka célja, hogy egy fiatal tiszt életében az első nemzetközi megmérettetés legyen a szövetségbéli és partnerállamokból származó

⁶⁰ <http://www.cior.net/> (2010.07.21. 13:38)

⁶¹ <http://www.cior.net/Events/2010/CIOR-Seminar-2010.aspx> (2010.07.15. 19:40)

kollégákkal. A rendezvény egyedülálló szakmai fejlődési lehetőséget kínál évente mintegy 60 fiatal tisztnek, hogy nemzetközi környezetben aktuális védelmi kérdésekkel foglalkozzanak. Bár nagyon sok résztvevő már rendelkezik missziós tapasztalatokkal,⁶² a rendezvény kitűnő alkalmat biztosít a szövetség jövőjét jelentő fiatal tiszteknek NATO-tapasztalatok szerzésére, ismereteik bővítésére.

1.3 A CIOR SZEREPE A VÁLSÁGREAGÁLÓ MŰVELETEK KORÁBAN

Dag Hammarskjöld egykori ENSZ-főtitkárnak tulajdonítják a következő megállapítást: „A békefenntartás nem katonáknak való feladat, de csak ők tudják végrehajtani” (Peacekeeping is not a job for soldiers, but only soldiers can do it). Ezt a paradoxont ma már a legtöbb fejlett állam hadereje tartalékosok, főleg önkéntes tartalékosok,⁶³ alkalmazásával oldja fel, hiszen a tartalékos az, aki katona is egy kicsit és civil is egy kicsit. A biztonsági környezet változása nem maradt hatás nélkül a tartalékosokra: „a nemzetközi közösség által végrehajtott katonai műveletek számának növekedésével, a tartalék erők fontossága is nő...”.⁶⁴

Korábban a NATO kollektív védelmi műveletekre (collective defence operations – CDO) rendezkedett be, mára pedig a válságreagáló műveleteké (crisis response operations – CRO) lett a főszerep, köztük is elsősorban a béketámogató műveleteké (peace support operations – PSO).⁶⁵ A hidegháború idején a mennyiségi szempontok domináltak. Többnyire hadkötelezettség alapján kiegészülő „tömeghadseregek” néztek egymással farkasszemet, ahol a tartalékos tisztekre főleg azért volt szükség, hogy legyen elég alegységparancsnok.

⁶² <http://www.cior.net/News/2010/Timely-Field-Medical-Response-Saves-Lives.aspx> (2010.08.22. 16:14)

⁶³ Az önkéntes tartalékos egy meglehetősen sajátos jelenség. Saját tapasztalatból is meg tudom erősíteni, hogy motivációját, elkötelezettségét tekintve, a hangsúly az „önkéntesen” van és nem a „tartalékoson”, tehát több hasonlatosságot mutat a haderőben szolgáló másik két önkéntes állománycsoporttal: a hivatásos és a szerződéses állománnyal. Inkább részmunkaidős szerződéses katonának tekinteném őket. Olyan embereknek, akik szeretnek focizni, de nem lettek főállású focisták. Sok országban hobbikatónáknak nevezik őket, utalva – nem utolsósorban – a magas motivációs szintjükre. A legtöbb országban – így 2002-ben hazánkban is – elkövették azt a hibát, hogy a „tartalékos”-ra helyezték a hangsúlyt és a korábbi hadköteles tartalékosokból indultak ki. Erre a legjobb példa, hogy azt a szerény ruházati ellátást, amit kaptunk, sem vihettük haza, tényleges szolgálatunkat követően – nyilván a hadköteles tartalékosokkal szerzett rossz tapasztalatok miatt – hanem sátorlapba csomagolva, le kellett adnunk az alegység raktárába.

⁶⁴ NATO Handbook (NATO kézikönyv); Public Diplomacy Division, Brussels, 2006., 98. old. ISBN 92-845-0146-6

⁶⁵ Peace Support Operations AJP-3.4.1 (Béketámogató műveletek); 2001.

Mára a NATO-ban a kisebb létszámú, önkéntes haderők vannak túlsúlyban, ahol nem annyira szakasz- vagy századparancsnokként van szükség tartalékos tisztekre, mint inkább polgári szaktudásuk, készségeik alapján.⁶⁶ Különösen igaz ez a békefenntartásra (peacekeeping), a békeépítésre (peacebuilding) és a humanitárius műveletekre (humanitarian operations). A CIOR-t régóta foglalkoztatja ez a paradigmaváltás. Még a NATO első béketámogató művelete⁶⁷ előtt, 1994-ben, Manfred Wörner NATO főtitkár előszavával, könyvet adtak ki „A tartalékosok évtizede” (The Decade of the Reserves)⁶⁸ címmel, ahol az ENSZ békefenntartás során, valamint az első öbölháborúban szerzett, tartalékosokra vonatkozó pozitív tapasztalatokat is összegezték. 1999-ben „Nemzetközi műveletek” (International Operations) címmel, szemináriumot tartottak Oslóban.⁶⁹ A CIOR dán elnöksége idején (2000–2002) a tartalékos tisztek szerepére helyezte a fő hangsúlyt a béketámogató műveletekben.⁷⁰ 2001 nyarán a szervezet madridi kongresszusán a Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelyének témája a következő volt: „A békefenntartás megfelelő szerepe-e a tartalékosoknak?” (Is Peacekeeping an appropriate role for the Reserves?)⁷¹

2001. szeptember 11. után, a CIOR kiemelten foglalkozott a tartalékosok lehetséges szerepével a terrorizmus elleni harcban. „Tartalékosok szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben” (The Role of Reserves in Counter Terrorism) címmel projektet dolgoztak ki 2004-ben.⁷² Ugyanebben az évben, a nyári CIOR-kongresszus szimpóziumának témája „Tartalékosok alkalmazása nemzetközi műveletekben” (The Use of Reserves in International Operations) volt. 2007 telén egy frissen készült tanulmányt vitattak meg a CIOR téli ülésén „Bevetés utáni gondoskodás a

⁶⁶ WEITZ, Richard: The Reserve Policies of Nations: A Comparative Analysis (Nemzetek tartalékos politikái; összehasonlító elemzés); Strategic Studies Institute, September 2007., viii– ix old. ISBN 1-58487-304-3

⁶⁷ 1995–1996, Végrehajtó Erő (Implementation Force – IFOR)

⁶⁸ Sz. n.: The Decade of the Reserves (A tartalékosok évtizede); Confédération Interalliée des Officiers de Réserve, 1994. ISBN 92-845-0082-6

⁶⁹ RASMUSSEN: International Operations, a Challenge for Defense (Nemzetközi műveletek, egy védelmi kihívás); In: CIOR info, August 2000, 12–13. old.

⁷⁰ THUEN, Karsten: The mutual dependence (Kölcsönös függés) In: CIOR info 2000. Special Issue, 4–5. old.

⁷¹ KNABE, Ann P.: Young officers to explore Peacekeeping role of the Reserve at Madrid YROW program (Fiatal tisztek vizsgálják a tartalékosok szerepét a békefenntartásban a madridi YROW program keretében); In: CIOR info, May 2001., 8. old.

⁷² STREETER, Susannah: 9/11 Commission gains from expertise of US Naval Reserve and CIOR delegate (A 9 / 11 Bizottság profitál az USA Haditengerészeti Tartalék Erői és a CIOR küldött szakértelméből); In: RAA Info Issue No. 12, April 2005., 3. old.

tartalékosokról” (The Post-deployment Care of Reservists) címmel.⁷³ A 2010-es nyári szimpózium a NATO szerepéről szólt, az új, úgynevezett „átfogó megközelítésben” (Comprehensive Approach),⁷⁴ különös tekintettel a tartalékosok szerepéről ebben a komplex megközelítésben.⁷⁵

Ezek a munkák egyöntetűen kiemelték, hogy a hidegháború utáni katonai műveletekben nem kizárólag katonai kvalitásokra van szükség, hanem számos olyan civil képességre van igény – méghozzá egyenruhában – amelyekkel napjaink reguláris haderői nem feltétlenül rendelkeznek. Hangsúlyozták a tartalékosok nyújtotta egyedülálló lehetőségeket a haderő és a társadalom közötti kapcsolat javításában, amire fokozott szükség van a béketámogató műveletek során.

1.4 MAGYARORSZÁG ÉS A CIOR

Magyarország a kilencvenes évek közepén kapott először érdemi tájékoztatást a CIOR munkájáról, a Gamingi Párbeszéd (Gaminger Gespräche – GG)⁷⁶ keretében. 1997 telén egy háromfős, hivatásos és nyugállományú, magyar tisztekből álló delegáció vehetett részt a CIOR – akkor még – Békepartnerségi Bizottsága (PfP Committee) által szervezett kétnapos szemináriumon a NATO Iskolájában, Oberammergauban (NATO School Oberammergau – NSO),⁷⁷ ahol már bővebb ismertető hangzott el a CIOR-ról. E sorok írója 1998 nyarán, Brightonban az első magyar tartalékos tiszt volt, aki CIOR kongresszuson részt vehetett. Később, mint a TKOE alelnöke, majd a MATASZ alapító elnökhelyettese aktív részese volt a csatlakozási tárgyalásoknak a CIOR-ral, és amikor 2000. február 10-én a szövetség teljes jogú tagjává váltunk, a CIOR első magyar főtítkárhelyettese, majd alelnöke lett. Később, a Magyar Honvédség első önkéntes tartalékosaként értette meg igazán a CIOR által felvállalt tevékenység jelentőségét.

Szűkös anyagi lehetőségeink miatt azonban egyelőre nem tudunk élni a szövetség nyújtotta valamennyi lehetőséggel (folyamatos részvétel a bizottságok

⁷³ http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7494.htm?selectedLocale=en (2010.08.21. 23:31)

⁷⁴ MOLNÁR Ferenc – SMITH-WINDSOR, Brooke: 10 Things You Should Know About a Comprehensive Approach (10 dolog, amit egy átfogó megközelítésről tudni kell); NATO Defense College Research Division Report, 2008.

⁷⁵ <http://www.cior.net/Events/2010/Symposium-2010.aspx> (2010.08.21. 21:10)

⁷⁶ UJHÁZY László: Több nemzet tartalékosai tanácskoztak Svájcban; http://www.honvedelem.hu/cikk/0/15342/gamingi_kezdemenyezes.html (2010.07.15. 18:41)

⁷⁷ <http://www.natoschool.nato.int/> (2010.07.24. 20:32)

munkájában, a sportversenyen, a fiatal tartalékos tisztek műhelyében és a téli szemináriumon). Nem rendelkezünk megfelelő forrásokkal jelentősebb létszámú küldöttség évi két alkalommal történő kiutaztatásához, különös tekintettel arra, hogy a rendezvényeket többnyire nagyvárosokban tartják, és az elhelyezés a legdrágább szállodákban történik (kivétel a sportverseny és YROW). A rendezvényeken küldöttenként regisztrációs díjat is felszámítanak (2010-ben a nyári kongresszuson 5000 norvég korona⁷⁸ – kb. 600 euró⁷⁹). Ennek ellenére igyekeztünk minél átfogóbb képet kapni a CIOR (és a CIOMR) adta lehetőségekről. 1999-ben egy tartalékos tisztünk részt vett a Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelyének rendezvényén Franciaországban.⁸⁰ Szinte a kezdetektől bekapcsolódtunk a Nyelvi Akadémia tevékenységébe. 1999-től néhányszor részt vettünk a Német Szövetségi Haderő Tartalékosainak Szövetsége (Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr – VdRBw) CIOR sportversenyre válogató viadalán Hammelburgban,⁸¹ majd 2000-ben magán a nyári sportversenyen is indítottunk csapatot Berlinben. 2004-ben egy tartalékos orvos tisztünk megfigyelőként részt vett a CIOMR LVII. nyári kongresszusán, Bécsben.⁸² Az így szerzett tapasztalatokból kitűnik, a CIOR tökéletes struktúrával rendelkezik a tartalékos állomány nemzetközi keretek között történő – szellemi és fizikai – együtt tartására.

Most hazánkban napirenden van az önkéntes tartalékos rendszer kiépítése.⁸³ Egy ilyen állománycsoport eredményes működése pedig elképzelhetetlen megfelelő önkéntes tartalékos tisztek nélkül. Ilyen körülmények között reméljük, hogy a Magyar Tartalékosok Szövetsége forrásainak bővülése előbb-utóbb lehetővé teszi a még aktívabb részvételt legfontosabb nemzetközi kapcsolatunk, a CIOR tevékenységében.

1.5 ÖSSZEGZÉS

A NATO Tartalékos Tisztek Szövetségét vizsgálva látjuk, hogy a CIOR egy pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet. Mára közel 1,3 millió tartalékos tiszt képviselétét biztosítja. 1948 óta segít megteremteni az együttműködés feltételeit a

⁷⁸ <http://tsforum.event123.no/NROF/CIOR/> (2010.07.22. 15:09)

⁷⁹ <http://www.napiarfolyam.hu/valutavalto/> (2010.07.22. 15:09)

⁸⁰ Valló Péter tartalékos hadnagy, későbbi CIOR főtitkárhelyettes.

⁸¹ Ezekre itthon előválogató versenyt szerveztünk. Sz. n.: Tartalékosok versenye; In: Magyar Honvéd, XI. évf., 15. szám, 2000. április 14., 20. old. ISSN 0865-6932

⁸² Dr. Zahorán János tartalékos orvos százados.

⁸³ http://www.hm.gov.hu/miniszterium/mh_onkentes_tartalekos_rendszere (2010.07.15. 18:14)

NATO-tagállamok tartalékos szövetségei között, és erősíti a NATO iránti szolidaritást. A szövetség fő feladata a NATO politikájának támogatása, segítségnyújtás a NATO céljainak elérésében. A NATO Katonai Bizottsága 1988. március 27-én MC 248/1 számú határozatában ismerte el a CIOR/CIOMR működését. A NATO-hoz hasonlóan, a szervezet munkanyelvei, az angol és a francia. Évente megtartott két fő rendezvénye a téli ülés és a nyári kongresszus. Minden államot egyetlen tartalékos szövetség képviselhet.

A szervezet elnökséggel, tanáccsal és bizottságokkal rendelkezik. Kétévente más tagállam adja az elnökséget, amely elnökből és főtítkárból áll. Az elnök főtítkárhelyettes(eket) is kinevezhet maga mellé. A tanács munkáját bizottságok és munkacsoportok segíthetik. Eddig tíz bizottság és munkacsoport támogatta a szervezet munkáját (CIOR Nyelvi Akadémia Bizottság, CIMIC Bizottság, Védelmi Attitűdök és Biztonsági Ügyek Bizottsága, Jogi Bizottság, Katonai Sportverseny Bizottság, Partnerség a Békéért és Tájékoztató Bizottság, Közkapcsolatok Bizottsága, Szimpózium Munkacsoport, Téli Szeminárium Bizottság és Fiatal Tartalékos Tisztek Bizottsága).

Magyarország a kilencvenes évek közepén kapott először tájékoztatást a CIOR munkájáról. NATO csatlakozásunkat követően, 2000. február 10-én a szövetség teljes jogú tagjává váltunk.

1.6 KÖVETKEZTETÉSEK

A NATO Tartalékos Tisztek Szövetségét vizsgálva megállapítottam, hogy a tartalékosok, tartalékos tisztek jelentősége, presztízse, az általuk létrehozott szervezetek súlya jelentősen hozzájárul a NATO céljainak megvalósításához.

A CIOR tökéletes struktúrával és mondanivalóval rendelkezik a teljes tartalékos tiszti spektrum számára, a hadnagytól a vezérezredesig. Megfelelő nemzetközi kereteket ad a tartalékos tiszti állomány – szellemi és fizikai – együtt tartására (CIMIC, hadijog, katonai sportverseny, Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelye, szimpózium, tiszteletbeli küldöttek program). A MATASZ-nak is célszerű lenne ilyen bizottságokat, struktúrákat létrehoznia. Ezek megléte egyébként is indokolt az ÖTR miatt. Így jobban tudnánk kapcsolódni a CIOR tevékenységéhez is (CIMIC, hadijog, katonai sportverseny, média, nyelvi akadémiai stb.). Miután ezek a fórumok a beosztással rendelkező tartalékosokat célozzák meg, ha lesznek nálunk önkéntes műveleti tartalékosok, ezeknek rendkívül jó

– haderőn kívüli – szakmai, fizikai és nyelvi továbbképzést jelentene a CIOR bizottsági munkájában, a sportversenyeken⁸⁴ és a nyelvi akadémián való részvétel.

A tartalékosok és szövetségeik kiemelkedő lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy eljussanak a társadalom olyan szegmenseihez, amelyekhez a hivatalos politika, diplomácia/katonadiplomácia csak nehezen tud eljutni.⁸⁵

A globalizáció korában nem elégséges egy tartalékos szövetségnek pusztán nemzeti viszonylatokban gondolkoznia, tágabb összefüggésekben kell látnia saját szerepét, feladatait. Így különös jelentőséggel bírnak a regionális együttműködések. A regionális biztonság elmélyítését megcélózva ezek a szerveződések nagyban hozzájárulhatnak egy adott térség stabilitásához, hiszen ahogy a Magyar Honvédségnek is egy szövetségi rendszerben kell gondolkoznia, úgy a MATASZ-nak is a maga szövetségi rendszerében, a CIOR-ban érdemes a jövőjét elképzelnie. A nemzetközi tartalékos szövetségek palettáján megkülönböztetett helyet foglal el – a CIOMR-rel együtt –, mivel mindkettő szorosan kapcsolódik a NATO-hoz.⁸⁶ Hazánk a hidegháború vége óta részese ezeknek a folyamatoknak. Mára hazánk ugyan beilleszkedett, kiszámítható tagja lett a CIOR-nak,⁸⁷ ám igazi tétje nálunk most lesz ennek a munkának, amikor az önkéntes haderő hivatásos és szerződéses oldala mellett kiépül annak tartalékkomponense is. Ilyen körülmények között várhatóan felértékelődnek a tartalékosok, és az őket összefogva tartó MATASZ, annak nemzetközi beágyazottságával.

⁸⁴ Előzetes országos válogató versenyeket követően, a CIOR sportversenyre való kijutás lehetőségének előnyeit Kladek András már 1999-ben felvetette. KLADEK András: A tartalékos koncepció; In: Humán Szemle; 1999. évi 1. szám, 31. old. ISSN 1219-929X

⁸⁵ James Stavidris tengernagy, a NATO európai erőinek főparancsnoka (NATO Supreme Allied Commander Europe – SACEUR), egyben az Egyesült Államok Európában állomásozó erőinek főparancsnoka (Commander of the United States European Command – USEUCOM) videó üzenete a CIOR 2010-es, stavangeri, nyári kongresszusához. 2010. augusztus 10.: <http://www.cior.net/News/2010/SACEUR-encourages-reserve-officers-in-Stavanger.aspx> (2011.04.26. 13:13)

⁸⁶ Ilyen legitimitással 4. fejezetben elemzett nemzetközi tartalékos integrációk egyike sem rendelkezik. A MATASZ által proponált Európai Tartalékos Szövetség célozhatott volna meg EU akkreditációt. (Lásd kicsit bővebben a 4. fejezetben.)

⁸⁷ Ám részvételünk a szimbolikus képviseltre korlátozódik, anyagi okok miatt, nem tudunk az érdemi munkában, a bizottságokban részt venni. Sajnos, volt olyan év, amikor még a „kötelező” nyári kongresszusra sem tudtuk finanszírozni az alelnökünk kiutaztatását.

2. A NATO TARTALÉKOS EGÉSZSÉGÜGYI TISZTEK SZÖVETSÉGE

A CIOR-hoz hasonlóan megkülönböztetett viszony fűzi az Észak-atlanti Szövetséghez. Ennek ellenére a magyar katonaorvos-társadalomban alig ismert a szervezet,⁸⁸ pedig az utóbbi évek missziós tapasztalatai rávilágítottak, milyen fontos szerepet töltenek be a tartalékos egészségügyi tisztek.

2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

1947-ben, Brüsszelben alakult meg – Belgium, Franciaország és Hollandia kezdeményezésére – a Tartalékos Egészségügyi⁸⁹ Tisztek Szövetségközi Konföderációja⁹⁰ (Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve – CIOMR). A szervezet mára a NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetsége. A NATO Katonai Bizottsága 1988. március 27-én MC 248/1 számú határozatában – a CIOR-ral együtt – ismerte el a CIOMR működését.⁹¹ Napjainkban a legtöbb NATO-ország tagja a szövetségnek, sőt néhány NATO-n kívüli állam társult tagként részt vesz a szervezet munkájában, ilyen Ausztria, a Dél-afrikai Köztársaság, Svájc és Szingapúr. Macedónia pedig megfigyelőként van jelen.⁹² Orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek, állatorvosok, nővérek, egészségügyi technikusok és egészségügyi alakulatok tartalékos tisztjei lehetnek a CIOMR tagjai, nemzeti tartalékos szövetségeik delegáltjaiként. A CIOMR a CIOR társult szerve.⁹³ A két szervezet szorosan együttműködik.

⁸⁸ Ez ellen próbált tenni a szerző, amikor a fejezet rövidített változatát a Honvédorvos című folyóirat rendelkezésére bocsátotta, ahol az 2011 elején meg is jelent: UJHÁZY László: A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetsége; In: Honvédorvos, 2010. évi 1–2. szám, 66–72. old. ISSN 0133-879

⁸⁹ A hazai gyakorlattal ellentétben nemcsak orvosok érhetnek el tiszti rendfokozatot, ez a gyakorlat a NATO-tagállamok többségében.

⁹⁰ NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 384.old. ISBN 963 7037 48 9

⁹¹ A NATO Katonai Bizottságának 248/1. határozata a NATO és a CIOR kapcsolatáról – Military Decision on MC 248/1 – The Relationship between NATO and the Interallied Confederation of Reserve Officers (CIOR); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organisation; 27/March/1988; a dokumentumban CIOR alatt, annak társult szerve, a CIOMR is értendő. Lásd: 2. számú függelék.

⁹² <http://www.ciomr.org/en/about/members/> (2010.07.20. 14:26)

⁹³ NATO Handbook (NATO kézikönyv); Public Diplomacy Division, Brussels, 2006., 385. old. ISBN 92-845-0146-6

A CIOMR pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amelynek célja – a CIOR-ral karöltve – a hatékony együttműködés és a szoros kapcsolat fenntartása a tartalékos egészségügyi tisztek és a NATO, valamint a NATO-tagállamok reguláris haderői között. Fontos katona-egészségügyi témák feldolgozásával, megvitatásával is foglalkoznak. A polgári egészségügyben szerzett sajátos tapasztalatokat megismertetik a reguláris katona-egészségügyi szakemberekkel. Megfigyelőként részt vesznek a NATO Katona-egészségügyi Szolgálat Főnökök Tanácsa (Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO – NATO COMEDS) tevékenységében. A szervezet kiváló teret nyújt a tartalékos egészségügyi tisztek közötti tapasztalatcserének is.

Ezen célok elérése érdekében a szövetség elősegíti az információcserét, tudományos üléseket, tanfolyamokat, továbbképzéseket szervez és népszerűsít a NATO országokban, együttműködik a CIOR egyes bizottságaival (pl. segít a CIOR katonai sportverseny lebonyolításában), együttműködik a NATO COMEDS-szel, és kapcsolatot ápol a médiával. A szövetség munkanyelvei, hasonlóan a NATO-hoz és a CIOR-hoz, az angol és a francia. A CIOMR rendezvényeken folyamatos angol–francia szinkrontolmácsolás biztosítanak. Minden fontosabb írott anyag két nyelven készül. A NATO Tartalékos Tisztek Szövetségével közösen évente kétszer üléseznek. A téli kongresszust mindig a NATO Központban tartják február elején. A nyári kongresszusokra többnyire valamelyik NATO tagállamban kerül sor.⁹⁴ Ezek a rendezvények számos szakmai programnak, előadásnak adnak fórumot. A legutóbbi nyári kongresszus témái között szerepelt: a modern fegyverek hatása az emberekre és az infrastruktúrára valamint a tartalékos egészségügyi tisztek szerepe a polgári katasztrófa-egészségügyben. Emellett, a CIOMR előtt álló egyik legnagyobb kihívás a tartalékos egészségügyi tisztek utánpótlásának biztosítása az önkéntes haderők korában.⁹⁵

2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A CIOMR elnökét (President) a nemzeti szövetségek felváltva jelölik, két éves időtartamra. 2010–2012 között Németország vezeti a szövetséget.⁹⁶ Az elnök feladata a

⁹⁴ 2010-ben a norvégiai Stavangerben volt, Lásd: UJHÁZY László: Kongresszust tartott a világ legnagyobb tartalékos szerveződése; http://www.honvedelem.hu/cikk/0/21511/cior_stavanger.html (2010.09.15. 18:41)

⁹⁵ DIKÁ CZ Csaba: Nemzetközi tartalékos szervezetek; kézirat, Budapest, 2003., 13. old.

⁹⁶ Elnök: Dr. Gunter H. Ruetter tartalékos orvos ezredes
<http://www.ciomr.org/en/history/archive/events.php#dpr> (2010.08.23. 18:41)

szövetség képviselte, továbbá az elnöki feladatok ellátása a CIOMR és a végrehajtó bizottság (Executive Committee – EC) ülésein. Ő hívja össze és ő vezeti le az üléseket. Az elnök munkáját főtitkár (Secretary General – SG) segíti. A CIOMR vezető testülete a végrehajtó bizottság, amelyben a teljes jogú tagsággal rendelkező nemzeti delegációk vezetői találhatók, ők egyúttal a CIOMR nemzeti alelnökei is (Vice President – VP).

A CIOR egyfős állandó képviselővel rendelkezik a NATO brüsszeli központjában (Permanent Representative CIOR at NATO), aki egyúttal a CIOMR képviseletéért is felelős.

Csak valamely NATO-tagország tartalékos szövetsége lehet teljes jogú tagja a szövetségnek. A NATO-val szövetséges országok⁹⁷ nemzeti tartalékos szövetségei társult tagokká válhatnak a CIOMR-ben. NATO-tagállamok nem lehetnek társult tagok, de amennyiben még nem tagjai a CIOMR-nek, vendég delegációt (Visiting Delegation) küldhetnek, legfőljebb két nyári és egy téli kongresszusra. Ezt követően nem maradhatnak tovább ebben a státuszban: vagy teljes jogú tagságért folyamodnak, vagy a szervezeten kívül maradnak. A CIOMR nem NATO tagállamokat is meghívhat vendég delegáció küldésére. Ez a státusz három évnél tovább nem tarthat. Újabb három évnél kell elteltie a további meghívásig, bár ilyenkor az elvárás inkább az lenne, hogy az első három év után a vendég állam szövetsége társult tagságért folyamodjék.

Minden országot csak egyetlen nemzeti szövetség képviselhet, amelynek rendelkeznie kell országa védelmi minisztériumának felhatalmazásával. Minden tagállam maximálisan hatfős küldöttséget delegálhat. Teljes jogú tagság iránti kérelem elbírálásánál – mindezen túlmenően – a CIOMR alaposan megvizsgálja a pályázó nemzeti szövetség alapszabályát, hogy az egyezik-e a CIOMR által meghatározottakkal (demokratikus, valamennyi haderőnem előtt nyitott stb.).

Magyarországról kezdetben a TKOE, majd – 2001-ben történt megalakulását követően – a MATASZ⁹⁸ kapott felhatalmazást a Honvédelmi Minisztériumtól, hogy képviselje a magyar tartalékosokat a nemzetközi porondon, így a CIOMR-ben is.⁹⁹

⁹⁷ Security through Partnership (Biztonság partnerség útján); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2005., 4–36. old.

⁹⁸ Sz. n.: Magyar Tartalékosok Szövetsége; (egyszeri kiadvány) HM Zrínyi Kht., Budapest, 2005., 4. old.

⁹⁹ DIKÁ CZ Csaba: A NATO országok tartalékos tisztjeinek szövetsége, a CIOR, In: Új Honvédségi Szemle, 2004. évi 6. szám, 99. old. ISSN 1216-7436

Minden teljes jogú tagállam egy szavazattal rendelkezik. A látogatók és a társult tagok részt vehetnek a bizottság ülésein, hangot adhatnak véleményüknek, azonban nem rendelkeznek szavazati joggal. Valamennyi korábbi CIOMR elnök és főtitkár – tanácsadói jogkörrel – tagja marad a végrehajtó bizottságnak, amíg tartalékosként le van biztosítva, illetve önkéntes tartalékosként szolgál a haderőben. Megfigyelőként a bizottság volt tagoknak vagy más személyeknek lehetővé teheti az üléseken való részvételt.

A végrehajtó bizottság, saját soraiból egy vezető testületet (Board) állít ki az alábbi személyekkel: elnök, nemzetközi alelnök (International Vice President – a „nemzetközi” itt megkülönböztetésül szolgál a nemzeti alelnököktől), leendő elnök (President Designate), főtitkár, főtitkárhelyettes (Assistant Secretary General), kincstárnok (Treasurer). A vezető testület tagjai csak „rendszerben levő” tartalékos tisztek lehetnek. Ugyanannak az országnak kell adnia az elnököt, mint a nemzetközi alelnököt. Egyénileg szavaznak a végrehajtó bizottságban a főtitkár és a főtitkárhelyettes személyére, akiknek nem feltétlenül kell ugyanabból az államból jönniük. Két évre választják őket és kétszer újraválaszthatók. A kincstárnokra a végrehajtó bizottságban egyénileg szavaznak; megbízatása szintén két évre szól és ugyancsak kétszer újraválasztható. A vezető testület tagjainak megválasztásához vagy leváltásához a végrehajtó bizottság egyszerű többsége szükséges. A vezető testület az alapszabályban foglaltaknak megfelelő működés biztosításáért felelős.

A szervezet négy állandó bizottsággal (Permanent Committee) működik. Valamennyi állandó bizottság rendelkezik elnökkel, alelnökkel és titkárral.

- **A tudományos bizottság (Scientific Committee – SC)**

Felelős a CIOMR-ben folyó tudományos tevékenységért, valamint az egészségügyi és katonai kommunikációért. A cél a NATO-tagországok katona-egészségügyi rendszereinek kölcsönös megismertetése, amit elsősorban konferenciák és publikációk¹⁰⁰ útján érnek el. Ez a bizottság állítja össze a nyári és a téli kongresszusok szakmai-tudományos programját,

¹⁰⁰<http://www.ciomr.org/download/v1.1CBRNmedpersGBR4.pdf>;
<http://www.ciomr.org/download/v1.1CBRNmilpersGBR4.pdf>;
<http://www.ciomr.org/download/archive/v2.1%20edition%20GBR4.pdf>;
http://www.ciomr.org/download/archive/v1.1medpers_GBR4.pdf ((2010.07.25. 16:26)

de emellett a vezető testület által meghatározott más tudományos feladatokat is elláthat.

- **A műveleti egészségügyi bizottság (Operational Medicine Committee)**

Feladata az egészségügyi tevékenység szabványosításának előmozdítása a védelem-egészségügy fejlesztése érdekében, kutatás és nemzetközi példák megismertetése útján.¹⁰¹ A bizottság legismertebb tevékenysége a CIOR elsősegélynyújtó verseny (CIOR First Aid Competition) tervezése, szervezése és lebonyolítása. Korábban ezért hívták elsősegély bizottságnak (First Aid Committee).

- **Az oktatási bizottság (Continuing Education Committee)**

A CIOMR legfiatalabb bizottsága, célja a folyamatos tanulás, önképzés segítése és ösztönzése elsősorban a tartalékos egészségügyi tisztek körében.

- **A számvizsgáló bizottság (Audit Committee)**

Az elnök segítője – a vezető testülettel, a végrehajtó bizottsággal és a kincstárnokkal karöltve – a CIOMR pénzügyeiben. Természetesen, az elnök a pénzügyek legfőbb felelőse. A kincstárnok a számlák könyveléséért felelős és a szövetség pénzügyeit illetően tanácsadója az elnöknek, a vezető testületnek és a végrehajtó bizottságnak. A CIOMR pénzügyi forrásai a következőkből tevődnek össze: a nemzeti szövetségek által befizetett tagdíjak, támogatások, adományok és emléktárgyak értékesítése. Az éves tagdíj mértékét a végrehajtó bizottság határozza meg. Ez az összeg jelenleg teljes jogú tagoknak 250 euró, társult tagoknak 125 euró. Nemfizetés esetén két év után szavazati és pozíciókba történő választhatósági jog elvesztése, négy év után kizárás a szankció. (Társult tagoknál már két év után kizárás következik.)¹⁰² A számvizsgáló bizottság évente felülvizsgálja a CIOMR pénzügyeit, és erről jelentést készít, amelyet a nyári kongresszuson be kell mutatnia. Indokolt esetben a végrehajtó bizottság egyéb speciális bizottságokat is felállíthat.

¹⁰¹ http://www.ciomr.org/en/about/committees/operational_medicine (2010.07.25. 16:26)

¹⁰² http://www.ciomr.org/en/about/constitution_and_by-laws/constitution (2010.07.24. 12:49)

Ötévente a végrehajtó bizottság az alapszabály felülvizsgálatának céljából egy külön bizottságot hoz létre. Ezt a mindenkori leendő elnök vezeti. Az alapszabályt a végrehajtó bizottság jelenlevő tagjainak háromnegyedes többsége módosíthatja. Módosítási javaslatokat – legalább három hónappal a végrehajtó bizottság ülését megelőzően – a főtitkárnak kell címezni.

2.3 MAGYARORSZÁG ÉS A CIOMR

A kilencvenes évek közepén, a CIOR-ral együtt a CIOMR munkájáról is tájékoztatást kaptunk. Szűkös anyagi lehetőségeink miatt azonban egyelőre, sajnos nem lehettünk a szövetség tagjai. Nem rendelkezünk megfelelő forrásokkal a küldöttek évi két alkalommal történő kiutaztatásához, különös tekintettel arra, hogy a rendezvényeket többnyire nagyvárosokban és a legdrágább szállodai elhelyezéssel tartják. A rendezvényeken küldötteként regisztrációs díjat is felszámítanak (a 2010-es nyári kongresszuson ez 5000 norvég korona¹⁰³ – kb. 600 euró volt), ezen felül fizetendő az éves tagdíj. Egy tartalékos orvos tisztünk azonban 2004-ben megfigyelőként részt vett a CIOMR LVII. nyári kongresszusán, Bécsben, ahonnan gazdag tapasztalatokkal tért vissza.

2.4 ÖSSZEGZÉS

A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségét vizsgálva látjuk, hogy a CIOMR 1947-ben, Brüsszelben alakult meg – Belgium, Franciaország és Hollandia kezdeményezésére, mint a CIOR társult szerve. Működését a NATO Katonai Bizottsága 1988. március 27-én MC 248/1 számú határozatában – a CIOR-ral együtt – ismerte el. Céljai, struktúrája a CIOR-hoz hasonló, azzal az értelemszerű különbséggel, hogy tevékenységének fókuszában a védelem-egészségügy tartalékos tiszti vonatkozásai állnak. A CIOMR tökéletes felépítéssel és tartalmi mondanivalóval rendelkezik a teljes tartalékos egészségügyi tiszti állománykategória számára. Megfelelő nemzetközi kereteket ad a tartalékos egészségügyi tiszti állomány – szellemi és fizikai – összefogva tartására. A közös CIOR/CIOMR rendezvényekből adódóan kapcsolatban állunk a szervezettel, ám szűkös anyagi lehetőségeink miatt egyelőre, sajnos, nem lehettünk a szövetség tagjai.

¹⁰³ <http://tsforum.event123.no/NROF/CIOR/> (2010.07.22. 15:09)

2.5. KÖVETKEZTETÉSEK

A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségét vizsgálva megállapítottam: most, hogy hazánkban is napirenden van az önkéntes tartalékos rendszer kiépítése, és amikor a béketámogató műveletek jelentős igénybevételt rónak a katonaegészségügyre, egy ilyen állománycsoport eredményes működése elképzelhetetlen megfelelő önkéntes tartalékos orvos (egészségügyi) tisztek nélkül. Ilyen körülmények között remélhető, hogy Magyarországon is kellő figyelmet kap ez az eddig – méltatlanul elhanyagolt – terület és a Magyar Tartalékosok Szövetsége forrásainak bővülése előbb-utóbb lehetővé teszi régi álmunk megvalósítását: a teljes jogú tagság megcélzását a CIOMR-ben. Addig is célszerű lenne a MATASZ-ban létrehozni egy tartalékos védelem-egészségügyi tagozatot.¹⁰⁴

Azzal, hogy ennek a területnek a jelentősége egyre inkább nyilvánvaló, a köztudomású pénzügyi nehézségek dacára, szükségesnek látszik az MH Egészségügyi Szolgálatának aktívabb szerepvállalása a MATASZ-ban, és ezen felül segítenie kellene a CIOMR tevékenységében való részvételt is.

A NATO-tagállamokban nemzeti szinten a nemzeti tartalékos szövetségek látják el a tartalékosok együtt tartását, míg a nemzetközi tartalékos szövetségek ugyanezt nemzetközi keretek között biztosítják. A nemzetközi szervezetbe való beágyazottság bizalomerosztó, fejlődést támogató, és az interoperabilitást is nagymértékben elősegíti.

¹⁰⁴ Annak idején, 1999–2001 között a TKOE-ben ez átmenetileg sikerült, aztán elsorvadt a kezdeményezés.

3. RELEVÁNS TARTALÉKOS SZÖVETSÉGEK A NATO-BAN

Mivel ma már kevesen vitatják, hogy a Magyar Honvédség jövőjét NATO-tagállamként, expedíciós képességekkel rendelkező, önkéntes haderőként kell elképzelni,¹⁰⁵ ezért szándékosan az ilyen téren legnagyobb hagyományokkal rendelkező, leginkább előremutató és legjobban működő tartalékos szövetségeket vettem górcső alá. Németország – jóllehet most már ott is megkezdődött az önkéntes haderőre történő áttérés – nem annyira mint modellértékű tartalékos szövetséggel rendelkező ország került a látókörömbe, sokkal inkább történelmi, gazdasági megfontolásból írok róla.

3.1 AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG TARTALÉKOS SZÖVETSÉGE¹⁰⁶

Mottó: „A tartalékerők útján előmozdítani az Egyesült Királyság védelmét”

(Promoting the defence of the United Kingdom through the Reserve forces)¹⁰⁷

A britek hadtörténelme meglehetősen nagy múltra tekint vissza. Különösen a XVII. század óta gyakorol összetett és jelentős hatást az egyetemes történelemre. Az Egyesült Királyság európai viszonylatban az egyik legnagyobb haderővel és a világ második legnagyobb katonai költségvetésével rendelkezik. Így érthető, hogy az egyik legerősebb és technológiailag legfejlettebb haderő az Egyesült Királyságé. Az 1960-as években rakták le a britek a mai struktúra alapjait. Ekkor jött létre egy korszerű, egységes védelmi minisztérium, és ugyanekkor tértek át az önkéntes haderőre.

Jóllehet az Egyesült Királyság többé már nem világhatalom, a hagyományok mellett az országnak az ENSZ Biztonsági Tanácsában betöltött szerepét, nukleáris potenciálját, valamint megmaradt tengerentúli érdekeltségeit figyelembe véve nem meglepő, hogy napjainkban is több mint 30 ezer brit katona teljesít külföldön szolgálatot. Közöttük pedig igen jelentős arányban találunk tartalékosokat. Jelenleg minden tíz Afganisztánban szolgáló brit katona közül egy tartalékos.

¹⁰⁵ 1009/2009. (I. 30.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról.

¹⁰⁶ Az írás a szerző hasonló című cikkének átdolgozott változata (Az Egyesült Királyság tartalékos szövetsége; In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 9. szám, 62–65. old. ISSN 1216-7436).

¹⁰⁷ Az Egyesült Királyság tartalékos szövetség nyomtatott anyagain gyakorta megjelenő mottó.

A haderőszervezés átalakítása természetesen nem hagyta érintetlenül a tartalékosokat sem, hiszen – a korábban nagy létszámban rendelkezésre álló – hadköteles tartalékosok helyett alapvetően más megoldásokban kellett gondolkozni. Ebben a helyzetben alakult meg az Egyesült Királyság Tartalék Erőinek Szövetsége (United Kingdom Reserve Forces Association – UKRFA).

3.1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A NATO legnagyobb múltra visszatekintő önkéntes haderejéről¹⁰⁸ lévén szó, az Egyesült Királyságban különös feladata, tétje van a tartalékos szövetségnek, hiszen ellentétben azokkal az országokkal, ahol még létezik a sorkötelezettség, az állam nem hívhat be kedve szerint tartalékosokat volt sorkatonákból álló merítésből. Egy ilyen társadalmi szervezet azonban segíthet megtalálni (toborozni), összefogva tartani illetve tovább képezni azokat, akik önként vállalnak tartalékos katonai szolgálatot.

Az Egyesült Királyság Tartalék Erőinek Szövetsége pártpolitikától mentes, nonprofit társadalmi szervezet: olyan egyénekből és szövetségekből áll, amelyek az Egyesült Királyság védelmét a tartalékerők eredményességét fokozva kívánják elősegíteni. Ezt elsősorban hasonló beállítottságú egyénekkal és szervezetekkel karöltve igyekeznek elérni a NATO-ban, a békepartner-országokban, az EU-ban, a Brit Nemzetközösség államaiban és más baráti nemzetek segítségével. Ennek az együttműködésnek legfőbb kerete a CIOR. A CIOR-kongresszusok jelentik évente két alkalommal az elméleti és gyakorlati munka rangos fórumait. A CIOR Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelye kiváló lehetőség az utánpótlás motiválására, képzésére. Mint minden modern NATO tartalékos szövetségben, így az UKRFA-ban is kitüntetett szerepe van a sportnak, különös tekintettel a katonai vonatkozású sportokra (többek között lövészet, akadálypálya, járőrverseny). Bátran állíthatjuk, hogy a tartalékosok legrangosabb sporteseménye a nyári CIOR katonai pentatlon.

Az UKRFA tevékenységében kiemelt szerepet kap a legénységi és tiszthelyettesi állomány. Ennek megfelelően a CIOR-hoz hasonlóan közeli kapcsolatot ápol az AESOR¹⁰⁹ szervezetével. Minden évben számos rendezvényt szerveznek, jelentős

¹⁰⁸ Ha nem is olyan mértékben, mint az USA-t a vietnami háborús kudarc, de sokkolta az Egyesült Királyságot az 1956-os szuezi sikertelenség. Ennek eredményeként védelmi felülvizsgálatra került sor. Az 1957-ben kiadott Fehér Könyv egyebek mellett az önkéntes haderőre való át- (vissza-) térést javasolta. A sorkatonai szolgálat így 1960-ban megszűnt, az utolsó sorkatonák 1963 májusában leszereltek.

¹⁰⁹ Association Européenne des Sous-Officiers de Réserve (Európai Tartalékos Tiszthelyettesek Szövetsége). A szervezetről bővebben a 4.1 alfejezetben olvashatunk.

nemzetközi részvétellel. Ezek között találunk skóciai löversenyt, tiszthelyettesi járőrversenyt, valamint konferenciákat és szemináriumokat.

A szövetség egyik legfőbb vonzerejét és legitimitásának jelentős részét éppen nemzetközi kapcsolatrendszere adja. Ha megtekintjük az UKRFA honlapját,¹¹⁰ mindjárt az elején utalás történik a nemzetközi rendezvényekre, csereprogramokra és sportversenyekre. A szövetség brosúrájából kitűnik: „A szövetség kapocs... a nemzetközi katonai közösséggel.”¹¹¹ A népszerűsítő kiadvány nagy része a CIOR-hoz, az AESOR-hoz fűződő kapcsolatokról és az ezekből fakadó lehetőségekről szól. A szövetség legfőbb nemzetközi kapcsolódási pontja a CIOR. Az Egyesült Királyság 1972-ben lett tagja ennek a NATO-kötődésű szervezetnek.¹¹² Azóta kétszer adta a CIOR elnökségét: először 1976–1978-ban, majd húsz évvel később 1996–1998-ban. Az ország napjainkra a CIOR egyik legaktívabb és legbefolyásosabb tagja. Mindig felkészült, nagyszámú csapattal vesz részt a szervezet valamennyi tevékenységében, a nyelvi akadémiától a sportversenyig.

3.1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

Az Egyesült Királyság Tartalék Erőinek Szövetsége, mint általában a NATO-országokban található tartalékos szövetségek (a CIOR tagszervezetei) – összhaderőnemi jellegű szervezet. Az Egyesült Királyság mindhárom haderőneme – a haditengerészet, a szárazföldi haderő és a légierő – egyaránt képviselteti magát benne. A szövetségnek bárki tagja lehet, aki e haderőnemek valamelyikének tartalékos, korábban tartalékos¹¹³ volt, illetve szolgálatot teljesített a brit haderőben.¹¹⁴ Ennek megfelelően a

¹¹⁰ <http://www.ukrfa.org> (2007.05.19. 16:53)

¹¹¹ Sz. n.: United Kingdom Reserve Forces Association (Az Egyesült Királyság Tartalék Erőinek Szövetsége); London, 2004., 1-7. old.

¹¹² Sz. n.: CIOR, Its Contribution to Vigilance towards Peace, Freedom and Human Rights (A CIOR, és hozzájárulása a béke, szabadság és az emberi jogok iránti éberséghez); Venezia, 1998., 110. old.

¹¹³ Mint a bevezetőben írtam, nem tárgya dolgozatomnak az egyes országok tartalékos rendszerének bemutatása, hiszen ezt már mások megtették előttem (pl.: ERDŐS László – KLADEK András: A NATO országok tartalékos rendszere; In: Új Honvédségi Szemle, 1998. évi 9. szám (füzet), 1–32. old. ISSN 1216-7436; KARÁCSONY Veronika – TAKÁCS Judit: A haderők önkéntes tartalékos rendszerének főbb jellemzői a NATO-ban; In: Nemzet és Biztonság, 2008. évi júniusi szám, 47–64. old. ISSN 1789-5286), ennek ellenére egy gondolat erejéig kitérek a brit rendszer lényegére, mert filozófiájában ez jellemző a legtöbb önkéntes haderővel rendelkező országra. Az angol tartalékos rendszerben, alapvetően kétfajta tartalékos létezik. Az egyik a korábban tényleges állományú, visszabiztosított tartalékos (regular reserve), a másik a katonai előélettel nem rendelkező, már az alapkiképzést is tartalékosként teljesítő önkéntes tartalékos (volunteer reserve). Az ügy pikantériája, hogy amikor Magyarországon is javasoltuk, hogy a haderőből idő előtt kiváló hivatásos, szerződéses katonák néhány évig tartalékosként rendelkezésre álljanak, az a válasz érkezett, hogy a hazai jogi keretek ezt nem teszik lehetővé.

szövetség valamennyi állománykategória előtt nyitva áll a legénységtől a tábornokig. Ez nem minden NATO-tagállamban van így. Érdekes módon a konzervatív, hagyománytisztelő britek ezt a liberális megközelítést alkalmazzák.

Kollektív (corporate) tagsági viszonyért a brit haderő tartalékos alakulatai, a kadéterők, illetve polgári védelmi szervezetek folyamodhatnak. (Ez azt jelenti, hogy szervezetek és egyének egyaránt tagjai lehetnek a szövetségnek.)

Az UKRFA, a kormány és a Védelmi Minisztérium által, elismert társadalmi szervezet. Tevékenységéhez az állam jelentős anyagi támogatást nyújt. Ebből az összegből, kiegészítve a tagság által befizetett – 2011-ben évi 10 fontos – tagsági díjjal, tartják fenn az egyesület szervezetét, finanszírozzák annak tevékenységét.

A szövetség székhelye Londonban van, itt található az országos elnökség (Council), amelynek munkáját egy kis létszámú titkárság (Secretariat) segíti. A szövetség élén az elnök (President) áll.¹¹⁴ Mellette négy alelnök (Vice-President) tevékenykedik. A hierarchiában őket követi az elnökség elnöke (Chairman) és annak helyettese (Deputy Chairman). A következő szint a titkárság, ahol már nem választott, hanem fizetett tisztségviselőket találunk. Élükön a főtitkár (Secretary General) áll, őt követi a főtitkárhelyettes (Deputy Secretary General), majd a kincstárnok (Finance Officer).

Az elnököt az éves közgyűlésen (Annual General Meeting) választják. Megbízatása eredendően három évre szól, ezt követően évente újraválaszthatják. Legkésőbb azonban a 67. születésnapját követő éves közgyűlésen vissza kell vonulnia. Az elnökség elnökét és annak helyettesét úgyszintén az éves közgyűlésen választják. Megválasztásuk idején nem lehetnek 63 évnél idősebbek, és legkésőbb a 65. születésnapjukat követő éves közgyűlésen le kell mondaniuk. Az ő mandátumuk is alapvetően három évre szól, ezt követően azonban évente újraválaszthatóak.

Regionális szinten a 13 területi elnök (Regional Chairman) működik, akik a tartalékerők infrastruktúrájára támaszkodva népszerűsítik a szövetséget. Területi elnök csak az lehet, aki maga is tartalékosként szolgál. Mandátuma eredendően három évre

¹¹⁴ Ez magyarázatot ad arra, miként lehetséges, hogy a Szövetség tagjai egyenruhában jelenhetnek meg pl.: a CIOR rendezvényein. A NATO-államokban többnyire az a gyakorlat, hogy csak tartalékosok és (kis részben nyugállományúak) lehetnek ezen Szövetségek teljes jogú tagjai. Az ilyen személyek, országaik jogi szabályozásának köszönhetően, viselhetnek egyenruhát a rendelkezésre állás idején, amennyiben a haderő érdekében tevékenykednek. (Törvény szabályozza a nyugállományúak egyenruha-viselését.)

¹¹⁵ A jelenlegi elnök, Barry Newton repülő vezérőrnagy (Air Vice Marshall): 1953-ban végzett pilótaként a brit cranwelli Királyi Légierő Főiskolán. Katonai akadémiai tanulmányait 1966-ban fejezte be Brocknellben. 1972-ben végezte el a vezérkari akadémiát.

szól, és maximum öt évig lehet hivatalban. A területi elnök legfőbb feladata az együttműködés biztosítása a szövetség és a tartalékerők alakulatai között, kifejezetten regionális szinten. A területi szervezetek felelősek az UKRFA céljainak megvalósításáért: széles körben terjesztik a szövetség jó hírét, új tagokat toboroznak, ösztönöznek a rendezvényeiken való részvételre, népszerűsítik a szövetség ethoszát, összhaderőnemi jellegét és nyitottságát valamennyi állománykategória előtt (All Ranks).

A szövetség évente tart közgyűlést. (Erre általában valamelyik áprilisi hétvégén kerül sor.) Az elnökség indokolt esetben rendkívüli közgyűlést (Extraordinary General Meeting) hívhat össze.

3.1.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az Egyesült Királyság tartalékos szövetsége az 1960-as évek óta fórumot biztosít a teljes haderő azon tartalékosainak,¹¹⁶ akik szélesebb körű tevékenységekben szeretnének részt venni, mint amilyeneket alakulataik képesek nyújtani. Ehhez a munkához a szövetség anyagi és természetbeni támogatásban részesül az államtól. Az UKRFA az egyetlen szövetség az Egyesült Királyságban, amely a Védelmi Minisztériumtól kapott felhatalmazás alapján hivatott képviselni a brit tartalékosokat a CIOR-ban, valamint az AESOR-ban. A szövetség egyik legfőbb vonzerejét és legitimitásának jelentős részét nemzetközi kapcsolatrendszere adja.

Tevékenységeinek külön hangsúlyt ad, hogy az ország a NATO tagállamok sorában a legelsőik között lépett az önkéntes haderő útjára. Ennek megfelelően komoly tapasztalatokra tett szert az önkéntes tartalékos rendszer működtetésében. Igaz ez a tartalékosok béketámogató műveletekben történő alkalmazására éppúgy,¹¹⁷ mint a munkáltatói támogató programra.¹¹⁸

A szövetség tisztában van azzal a különös felelősségével, hogy egy olyan országban, ahol már évtizedek óta nincsenek sorkatonák a polgári lakosság, a közvélemény támogatását újra és újra meg kell szerezni, illetve erősíteni kell. Elvégre ott a tartalékosok képezik a legfőbb kapcsolatot a haderő és a társadalom között.

¹¹⁶ Viszont, csak tartalékosoknak, mások nem lehetnek teljes jogú tagjai a szervezetnek!

¹¹⁷ Sz. n.: The Decade of the Reserves (A tartalékosok évtizede); Confédération Interalliée des Officiers de Réserve, 1994., 45.old. ISBN 92-845-0082-6

¹¹⁸ KLADEK András – UJHÁZY László: Az önkéntes tartalékos katonák munkáltatóit támogató programok a NATO néhány tagállamában; In: Humán Szemle 2005. évi 1. szám, 23–31. old. ISSN 1219-929X

Érdekes módon, annak ellenére, hogy az Egyesült Királyságban meglehetősen nagy a folyamatosság, a hagyományok tisztelete, ápolása, az UKRFA mégis igen modern szervezetnek számít még a CIOR-on belül is. Ez megmutatkozik a nem tiszti rendfokozatú tartalékos katonákkal szembeni nyitottságában is. Közismert, hogy a NATO-n belül a britek élen járnak a tartalékosok széleskörű alkalmazásában, így az UKRFA tevékenysége nehezen lenne megkérdőjelezhető.

3.2 A NÉMET TARTALÉKOS SZÖVETSÉG¹¹⁹

Mottó: „A bajtársiasság megfizethetetlen”
(Kameradschaft kann man nicht kaufen)¹²⁰

Közismert történelmi okok miatt a Német Szövetségi Köztársaságban csak a NATO-tagságot követő konszolidáció idején jött létre egy ilyen demokratikus, társadalmi szervezet. A szövetség mára a NATO-országok legnépesebb tartalékos szövetségévé nőtte ki magát. Szerepe és súlya ennek megfelelő jelentőségű.

3.2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Amikor 1960. január 22-én Bonnban 27 német tartalékos katona megalakította a Német Szövetségi Haderő Tartalékosainak Szövetségét (Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr – VdRBw), akkor a többi NATO-tagállamhoz hasonlóan a Német Szövetségi Köztársaságban is létrejött egy modern értelemben vett tartalékos szövetség.¹²¹ Ekkor már az Észak-atlanti Szövetség Szervezetének szinte valamennyi országában hosszabb rövidebb idő óta működött ilyen társadalmi szervezet. Az érintett

¹¹⁹ Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr e. V. (A Német Szövetségi Haderő Tartalékosainak Szövetsége). Ez a megnevezés számos félreértés forrása volt hazánkban. Sokan úgy vélték, hogy a Szövetségi Haderőre történő utalás szorosabb kapcsolatot tételez fel a haderő és a tartalékos szövetség közt, mint azt más államokban megszokhattuk. Nos, a kapcsolat valóban igen szoros, a szervezet neve azonban azért alakult így, mert politikai megfontolásból az alapító atyák úgy döntöttek, csak az a tartalékos, illetve egykori katona lehet a VdRBw tagja, aki a Bundeswehrben (is) szolgálatot teljesített. Aki tehát a hitleri Németország vagy az NDK haderejében szolgált, csak abban az esetben lehet a szövetség tagja, amennyiben a Bundeswehr átvette (ezzel kvázi ellenőrizte, igazolta) őt. Az írás a szerző hasonló című cikkének átdolgozott változata (A német tartalékos szövetség, a VdRBw; In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 4. szám, 35–38. old. ISSN 1216-7436).

¹²⁰ A német tartalékos szövetség nyomtatot anyagain gyakorta megjelenő mottó. Szó szerinti fordítása: „A bajtársiasságot nem lehet megvásárolni”

¹²¹ Sz. n.: CIOR, Its Contribution to Vigilance towards Peace, Freedom and Human Rights (A CIOR, és hozzájárulása a béke, szabadság és az emberi jogok iránti éberséghez); Venezia, 1998., 110. old.

országok védelmi minisztériumai országonként egy tartalékos szövetséget delegálhatnak a NATO Tartalékos Tisztek Szövetségébe, a CIOR-ba, melynek az NSZK 1961-ben lett a tagja.¹²²

A szövetség eredeti célja a katonai védelmi képességek elősegítése, az ország biztonság- és védelempolitikai elveinek megismertetése belföldön és külföldön egyaránt. Céljuk továbbá a tartalékosok egymás közötti, valamint a tartalékosok és a haderő kapcsolatának elmélyítése, a haderő és a kormányzat közötti jobb megértés előmozdítása. Mindez új megvilágításba került 1971-ben, amikor megalkották a német tartalékos koncepciót, amely lehetővé tette, hogy a Bundestag jóváhagyásával a védelmi miniszter megbízza a szövetséget általános tartalékos munka végzésével. Az 1988-as tartalékos koncepció értelmében a parlament és a kormány arra kérte fel a szövetséget, hogy az a haderőn kívül önként vállalt tartalékos tevékenységet folytasson. Az 1994-es koncepció ezen feladat folytatását rögzíti. A legutóbbi, 2003-as német tartalékos koncepció mindezek mellett elvárja a Bundeswehr megváltozott struktúrájához való alkalmazkodást.

Ma a szövetség kapocs a haderő és a tartalékos állomány között. Egyben érdekképviselői szervezete a Bundeswehr teljes tartalékos „társadalmának” a közlegénytől a vezérezredesig. Tevékenységi körébe a biztonságpolitikai, biztonságelméleti rendezvények, a katonai ismereteket és készségeket fejlesztő programok szervezése, támogató tevékenység biztosítása a Bundeswehr részére, népszerűsítő, tájékoztató média munka folytatása, valamint szociális, jóléti tevékenység tartozik.

A biztonságpolitikai, biztonságelméleti munka arra irányul, hogy a tartalékos katonák a naprakész ismeretek birtokában minél hatékonyabban tölthessék be a híd szerepét a haderő és a társadalom között, minél felkészültebb és hitelesebb nagykövetei legyenek a haderőnek. E célból a szövetség konferenciákat, tanfolyamokat, kerekasztal-beszélgetéseket és egyéb rendezvényeket szervez a biztonság-, és védelempolitika tárgykörében. A tartalékos állomány fizikai kondíciójának fenntartása, tökéletesítése valamint katonai ismereteinek bővítése érdekében a szövetség rendszeresen katonai sportversenyt, járőrversenyt és lövészetet rendez.

A haderőnek nyújtott támogató tevékenységével a szövetség a reguláris állományt segíti napi munkája, kiképzése és egyéb feladatai során.

¹²² Erre a CIOR 14. kongresszusán, Athénban került sor.

Igen jelentős munkát végez a szövetség a sajtó- és a társadalmi kapcsolatok terén. Sajtókonferenciákon és egyéb média eseményeken népszerűsíti a védelem ügyét, a haderőt és a tartalékos szövetséget. Ehhez a szövetség kiváló szakemberekkel rendelkezik, hiszen számos tartalékos katona a polgári életben újságíró vagy kommunikációs szakértő. A lakosság meglehetősen széles körét a nagy hagyományokkal rendelkező „Tartalékosok Napja” (Tag der Reservisten) rendezvénnyel is meg tudják szólítani.¹²³

A szövetség folyamatos és szerteágazó kapcsolatokat tart az élő alakulatokkal, hogy a tagság frissebb ismeretekkel rendelkezessen.

Rendszeres konzultációt folytat a politikai pártokkal, a parlamenttel, a kormánnyal és a haderővel, csakúgy, mint a német társadalom egyéb, hasonló profilú szervezeteivel. Ezekkel többnyire együttműködési megállapodással is rendelkeznek.

Jelentős nemzetközi kapcsolatokkal is büszkélkedhet a szövetség. A tartalékos tiszti tagság a CIOR, míg a legénységi és a tiszthelyettesi állományú tagság az AESOR¹²⁴ keretében képviselteti magát. A német tartalékosok mindkét szervezetben igen aktívak. Számos alkalommal adták a szervezetek elnökségét, továbbá többször otthont biztosítottak az éves kongresszusoknak. Más országok tartalékos szövetségeivel is ápolják a kapcsolatot. Látogatásokat, versenyeket, szemináriumokat és társasági rendezvényeket tartanak. Együttműködési megállapodásokat kötöttek a Németországban állomásozó baráti katonai szervezetekkel és külföldi tartalékos szövetségekkel is. A hidegháború végén a német tartalékos szövetség aktív külpolitikába kezdett az egykori Varsói Szerződés tagállamai körében. Ennek a munkának az egyik célja a stabilitás kiterjesztése, a demokrácia exportja volt. Erre a feladatra már a hidegháborút követően, osztrák és svájci kollégáikkal, Gamingi Párbeszéd (Gamingi Gespräche – GG) néven regionális integrációt szerveztek. Ide a

¹²³ Pl.: Tag der Reservisten 2009 in Bad Dürkheim (Tartalékosok Napja Bad Dürkheimben); <http://www.reservistenverband.de/php/evewa2.php?d=1304321288&d=1265895653&menu=6002&newsid=954&g2=1&gliederung=4100451100> (2011.05.19. 11:57). Hazánkban régóta tervezünk ilyen rendezvényt. Valamilyen tartalékos vonatkozású, integratív történelmi eseményhez szeretnénk kötni ezt a napot, ezért a XX. századi magyar hadtörténelem tárházához, amikor pedig nagy számban küzdöttek tartalékosok, nemigen tudunk visszanyúlni. Az egyeztetés jelenleg is napirenden van a hadtörténész szakmával. Úgy tűnik, van egy 1849-es szabadságharcos esemény, ami már a modern tartalékos fogalmát vetíti előre, talán ehhez tudunk kapcsolódni. Lásd: SÜLI Attila: A székely határvédelem története; In: Hadtörténelmi Közlemények, 2005. évi 1–2. szám, 121–140. old. ISSN 0017-6540

¹²⁴ Európai Tartalékos Tiszthelyettes Szövetség (Association Européenne de Sous-Officiers de Réserve – AESOR) Bővebben a 4.1 alfejezetben.

társág országainak tartalékos szövetségeit hívták meg, köztük hazánkét is. Büszkén számolhatunk be arról, hogy az érintett országok közül egyedülként, Magyarországgal kétoldalú együttműködési megállapodást kötöttek (2002. november 16-án, Berlinben).¹²⁵

A szövetség igen sok kiadványt, könyvet jelentet meg a védelem ügyével kapcsolatos témákban, saját önálló honlapot működtet.¹²⁶ A védelem ügyének népszerűsítése és a szövetség tevékenységének bemutatása érdekében évi 11 alkalommal jelenteti meg folyóiratát.¹²⁷ A kb. 150 ezres példányszámból 8 000 a személyi állomány tájékoztatására közvetlenül a Bundeswehr szervezeteihez, alakulataihoz kerül. A folyóiratot a szakmai berkekben is becsben tartják, ami nagyban emeli a szövetség hírnevét. Tartalmára nézve az elméleti biztonságpolitikai, katonai műszaki írásoktól a tartalékosokat közvetlenül érintő gyakorlati információkig számos érdekes cikket találhatunk benne. A folyóirat rendelkezik egy „Reservisten Report” (tartalékos hírek) című kivehető melléklettel, amely a szövetség teljes tevékenységéről ad részletes tájékoztatást.

3.2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A német tartalékos szövetség olyan független, pártpolitikától mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amely a szövetségi parlamenttől (Bundestag) külön felhatalmazást kapott a haderőn kívüli, önként vállalt tartalékos munka szervezésére.

A szövetségnek jelenleg több mint 122 000 tagja van.¹²⁸ Ezzel a NATO-ban a legnagyobb tartalékos szövetség. Társadalmi szervezetről lévén szó a tagsági viszony természetesen önkéntes. A NATO tagállamok többségéhez hasonlóan valamennyi állománykategória, így a legénység, a tiszthelyettesek, valamint a tisztek egyaránt beléphetnek a szövetségbe. Az egyes állománykategóriák közötti megoszlás nagyjából megfelel a Bundeswehren belüli állományarányoknak. A tagság összetétele lefedi a német haderő teljes haderőnemi spektrumát is, tagjai között egyaránt megtalálhatjuk a szárazföldi haderő, a légierő és a haditengerészet képviselőit. A tagság több mint 40%-a

¹²⁵ SZÜCS László: Kétoldalú megállapodás; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 48. szám, 2002. november 29., 8. old. ISSN 0865-6932

¹²⁶ <http://www.reservistenverband.de> (2007.01.28. 19.40)

¹²⁷ Loyal – Magazin für Sicherheitspolitik (biztonságpolitikai magazin).

¹²⁸ <http://www.reservistenverband.de/php/evewa2.php?d=1303719658&menu=02&g2=1> (2011.04.25. 11:10)

20 és 40 év közötti. Foglalkozás szerinti bontásban a bérből és fizetésből élők, a magasan képzett szakmunkások alkotják a szövetség gerincét, ezen felül nagy számban találunk értelmiségieket is. Rendes tag (ordentliche Mitglieder) csak a Szövetségi Haderő tartalékosa vagy egykori katonája lehet. Hivatásos és szerződéses állományúak tiszteletbeli tagok (außerordentliche Mitglieder), míg nem katonaviseltek pártoló tagok (fördernde Mitglieder) lehetnek csak!¹²⁹

A szövetség működésének alapja a képviseleti rendszer. A szövetség tevékenységét az alapszabály, valamint a szervezeti és működési szabályzat határozza meg. A vezetőséget demokratikusan választják, kivéve a fizetett tisztségviselőket (főtitkár stb.). Az utóbbiak nem választhatnak és nem is választhatóak.

A szövetség legfelső fóruma a küldöttgyűlés (Bundesdelegiertenversammlung). Négyévente választanak tisztségviselőket, akik a tartományi elnökökkel (Landesvorsitzende) együtt alkotják a szövetségi vezetőséget (Bundesvorstand). A szövetség 16 tartományi csoportból (Landesgruppe), 29 körzeti csoportból (Bezirksgruppe), 129 járási csoportból (Kreisgruppe) és több mint 2600 tartalékos területi szervezetből áll (Reservistenkameradschaft).¹³⁰ A munka dandárja ez utóbbi területi egységekben zajlik. Itt tartják a biztonságpolitikai, a sport- és a szociális rendezvényeket, valamint a különböző bajtársi vacsorákat, bálakat.

A szövetség munkáját számos főállású fizetett alkalmazott segíti a főtitkárságon, a négy körzeti irodában, a 16 szövetségi állami irodában, a 21 regionális irodában és a 74 területi irodában. A szövetség ezen felül részmunkaidejű, kisegítő munkatársakkal is rendelkezik.

3.2.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A Német Szövetségi Haderő Tartalékosainak Szövetsége az 1960-as évek eleje óta a német parlament felhatalmazásával, de döntően alapítványi pénzek segítségével a Bundeswehr szervezetén kívül önkéntes, tartalékos katonai tevékenységet végez. Ez az egyetlen társadalmi szervezet Németországban, amely ilyen munkát folytat.

Rendes tag csak a Szövetségi Haderő tartalékosa lehet. Hivatásos és szerződéses állományúak tiszteletbeli tagok, míg a nem katonaviseltek csak pártoló tagok lehetnek!

¹²⁹ Satzung des Verbandes der Reservisten der deutschen Bundeswehr e.V. (A szövetség alapszabálya), Art. 3, <http://www.reservistenverband.de/download/Satzung.pdf> (2007.01.28. 19.30)

¹³⁰ <http://www.reservistenverband.de/php/evewa2.php?d=1303720457&menu=05&g2=1> (2011.04.25. 10.30)

A szövetség megnevezés számos félreértés forrása volt hazánkban. Sokan úgy vélték, hogy a Szövetségi Haderőre történő utalás szorosabb kapcsolatot tételez fel a haderő és a tartalékos szövetség közt, mint azt más államokban megszokhattuk. Nos, a kapcsolat valóban igen szoros, a szervezet neve azonban azért alakult így, mert politikai megfontolásból az alapító atyák úgy döntöttek, hogy csak az a tartalékos, illetve egykori katona lehet a VdRBw tagja, aki a Bundeswehrben (is) szolgálatot teljesített. Aki tehát a hitleri Németország vagy az NDK haderejében szolgált, csak abban az esetben lehet a szövetség tagja, amennyiben a Bundeswehr átvette (ezzel kvázi ellenőrizte, igazolta) őt.

A szövetség jelentősége nem annyira abban áll, hogy tartalék erőket segít generálni, mint inkább abban, hogy segít azokat a tartalékosokat összefogni, akik vállalják, hogy az állam, valamint a haderő részére önkéntes munkát végeznek. Ezáltal a tartalékos szövetség segít fenntartani a katonák mély beágyazottságát a társadalomban. A tartalékos szövetség a védelmi minisztérium által lefektetett irányelvek alapján végzi a munkáját. Ez a szoros kötelék azonban nem jelenti azt, hogy a szövetség adott esetben ne bírálhatná a minisztérium politikáját, különösen tartalékos ügyekben. Ez a kapcsolat abban sem korlátozza a szövetséget, hogy milyen prioritásokat állítsanak fel évről-évre, amikor a folytatandó tevékenységről döntenek.

A szövetség nem hiszi, hogy a katonai feladatokat jobban képes végrehajtani, mint a német haderő, viszont azt gondolja, hogy mindenki másnál jobban képes ezt népszerűsíteni a társadalomban, hiszen egyfajta integrációját képezi a különböző szakmák széles skálájának, és ettől válik sikeressé, elevenné a szervezet.

Minden pozitívuma ellenére magyar szempontból rendkívül óvatosan kezelném a német modellt. Ismert okokból a második világháború után a német haderőt egy sajátos (kényszer)pályára állították a szövetségesek (vezérkar hiánya, Innere Führung¹³¹ stb.).¹³² Ez megmutatkozik a személyi kiegészítés területén és a tartalékos szövetség politikájában is. A németek az utóbbi időkben kezdenek hozzá egy sor olyan változtatáshoz, amiről nekünk már sok tapasztalatunk van, elég, ha az expedíciós szerepvállalásra, az önkéntes haderőre történő áttérésre vagy a nőknek a haderőbe történő integrációjára gondolunk. Minden hasznos tanulság ellenére, a fent említett okok miatt én nem tekintem a német tartalékos szövetség tevékenységét magyar

¹³¹ Belső vezetés. Bővebben: VAD, Erich: Innere Führung und das Berufsbild des Soldaten (Belső vezetés és a katonai pályakép); In: Europäische Sicherheit, 1995. évi 2. szám, 3–43. old.

¹³² Ennek bővebb kifejtésére sajnos sem a dolgozat terjedelmi korlátai, sem tárgya nem ad teret.

szempontból sikeresen adaptálható kiindulási alapnak, ellentétben néhány MATASZ-beli vezetőtársam véleményével.

3.3 A FRANCIA TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE¹³³

Franciaország Európa legnagyobb önkéntes haderejével büszkélkedhet, emellett tartalékos szövetsége az egyik legrégebbi a NATO-ban. Ebben az összefüggésben még érdekesebb a Francia Tartalékos Tisztek Szövetségének szerepe, helyzete.

Franciaország tradicionálisan Európa egyik vezető hatalma. A francia haderő a kontinens szinte valamennyi háborús konfliktusából aktívan vette ki a részét az elmúlt évszázadokban. Ráadásul Franciaországnak komoly globális érdekeltségei és kötelezettségei maradtak a gyarmati múltból, különösképpen Afrikában. A Francia Köztársaság hatalmi súlyát tovább növeli az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában betöltött állandó tagsága, amely vétőjoghoz juttatja a világszervezet döntései kapcsán. Az ország hatalmi státuszát emeli, hogy Európa legnagyobb haderejével rendelkezik, valamint hogy Franciaországnak van a világon az egyik legnagyobb atomütőereje.¹³⁴

Európai szerepét jelentősen befolyásolja, hogy a második világháború után a Németországot megszálló hatalmak egyike lehetett (jóllehet a háborúban játszott szerepe messze nem volt összehasonlítható a másik három győztes hatalom egyikével sem). A hidegháború alatt a Francia Köztársaság a nyugati szövetségi rendszer tagja volt, minden fontos európai illetve euró-atlanti intézmény alapító tagja, bár mindeközben igyekezett megőrizni döntési függetlenségét. Az ország katonai súlya szempontjából nem elhanyagolható, hogy a világ egyik legjelentősebb fegyver exportőre is, és a világ szinte minden pontján fontos katonai, gazdasági érdekeltségekkel rendelkezik.¹³⁵

A hidegháború vége a Francia Köztársaságra is jelentős befolyást gyakorolt. A változások egyik eleme a haderő-szervezési modell átalakítása volt. Sokak meglepetésére Jacques Chirac francia elnök 1996. február 22-én bejelentette, hogy a

¹³³ L' Union Nationale des Officiers de Réserve (UNOR). Az írás a szerző hasonló című cikkének átdolgozott változata (A francia tartalékos tisztek szövetsége; In: Honvédségi Szemle, 2008. novemberi szám, 32–33. old. ISSN 1216-7436).

¹³⁴ NORRIS, Robert S. – KRISTENSEN, Hans M.: French nuclear forces (Francia nukleáris erők). 2005, In: Bulletin of the Atomic Scientists 61:4 (July/August 2005.), 73–75. old.

¹³⁵ MURRAY, Douglas J. – VIOTTI, Paul R. (szerk.): The Defense Policies of Nations. A Comparative Study (A nemzetek védelempolitikái. Egy összehasonlító elemzés); The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1994., 233–277. old. ISBN 0-8018-4793-1

Francia Köztársaság az önkéntes személyi kiegészítés útjára lép – amely folyamat 2001-re sikeresen be is fejeződött. Ez hatalmas fordulatot jelentett az ország történelmében, hiszen a modern értelemben vett hadkötelezettség intézményét éppen a franciák teremtették meg a forradalom idején 1793-ban. A személyi kiegészítés rendszerének átalakítása nem hagyta érintetlenül a tartalékállományt sem. A tartalék erőket két csoportra osztották:

"réserve citoyenne" (polgári tartalék), önkéntesek, akik tevékenyen ismerkednek a haderővel, kiképzésen vesznek részt és fejlesztik a kapcsolatot a haderő és a társadalom között. A polgári tartalékosok nem rendelkeznek katonai státusszal.¹³⁶

"réserve opérationnelle" (műveleti tartalék), ez az állománycsoport valamennyi tartalékost magában foglal, akik tartalékos katonai szolgálatra foghatóak (*engagement à servir la réserve* – ESR: tartalékos szolgálati kötelezettség), valamint volt hivatásos és szerződéses katonák, akik meghatározott ideig rendelkezésre állási kötelezettséggel bírnak. Az ESR állományába tartozók évi 1–210 nap katonai szolgálatot teljesítenek tartalékosként a francia haderő valamelyik haderőnemében.¹³⁷

3.3.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A Francia Tartalékos Tisztek Szövetségét az első világháború viharos éveit követően, 1921-ben alapította Raymond Poincaré,¹³⁸ a köztársaság korábbi elnöke. 1967-ben az UNOR-t közhasznú szervezetnek ismerték el.

Az UNOR elsődleges célja a tagság érdekképviselése, különös tekintettel jogállásukra. Emellett a szövetség tevékenyen részt vesz az ország katonai, védelmi képességeinek – a „védelmi tudat” – kialakításának előmozdításában, Franciaország biztonság- és védelempolitikai elveinek propagálásában belföldön és külföldön

¹³⁶ Ez a minta ihlette a hazai döntéshozókat is, amikor megtervezték a „polgári/címzetes tartalékos” kategóriáját.

¹³⁷ A francia tartalékerőkről bővebben: WEITZ, Richard: *The Reserve Policies of Nations: A Comparative Analysis* (Nemzetek tartalékos politikái: összehasonlító elemzés); Strategic Studies Institute, September 2007. ISBN 1-58487-304-3; KARÁCSONY Veronika – TAKÁCS Judit: A haderők önkéntes tartalékos rendszerének főbb jellemzői a NATO-ban; In: *Nemzet és Biztonság*, 2008. évi júniusi szám, 47–64. old. ISSN 1789-5286; ZOLTÁN Márta: A kötelező sorozás helyett új típusú honvédelmi kötelezettségek. A francia megoldás; In: *Új Honvédségi Szemle*, 2004. évi 9. szám, 64–70. old. ISSN 1216-7436; ZOLTÁN Márta: A kötelező sorozás helyett új típusú honvédelmi kötelezettségek. A francia megoldás; In: *Új Honvédségi Szemle*, 2004. évi 9. szám, 64–70. old. ISSN 1216-7436

¹³⁸ Raymond Poincaré (1860–1934) konzervatív francia politikus, államférfi. Öt alkalommal volt Franciaország miniszterelnöke, 1913–1920 között a Francia Köztársaság elnöke. Keményvonalas németellenes politikát folytatott.

egyaránt. Továbbá segít a tartalékos tisztek egymás közötti, valamint a védelmi szféra és a tartalékos tisztek közötti harmónia biztosításában.

Fontos kiemelni, hogy a szervezet képviselői szakértői helyet kapnak azokban a bizottságokban, szakmai fórumokon, ahol érdemi döntések születnek a haderőszervezés tartalékerőkre vonatkozó kérdéseiben. Egyébként pedig az UNOR – mint minden tartalékos szövetség – megkerülhetetlen kapocs a haderő és a társadalom között. A hadkötelezettség felfüggesztését követően, a francia haderő professzionalizálódása óta, amióta a sorkatona, mint a demokratikus (civil) kontroll fontos eleme megszűnt, Franciaországban, akár a többi önkéntes haderővel rendelkező országban, felértékelődött a tartalékosok e téren betöltött szerepe. Ilyen összefüggésben az UNOR a NATO MC 441/1¹³⁹ dokumentumában megfogalmazott ajánlások szellemében jár el és részt vesz a haderő, valamint annak tartalékerejének átalakításában. Jelenleg az önkéntes haderőre történő áttérés tartalékos vonatkozású dilemmáinak feloldása kapcsán segít a tartalékosok szemszögéből is megvilágítani a problémákat. Ennek érdekében folyamatos, szoros kapcsolatot tart fenn a védelmi szféra politikai szereplőivel (miniszter, államtitkár, parlament védelmi bizottságának képviselői, valamint más speciális szakértők), akárcsak a katonai döntéshozókkal (vezérkari főnök, haderőnemi vezérkarok főnökei, tartalékerők szemlélői, katonai szervezetek parancsnokai).

A szövetség segítséget nyújt a toborzás terén, teszi ezt csapatlátogatások szervezésével, különböző szóróanyagok terjesztésével, rendezvényekkel, előadásokkal, szimpóziumokkal, bajtársi találkozókkal és katonai sportesemények rendezésével (lövészetek, járőrversenyek, síversenyek, alpinizmus stb.). Ez utóbbi sportprogramok egyúttal elősegítik a saját tagság, a tartalékos tiszti állomány jó fizikai kondíciójának megőrzését, fejlesztését, valamint katonai, szakmai ismereteinek bővítését. Hozzájárulnak a tartalékos tisztek önbizalmának növeléséhez, a csapatszellem erősítéséhez. Számos ilyen rendezvény nemzetközi keretek között zajlik, ami elősegíti a nemzetek közötti jobb megértést, és nem utolsósorban az oly gyakran emlegetett interoperabilitás előmozdításához is hozzájárul.

¹³⁹ A NATO Katonai Bizottságának 441/1. határozata a tartalékosokra vonatkozó politikai irányelvekről (Military Decision on MC 441/1-NATO Framework Policy On Reserves); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organization; 20/February/2001. Lásd: 3. számú függelék.

Amikor a tartalékosok alkalmazásáról beszélünk, napjaink egyik kulcskérdése a munkáltatói támogató rendszer.¹⁴⁰ Megállapíthatjuk, hogy az UNOR – felismerve az idők szavát – jelentős szerepet vállal a munkáltatók és a haderő között létrejött szakmai fórumok munkájában. Teszi mindezt annak érdekében, hogy a tartalékos tiszt zökkenőmentesen vissza tudjon illeszkedni polgári munkahelyére, illetve harmonikusan meg tudjon felelni mindkét fajta elkötelezettségének.¹⁴¹

Sok könyvet és kiadványt jelentet meg az UNOR a haderő, a védelem, illetve a szövetség témakörében. Ezek közül kiemelkedik a szövetség munkáját, feladatait (az egyes területi szervezetekre lebontva is) bemutató saját magazinja, amely évente négy alkalommal jelenik meg.¹⁴² A kiadvány szponzorainak sorában ott találjuk a Védelmi Minisztériumot, a vezérkart és a csendőrséget. A folyóirat elismerten az egyik legszínvonalasabb katonai tárgyú francia periodika, ami jelentősen hozzájárul az UNOR presztízsének fenntartásához.

Az UNOR korszerű, önálló honlappal is rendelkezik,¹⁴³ amely teljes rálátást biztosít a szövetség céljaira, felépítésére, történetére. Továbbá minden olyan információ megtalálható ott, amire egy tartalékos tisztnek szüksége lehet a különböző rendezvények, sportesemények, nemzetközi programok közötti tájékozódásban.

Az UNOR hagyományosan igen aktív „külpolitikát” folytat. Már 1935 és 1948 között intenzív kapcsolatot tartott fenn a belga és a holland tartalékos szövetségekkel.¹⁴⁴ Ez az együttműködés vezetett a CIOR megalakulásához. Az UNOR a három alapító szervezet egyikeként máig a CIOR legaktívabb tagjai között van. Ezzel jelentősen hozzájárul az Észak-atlanti Szövetség tartalékerőkkel történő megerősítéséhez. A

¹⁴⁰ KLADEK András – KOROKNAY Csaba – KUTI Ferenc – MOLNÁR Ferenc – UJHÁZY László: „Haderő-átalakítás 2004” pályázat, Az önkéntes tartalékos munkáltató támogató program; 1–43. old.; megjelent: Hadtudományi Tájékoztató, Budapest, 2005., 73–84. old. ISSN 1419-7758; KLADEK András – UJHÁZY László: Az önkéntes tartalékos katonák munkáltatóit támogató programok a NATO néhány tagállamában; In: Humán Szemle, 2005. évi 1. szám, 23–31. old. ISSN 1219-929X; KLADEK, András: Önkéntes Tartalékos Rendszer és Munkáltató Támogatói Program; Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2007.

¹⁴¹ LATASTE, Philippe: L’ Union Nationale des Officiers de Réserve (UNOR) – France (A Francia Tartalékos Tisztek Szövetsége [UNOR] – Franciaország), In: RAA Info, Issue No. 5, March 2002., 10–11. old.

¹⁴² ARMÉE et DÉFENSE (Haderő és Védelem)

¹⁴³ <http://www.unor.org> (2011.04.25. 11:08)

¹⁴⁴ Sz. n.: CIOR, Its Contribution to Vigilance towards Peace, Freedom and Human Rights (A CIOR, és hozzájárulása a béke, szabadság és az emberi jogok iránti éberséghez); Venezia, 1998., 5–190. old.

franciák számos alkalommal adták a CIOR elnökségét,¹⁴⁵ illetve biztosítottak helyszínt a szervezet évente megrendezett kongresszusainak.¹⁴⁶

Külföldi társszervezetekkel is folyamatos kapcsolatot tart fenn az UNOR, ezek sorából kiemelendő a német, valamint a spanyol tartalékos szövetségekkel fennálló megkülönböztetett kapcsolata, amelyeket kétoldalú megállapodások is rögzítenek, így módon járulva hozzá a NATO európai pillérének erősítéséhez. Ezek a kapcsolatok a legelvontabb elméleti biztonságpolitikai rendezvényektől egészen a leggyakorlatiasabb eseményekig terjednek (mint sportrendezvények, bajtársi találkozók).

3.3.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A szövetség ernyőszervezetként működik. Mára mintegy 230 tartalékos tiszti tagszervezettel rendelkezik, több mint 30 ezer tartalékos tiszt található soraiban.¹⁴⁷ Társadalmi szervezetről lévén szó, a tagsági viszony természetesen önkéntes. A tagság felöleli a francia haderő teljes haderőnemi spektrumát: a szárazföldi erőket (Armée de Terre), a haditengerészetet (Marine Nationale), a légierőt (Armée de l’Air), valamint a csendőrséget (Gendarmerie Nationale). Az országos központ Párizsban található. A szervezet élén elnök áll.

A NATO-tagállamok régebbi tartalékos szövetségeihez hasonlóan az UNOR is kizárólag tiszti szervezet – ez azonban nem minden NATO-tagállamban van így. A francia tiszthelyetteseknek és a legénységnek létrehoztak egy külön szövetséget, ez az FNASOR.¹⁴⁸ A két tartalékos szövetség szoros kapcsolatot ápol.

3.3.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A Francia Tartalékos Tisztek Szövetsége az egyik legnagyobb múltra visszatekintő tartalékos szövetség Európában. 1921 óta fogja össze az ország tartalékos tisztjeit, és egyike a CIOR három alapító szervezetének. Sokféle feladata közül kiemelendő, hogy a híd szerepét tölti be a társadalom és a haderő között egy olyan országban, ahol a haderő az önkéntes személyi kiegészítés útjára lépett összhangban – a NATO- és (bátran állíthatjuk) – a szélesebb nemzetközi tendenciákkal. Ebben a

¹⁴⁵ 1952–1954, 1972–1974, 1994–1996. A jelenlegi norvég elnökséget francia követi 2012-ben.

¹⁴⁶ 1949. Párizs, 1952. Strasbourg, 1956. Párizs–Vincennes, 1968. Párizs–Versailles, 1979. Avignon, 1991. Párizs, 2002. Strasbourg.

¹⁴⁷ <http://www.unor.org/main/internet/index.php> (2011.04.25. 11:06)

¹⁴⁸ Federation Nationale des Associations de Sous-Officiers de Réserve (Tartalékos Tiszthelyettesi Szövetségek Országos Egyesülete)

munkában igen jó partneri viszonyt sikerült kialakítania a védelmi minisztériummal, a vezérkarral, valamint a védelmi szféra egyéb meghatározó szereplőivel. A szervezet képviselői, szakértői helyet kapnak azokban a bizottságokban, szakmai fórumokon, ahol a haderő-szervezés tartalékerőkre vonatkozó kérdéseiben az érdemi döntések megszületnek. Az UNOR jelentős szerepet vállal a munkáltatók és a haderő között létrejött szakmai fórumok munkájában.

A hidegháborút követő időszakban, amikor NATO-szerte csökkent a „védelmi tudat”, az UNOR nagy segítséget nyújt annak a francia társadalom valamennyi rétegében történő ébrentartásában. A szövetség képviselői azt vallják, hogy a tartalékos (tiszt) mély társadalmi beágyazottságából adódóan a haderő legjobb diplomatája, ugyanakkor ez a folyamat szerencsére kétirányú. A tartalékos (tiszt) ugyanis a haderő számára is képes speciális polgári szakértelmet nyújtani,¹⁴⁹ valamint segíthet a civil lakosság mentalitását megértetni, a civil elvárásokat, értékeket közvetíteni a haderő felé. Így bátran állíthatjuk, hogy a professzionalizálódó haderők korábban hallatlanul fontos szerep és egyben nagy felelősség hárul a tartalékos szövetségekre, tehát az UNOR-ra is.

3.4 AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK TARTALÉKOS TISZTJEINEK SZÖVETSÉGE¹⁵⁰

Mottó: „Önt szolgáljuk, amíg Ön a hazáját szolgálja”.

(Serving You While You Serve Your Country)¹⁵¹

Az Amerikai Egyesült Államok a Föld harmadik legnagyobb és harmadik legnépesebb országa. Katonai, gazdasági, kulturális és politikai befolyása a XIX. és a XX. században vált meghatározóvá. A Szovjetunió megszűnését követően az USA maradt az egyetlen szuperhatalom.

¹⁴⁹ NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 383–384. old. ISBN 963 7037 48 9

¹⁵⁰ Az írás a szerző hasonló című cikkének átdolgozott változata (Az Amerikai Egyesült Államok tartalékos tisztjeinek szövetsége; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 8. szám, 118–123. old. ISSN 1216-7436).

¹⁵¹ Az Egyesült Államok tartalékos szövetség nyomtatott anyagain gyakorta megjelenő mottó.

3.4.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Az első világháború kitörése váratlanul érte az USA-t: hadereje kis létszámú és felkészületlen volt. Ennek megfelelően igen rövid idő alatt sok katonát kellett felkészíteni, kiképezni. A felkészületlenség, valamint a kiképzés rövidebbé aránytalanul nagy emberveszteséghez vezetett a bekapcsolódás utáni első hónapokban. A háború végére az USA hadereje már képzett és tapasztalt katonákból állt, ekkor azonban megindult egy nagyméretű, bár szükségszerű létszámcsökkentés. Ennek eredményeként a haderő rövid idő alatt jelentős számú tapasztalt, tehetséges katonától volt kénytelen megválni.

Az első világháborút követően ismét az izolacionizmus kerekedett felül az USA külpolitikájában. Ekkor néhány száz, többnyire a frontot megjárt katonatiszt, Pershing hadseregtábornok¹⁵² vezetésével megalakította a Tartalékos Tisztek Szövetségét (Reserve Officers Association – ROA). Erre 1922. október 2-án, a washingtoni Willard Szállodában került sor.¹⁵³

Az alapítókat elsősorban az motiválta, hogy egy esetleges új katonai konfliktus ne érje olyan felkészületlenül az USA-t, mint ahogy az első világháború esetében történt. A ROA azóta is hű maradt eredeti céljához: „... támogatni az Egyesült Államok részére megfelelő nemzeti biztonságot nyújtó katonapolitikát, valamint elősegíteni annak kialakítását és végrehajtását.”¹⁵⁴

A két világháború közötti időszakban a ROA folyamatosan hangot adott a biztonság, a katonai felkészültség szükségességének. 1925-ben az Amerikai Egyesült Államok elnöke ezt hivatalos formában is elismerte. Ez azt jelentette, hogy a tartalékos tisztt, amikor nincs tényleges állományban, megjelenhet a Kongresszus bizottságai előtt, és felvetéseivel hozzájárulhat a jogalkotás folyamatához. Erre a periódusra tehető

¹⁵² Pershing, John Joseph [Lacade (Montana), 1860. szept. 13. – Washington D.C., 1948. júl. 15.]: Az USA hadseregtábornoka. Szegény sorból származott, kemény munka árán sikerült elvégeznie a West Point Akadémiát. Harcolt az indiánok ellen, részt vett a spanyol–amerikai háborúban, majd a Fülöp-szigeteken szolgált, 1906–1913 között Mindanao kormányzója volt. Miután 1916-ban Mexikóban hadjáratot vezetett, 1917-ben Wilson elnök őt nevezte ki az európai expedíciós erők parancsnokának. Igyekezett függetleníteni magát a szövetséges befolyástól, és önállóan irányítani hadseregét. Az első „tisztán amerikai” nagy támadásra 1918 szeptemberéig kellett várni. A következő nagy offenzíva a Meuse-Argonne-i támadás volt, a német védelem összeomlott, a harcoló felek fegyverszünetet kötöttek. A háború után 1921–1924 között vezérkari főnök volt, majd nyugállományba vonult. 1931-ben megírta emlékiratait, ezért 1932-ben Pulitzer-díjat kapott.

¹⁵³ <http://www.roa.org/site/PageServer?pagename=history> (2011.01.03. 12:48)

¹⁵⁴ Public Law 595-81ST Congress, Chapter 431-2nd Session, Sec 3

számos tartalékos program kialakítása, melyek a következő háború első éveiben rendkívül jelentős segítséget jelentettek.

A második világháborút követően vált a szervezet összhaderőnemi jellegűvé, amikor a Haditengerészet, majd a Tengerészgyalogság, a Parti Őrség és a Légierő is csatlakozott a szövetséghez. 1950. június 30-án az Amerikai Egyesült Államok elnöke, Harry S. Truman¹⁵⁵ (maga is tartalékos tiszt és a ROA tagja) aláírta a szervezet kongresszusi bejegyzését, akkreditálta a szövetséget. A ROA azóta is az egyik legeredményesebb szószólója a Capitoliumban a tartalékos ügyeknek.

A ROA-t rendszeresen meghívják az Egyesült Államok Kongresszusába, ahol kifejtheti véleményét a tartalékosokat érintő kérdésekben. Ezek a felszólalások nem formálisak, a törvényhozók komoly figyelmet fordítanak rájuk, így a szövetség véleménye érdemben befolyásolja a jogalkotást.

Álljon itt néhány a fontosabb döntések közül, melyekhez a ROA is hozzájárult az elmúlt évtizedek során:

- 1952 – segített megalkotni a Tartalékos Törvényt, amely korszerűsítette a tartalék erőket.
- 1955 – közreműködött a tartalékos tiszti pályamodell megalkotásában, amelyet a hivatásos tiszti pályamodell mintájára hoztak létre.
- 1961 – segített meghatározni a behívott tartalékosok polgári újraalkalmazásának jogi hátterét.
- 1972 – eredményesen vett részt a Parti Őrség Tartalékos struktúrájának megőrzésében.

¹⁵⁵ Truman, Harry S. [Lamar (Missouri), 1884. máj. 8. – Kansas City (Missouri), 1972. dec. 26.]: az USA 34. alelnöke (1945), majd Franklin D. Roosevelttel halálát követően a 33. elnök (1945–1953). Egész életére rányomta bélyegét gyenge látása, ezért nem tudta megvalósítani ifjúkori álmát, ugyanis hivatásos katonatiszt szeretett volna lenni. Az I. világháborúban viszont sikerült tartalékos tisztként harcolnia, és a háború végére százados lett. Elnöksége idejére esett az atombombák bevetése Japán ellen, a II. világháború megnyerése, az ENSZ létrehozása, a Marshall-terv végrehajtása, a hidegháború kezdete és elmélyülése, valamint a koreai háború.

- 1983 – jelentősen hozzájárult a St. Luisban megalakított Szárazföldi Erők Tartalékosainak Központja létrehozásához, illetve az erről szóló döntés megszületéséhez.
- 1998 – nagyban hozzájárult a tartalékosok utazási kedvezményeinek kiterjesztéséhez.

A ROA olyan pártpolitikától mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amely független az Egyesült Államok haderejének struktúrájától. Szigorúan a társadalmi szervezet adta keretek között kapcsolódik a haderőhöz. A ROA tagsága tartalékos tiszti tevékenysége mellett civil állampolgárként mélyen beágyazódott az iparba, a tudományba, az üzleti életbe, a politikába és az élet számos más területébe, ezáltal összekötő kapcsot, hidat képez a társadalom és a haderő között.¹⁵⁶

Ez a társadalmi beágyazottság ad lehetőséget arra, hogy az állampolgárokkal megértessék a biztonsággal, a védelemmel kapcsolatos szempontokat. Ez éppúgy igaz a társadalmi piramis csúcsára, mint a piramis aljára. Sok ROA tagságú tartalékos tiszt tölt be magas kormányzati pozíciót. Az Egyesült Államok számos elnöke szintén a ROA tagja volt. Sok kormányzó és kongresszusi képviselő ugyancsak tagja a szövetségnek. A ROA több vezetője bejegyzett lobbista (például az ügyvezető elnök és annak helyettese).

A ROA védelmi ügyekkel kapcsolatos ismereteket terjeszt a Kongresszusban, mivel számos képviselő nem, vagy csak kismértékben rendelkezik katonai háttérrel, megfelelő ismeretekkel. Lobbistaként a ROA vezetők és tagok védelmi és katonai kérdésekben igyekeznek befolyásolni a politikai döntéshozatalt, különös tekintettel a tartalékos vonatkozásokra.

A Capitolium szomszédságában elhelyezkedő ROA főhadiszállás ilyen szempontból is ideális helyen van. Az egyesület ennek köszönhetően napi informális és formális kapcsolatot tud tartani a politikai és katonai döntéshozókkal. Az épület sok konferencia, szeminárium, fogadás és egyéb rendezvény számára ad otthont, emellett hatalmas könyvtára és kéziratgyűjteménye is van.

A ROA segít a tartalékos tiszteknek fenntartani a kényes egyensúlyt polgári és katonai karrierjük között. Rendszeres műhelyek (workshop), szemináriumok és konferenciák révén nyújt segítséget a tagságnak ebben a problémakörben.

¹⁵⁶ Az USA-ban a haderő demokratikus kontrollja szempontjából fokozott szerepe van a tartalékosoknak, mivel a vietnami háború óta felfüggesztették a sorkötelezettséget, nincsenek már sorkatonák.

A szövetség tagjai számára a tartalékos ügyekben tájékoztató fórumként is szolgál. A szakmai előmenetelt különböző ösztöndíjak is segítik. A ROA igen sok könyvet, kiadványt jelentet meg biztonságpolitikai, hadtörténelmi és egyéb – a védelem ügyével kapcsolatos – témákban. A szövetség saját honlapot is üzemeltet,¹⁵⁷ valamint színes magazint ad ki *The Officer* (A tisz) címmel, amelynek létezik elektronikus változata is.¹⁵⁸

A ROA deklarált céljai között szerepel a NATO-, és PfP-tagállamokkal való együttműködés és az interoperabilitás elősegítése.¹⁵⁹ Ezt a CIOR tagjaként tudja leghatékonyabban megvalósítani. Az USA már a CIOR megalakulásánál, 1948-ban megfigyelőként jelen volt Brüsszelben, majd 1958-ban teljes jogú tagja lett a CIOR szervezetének. 1960–62 között az USA első ízben adta a CIOR elnökségét.¹⁶⁰ Ez alatt az időszak alatt csatlakozott Olaszország, valamint az NSZK a CIOR-hoz. Ekkor alakított ki a CIOR szoros kapcsolatot a NATO vezetőivel és szintén erre az időszakra esik az állandó CIOR összekötő iroda létrehozása a NATO-ban. 1961-ben – az amerikai Védelmi Minisztérium költségén – látogatást szerveztek az USA-ba, amelynek során a CIOR vezetősége számos jelentős katonai intézményt tekintett meg. Ekkor készült az első CIOR kiadvány, valamint egy film is. A CIOR-ban betöltött második amerikai elnökségre 1974–76 között került sor.¹⁶¹ Ezalatt még szorosabbá vált az együttműködés a NATO-val. Ekkor merült fel, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete hivatalos dokumentum formájában rögzítse a CIOR és a NATO együttműködését.¹⁶²

Az amerikai elnökség kezdeményezésére a NATO oberammergaui Iskolájában létrehoztak egy kurzust tartalékos tisztek részére. A NATO római Védelmi Akadémiáján pedig tartalékos főtiszteknek szerveztek egy tanfolyamot.¹⁶³

A harmadik amerikai elnökségre közvetlenül a hidegháborút követő bonyolult, ám rendkívül izgalmas időszakban, 1992–1994 között került sor.¹⁶⁴ Ennek megfelelően

¹⁵⁷ <http://www.roa.org/site/PageServer> (2011.01.03. 13:23)

¹⁵⁸ http://www.roa.org/site/PageServer?pagename=Officer_online (2011.01.03. 13:22)

¹⁵⁹ Különösen fontos ez napjainkban, amikor a biztonság értelmezése sokkal szerteágazóbb, komplexebb, mint korábban. Megnőtt a párbeszéd és az együttműködés jelentősége.

¹⁶⁰ Elnök: Leon Torrou t. alezredes.

¹⁶¹ Elnök: James E. Frank t. vezérőrnagy.

¹⁶² Erre végül 1988. március 27-én MC 248/1 számon került sor.

¹⁶³ Ez a korábban nyaranta megrendezésre kerülő egyhetes tanfolyam néhány éve költségvetési okok miatt megszűnt.

az új elnökség két évre szóló elnökségi stratégiát és programot készített, amely a változások okozta kihívásoknak megfelelő CIOR kialakítását irányozta elő. Az elnökség elsődleges célja a transzatlanti kapcsolatok fenntartása és elmélyítése volt. Tisztában voltak azzal, hogy mind a NATO-ban, mind a CIOR-ban a hidegháború utáni helyzetnek megfelelően új alapokra kell helyezni a két kontinens viszonyát. A megváltozott biztonsági környezet egyúttal megkérdőjelezte a korábbi haderőstruktúrát, a tömeghadseregeket és a tartalékosok felhasználásának elveit is. Ezekre a kérdésekre adekvát választ kellett adni, illetve napjainkban is szükséges a problémakör rendszeres átgondolása.

3.4.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A szövetségnek jelenleg körülbelül 60 000 tagja van. A tagság felöleli az USA haderejének teljes spektrumát¹⁶⁵ a légierőtől a Nemzeti Gárdáig,¹⁶⁶ azonban teljes jogú

¹⁶⁴ Elnök: a ma is igen tevékeny Evan L. Hultman t. vezérőrnagy.

¹⁶⁵ Az Amerikai Egyesült Államok Haderejének Tartalék Ereje (Reserve Components of the United States Armed Forces) az alábbi hét részből áll:

- az Amerikai Egyesült Államok Szárazföldi Erőinek Tartaléka (United States Army Reserve)
- az Amerikai Egyesült Államok Haditengerészetének Tartaléka (United States Navy Reserve)
- az Amerikai Egyesült Államok Tengerészgyalogságának Tartaléka (United States Marine Corps Reserve)
- az Amerikai Egyesült Államok Parti Őrségének Tartaléka (United States Coast Guard Reserve)
- az Amerikai Egyesült Államok Légierőjének Tartaléka (United States Air Force Reserve)
- az Amerikai Egyesült Államok Szárazföldi Nemzeti Gárdája (Army National Guard)
- az Amerikai Egyesült Államok Légi Nemzeti Gárdája (Air National Guard).

[bővebben: Sz. n.: The Reserve Components of the United States Armed Forces (Az Egyesült Államok Fegyveres Erőinek Tartalék Erői); Office of the Assistant Secretary of Defense For Reserve Affairs; December/2000.]

¹⁶⁶ Az USA Nemzeti Gárdája sajátos struktúrájának, feladatrendszerének köszönhetően sok félreértés forrása volt már hazánkban: sokan azt hitték, hogy ez az USA tartalékos szövetsége és így ez az amerikai minta a Magyar Tartalékosok Szövetsége számára. Ezzel szemben az USA Nemzeti Gárdája a tartalék erők része az USA-ban (lásd előző lábjegyzet). Államonként szervezett alakulatok alkotják a Gárdát. Fő rendeltetése az adott állam területének, lakosságának védelme, részvétel az esetleges katasztrófák felszámolásában, a helyreállításban. Mára tágabb feladatrendszerrel rendelkezik, harcoló, támogató, műszaki és egészségügyi csapatai vannak. A Légi Nemzeti Gárdát korszerű repülőeszközökkel látták el. Az USA Nemzeti Gárdája az önkéntességen alapuló keretrendszerű (milic) személyi kiegészítési rendszer legismertebb példája – szemben a svájci haderővel, amely a hadkötelezettség alapján működő keretrendszerű személyi kiegészítési rendszer megnyilvánulása. Lásd: HÜLVELY Lajos: A Magyar Honvédség személyi kiegészítési rendszerének átalakítása, vegyes rendszerről, önkéntes rendszerre. Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2000., 71–72 old.; KOCSIS Sándor: Az USA Ohio-i Nemzeti Gárda, mint tartalék erő helye és szerepe a nemzetvédelmi és szövetséges feladatok végrehajtásában a magyar tartalékos rendszer kialakítása szempontjából; Doktori (PhD) értekezéstervezet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011.; NÉMETH József: Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Gárdája; Diplomamunka, Budapest, 2003.; URBÁN Lajos: Az USA szárazföldi tartalékos alakulatai: a Nemzeti Gárda; In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 2. szám ISSN 1216-7436

tag¹⁶⁷ csak tiszt,¹⁶⁸ ROTC,¹⁶⁹ illetve Katonai Főiskolai hallgató lehet. (A hallgatók kedvezményes tagsági díjat fizetnek.)

A ROA 54 körzeti szervezetből (Department) áll.¹⁷⁰ Ezek további területi szervezetekre (Chapter) oszlanak. A ROA-nak összesen több mint 300 területi szervezete van. Az országos vezetőség Washingtonban, a Capitoliumon található.¹⁷¹

Az Országos Tanácsban (National Council) minden körzeti szervezet egy fővel vesz részt, továbbá 17 szavazati joggal rendelkező tag képviseli az Országos Vezető Testületet (National Executive Committee).

A ROA működésének alapja a képviseleti rendszer. A szervezet tevékenységét az alapszabály és a szervezeti és működési szabályzat szabályozza. A vezetőséget demokratikusan választják, kivéve a fizetett tisztségviselőket (főtisztár stb.). Utóbbiak nem választhatnak és nem is választhatóak.

Az érdemi döntések az országos gyűlésen (National Meeting) születnek. Ezeket nyaranta tartják, minden esztendőben különböző helyen. A másik rendszeres, nagy rendezvény a katonai kiállítással egybekötött téli kongresszus, amelyet mindig Washingtonban tartanak.¹⁷²

¹⁶⁷ Feleségek, élettársak és özvegyek is szinte teljes jogú tagok lehetnek, azonban nem választhatóak semmilyen tisztségre, valamint nem kapják a szövetség The Officer (A Tiszt) c. színes újságját.

¹⁶⁸ Történelmi okokból, az Amerikai Egyesült Államok tartalékos szövetsége tisztí szövetség. Ez nem egyedülálló a NATO-ban, olyannyira, hogy a CIOR szintén tartalékos tisztí szövetség. Ennek nem mond ellent, hogy már számos NATO tagállamban, így hazánkban is valamennyi állománykategória előtt nyitva állnak a tartalékos szövetségek. Kezdetben Magyarországon is dilemma tárgyát képezte egy exkluzív, csak tisztí szervezet megalakítása, azonban végül több érv szólt a jelenlegi tisztí, tiszthelyettesi és legénységi szövetség mellett, nem utolsósorban azért, hogy elkerüljék az 1919-es tisztí különítményekkel való asszociációt.

¹⁶⁹ ROTC (Reserve Officer Training Corps), Tartalékos Tisztí Iskola. Az Egyesült Államok mintegy ezer felsőoktatási intézményében folyik 2–4 éves tartalékos tisztképzés. A hallgatók - önkéntes alapon - katonai képzésben részesülnek heti 2–5 órában és a nyári szünet idején, polgári tanulmányaikkal párhuzamosan. Tanulmányaik végeztével hadnaggyá léptetik elő őket. Az ROTC hallgatók többféle anyagi juttatásban részesülnek, cserébe kötelezik magukat, hogy az iskola elvégzését követően - amennyiben a haderő erre igényt tart - 4 évig tényleges állományban szolgálnak, ezután pedig, ha igénylik és alkalmasak, hivatásos állományba kerülhetnek. Számos tábornok végzett az ROTC program keretében, pl. George C. Marshall, Harold Brown. (bővebben: KOVÁCS Ferenc: Az amerikai tiszt; Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987., 81–88. old. ISBN 963 326 976 8)

¹⁷⁰ Minden államban található egy körzeti szervezet. Ezen felül működnek körzeti szervezetek Dél-Amerikában, Washington szövetségi fővárosban és környékén, Európában, a Távol-Keleten, valamint Puerto Ricóban.

¹⁷¹ Ez különösen hasznos a ROA lobbizási tevékenysége kapcsán.

¹⁷² 2001 februárjában magam is meggyőződhettem, milyen impozáns rendezvényről van szó, amikor részt vehettem a ROA téli kongresszusán.

3.4.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az Amerikai Egyesült Államok Tartalékos Tisztjeinek Szövetsége, a ROA az egyetlen állami felhatalmazású, hivatalos társadalmi szervezet az USA-ban, amely az USA valamennyi haderőneme tartalékos tisztjeinek összefogását, érdekvédelmét és képviselőjét hívatott ellátni az Egyesült Államokban és a NATO-ban.¹⁷³

A szervezet nem azonos a Nemzeti Gárdával, mert ez utóbbi nem társadalmi szervezet, hanem az USA haderejének része. A ROA csak tartalékosokat (tiszteteket) fogad sorai közé, és azok ügyeivel foglalkozik a társadalmi szervezet adta keretek között. A ROA-t rendszeresen meghívják az Egyesült Államok Kongresszusába, ahol kifejtheti véleményét a tartalékost érintő kérdésekben. A globalizált világban és azzal, hogy egyazon szövetségi rendszerben vagyunk, az USA már nincs annyira messze hazánktól, mint korábban. Amennyiben a Magyar Tartalékosok Szövetsége észak-amerikai mintát is figyelembe kíván venni útkeresése során, úgy számára a ROA jelenti a vizsgálandó partnert.

3.5 A SZLOVÉN TISZTEK SZÖVETSÉGE¹⁷⁴

A korábbi jugoszláv tagköztársaság, Szlovénia 1991 óta önálló állam. Függetlensége kivívásában meghatározó szerepe volt a szlovén tartalék erők fellépésének. 1990-ben a jugoszláv szövetségi erők már támadták a szlovén haderőt. 1991 májusában, a perkei kiképzőbázison fegyveres összecsapásra is sor került. A szlovén függetlenség kikiáltásakor – 1991 júniusában – a jugoszláv erők lezárták az ország határait. Meg akarták bénítani a szlovén kormányt, el akarták vágni a fiatal köztársaságot a külvilágtól. A harcok tíz napon át folytak. A jugoszláv csapatok jelentős veszteségeket szenvedtek. Az összecsapások idején a szlovén területvédelmi erők létszáma 16 000 főről 30 000 főre nőtt. Július 7-én, a brioni egyezmény értelmében a szlovén területvédelmi erők átvették az ellenőrzést egész Szlovéniában és a harci

¹⁷³ Kitéüntetett figyelmet kap, mivel az USA katonai képességeinek – az utolsó békeévben, 2000-ben – 56%-át a tartalékosok adták, viszont a katonai költségvetésnek csupán 8%-át használták fel. (KLADEK András: Önkéntes Tartalékos Rendszer és Munkáltató Támogatói Program; Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2007. 39. old.)

¹⁷⁴ A térségünket tekintve a visegrádi országok (Cseh Köztársaság, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia) tartalékos szövetségei, nagyjából hasonló utat jártak, járnak be. Túl nagy különbségeket nem találunk közöttük. Mivel a Magyar Tartalékosok Szövetségére a későbbiekben részletesen kitérek, izgalmasabbnak tűnt egy sok szempontból eltérő hagyományokkal rendelkező, új NATO-tagállam tartalékos szövetségét górcső alá venni.

cselekmények is megszűntek. Októberben az utolsó jugoszláv katona is elhagyta az országot.

3.5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A Szlovén Tisztek Szövetsége (Zveza slovenskih častnikov – ZSČ)¹⁷⁵ 1952-ben alakult. Legfőbb célja, hidat képezni a haderő és a társadalom között. A szövetség számos tagja fontos pozíciót tölt be a polgári életben, nagy befolyással bír a közvéleményre, ennél fogva alkalmas arra, hogy megnyerje a haderő támogatásának a társadalom szélesebb rétegeit – a helyi közösségektől a legmagasabb kormányzati szintekig. A szövetség további céljai a (hon)védelem ügyének fellendítése, a tartalékosok szakmai ismereteinek gyarapítása, érdekvédelmük ellátása, presztízsük növelése a szlovén társadalomban, továbbá segítség nyújtása a toborzásban.

Az utóbbi időkben, a társadalomban bekövetkezett változások következtében, a haderő létszámának csökkenésével és az önkéntes haderőre történő áttéréssel¹⁷⁶ jelentősen módosult a szövetség munkája. A ZSČ és a Szlovén Haderő minden évben együttműködési tervet dolgoz ki és hagy jóvá. A dokumentum meghatározza a szervezet tevékenységét az adott évre. A szövetség tagjainak jelenléte a társadalom valamennyi szegmensében lehetővé teszi a Szlovén Haderő nagyon precíz és szisztematikus támogatását és felfejlesztését első osztályú, professzionális erővé, a NATO megbecsült tagjává.

Jóllehet a szövetség nem avatkozik bele a szoros értelemben vett szakmai kérdésekbe, mégis megkülönböztetett figyelmet szentel a védelmi szféra megerősítésére és fejlesztésére. Az elmúlt néhány évben fokozottan vett részt a haderő önkéntes jellegének erősítésében, az önkéntes haderő, az önkéntes tartalékos rendszer népszerűsítésében és az önkéntes tartalékosok toborzásában. Céljai elérése érdekében a

¹⁷⁵ <http://www.zsc.si/> (2011.05.16. 16:00)

¹⁷⁶ 2004-ben a Szlovén Haderőt teljesen átszervezték, áttértek az önkéntes haderőre. Az önkéntes tartalékosok mellett a reguláris tartalékosok, valamint – a parlamenti döntés alapján mozgósítható – stratégiai tartalékosok egészítik ki a Szlovén Haderőt. A haderő átalakítása napjainkban is folyik. Korábban a területvédelmi erők feladatai közé tartozott a katonai ellenőrzés az ország teljes területén, az államhatárok biztosítása, a védelmi szempontból kiemelkedő fontosságú épületek őrzése, diverzióellenes akciók, hadifoglyok őrzése, valamint különleges logisztikai feladatok végzése. A haderő területvédelmi jellegének átalakítása egy, a NATO elvárásoknak megfelelő, expedíciós feladatokra is alkalmas erővé a feladatrendszer is érinti. Ebbe immár beletartozik a multinacionális, szövetséges válságreakgáló műveletekben való részvétel vagy éppen a befogadó nemzeti támogatás. A tartalékosok képzésére különleges kiképző központot hoztak létre, itt folyik a tartalékos tisztek képzése is. URBÁN Lajos: A tartalékos erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben; Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010., 171. old.

szövetség számos más szlovén társadalmi szervezettel is együttműködik (lövészklubokkal, nyugdíjas szervezetekkel stb.). Az eredményes belföldi és nemzetközi munka elismerésül a szövetség kiemelten közhasznú szervezetté válhatott.

A szövetség fontos szerepet játszott az ország NATO és EU csatlakozásával¹⁷⁷ kapcsolatos előkészületekben. Aktív „külpolitikájának” köszönhetően mára a szövetség teljes jogú tagsággal rendelkezik a CIOR-ban, a CIOMR-ben, a Hegyi Csapatok Nemzetközi Szövetségében (International Federation of Mountain Soldiers – IFMS), a Katonaszövetségek Európai Szervezetében (European Organisation of Military Associations – EUROMIL)¹⁷⁸ és a Gamingi Kezdeményezésben (Gaming Initiative – GI).¹⁷⁹ A CIOR azzal a feladattal bízta meg a szövetséget, hogy segítsen továbbítani és terjeszteni a NATO értékrendjét Délkelet-Európa országaiban.¹⁸⁰

3.5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A ZSČ egy hatvan területi szervezetből álló, független, önkéntes, társadalmi szervezet, alapszabály és SZMSZ alapján működik. A szervezet legfőbb döntéshozó fóruma az országos küldöttértekezlet. A szövetség élén az országos elnök áll.¹⁸¹

A szövetség teljes jogú tagja lehet a Szlovén Haderő (Slovenska vojska)¹⁸² valamennyi hivatásos, szerződéses, tartalékos, illetve nyugállományú tagja. Ilyen szempontból eltérnek a NATO-államok tartalékosokra koncentráló gyakorlatától. Valószínűleg az osztrák, valamint a svájci minta ihlette a szlovén alapító atyákat. Az utóbbi két országban tiszti szövetségek vannak, ahol egyaránt lehetnek teljes jogú tagok a tartalékosok és a hivatásosok.

¹⁷⁷ Mindkettőre 2004-ben került sor.

¹⁷⁸ <http://www.euromil.org/> (2011.05.16. 16:13)

¹⁷⁹ A GI előző elnöke a szlovén Bojan Potočnik nyugállományú ezredes volt. UJHÁZY László: A Gamingi Kezdeményezés; In: Nemzet és Biztonság, 2010. novemberi szám, 90. old. ISSN 1789-5286

¹⁸⁰ Néhány évvel teljes jogú CIOR tagságunkat követően, hazánk is kapott ilyen felkérést, szűkös anyagi lehetőségeink miatt azonban – a Honvédelmi Minisztériummal egyetértésben – úgy döntöttünk, még nem érkezett el az ideje egy ilyenfajta nemzetközi szerepvállalásnak.

¹⁸¹ Dr. Bojan Potočnik nyugállományú ezredes

¹⁸² A Szlovén Haderőt jelenleg körülbelül 9000 hivatásos, szerződéses és 7500 tartalékos katona alkotja. Legnagyobb részét a területvédelmi erők teszik ki, arányuk a teljes létszám körülbelül 50%-a, és ennek csak 6%-a hivatásos állomány. URBÁN Lajos: A tartalékos erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben; Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010., 171. old.

3.5.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A szlovén tartalékosok, a Szlovén Tisztek Szövetsége egy háborúban is kipróbált társadalmi szervezet, amely nagy megbecsülésnek örvend mind a hazai, mind a nemzetközi porondon. Számos célja közül kiemelendően fontos, hogy a híd szerepét töltsön be a társadalom és a haderő között egy olyan országban, ahol a haderő az önkéntes személyi kiegészítés útjára lépett. Ebben a munkában meglehetősen jó kapcsolatot sikerült kialakítani a Szlovén Védelmi Minisztériummal. Évente megújított terv alapján működnek együtt. A döntéshozók kikérik a szövetség véleményét a haderővel, a tartalékosokkal kapcsolatos kérdésekben. Az eredményes belföldi és nemzetközi munka elismeréséül a szövetség kiemelten közhasznú szervezetté válhatott. A MATASZ-nak is célszerű lenne éves lebontásban tervet készítenie a HM-mel és törekedni a kiemelten közhasznú státusz megszerzésére.

3.6 ÖSSZEGZÉS

A számunkra legrelevánsabb NATO-tagállamok tartalékos szövetségei közül néhányat megvizsgálva azt látjuk, hogy ezek a szervezetek nagy presztízzsel rendelkeznek országaikban. Sokféle feladatuk közül kiemelendő, hogy a híd szerepét töltik be a társadalom és a haderő között olyan országokban, ahol a haderő az önkéntes személyi kiegészítés útjára lépett. Ebben a munkában igen jó partneri viszonyt sikerült kialakítaniuk védelmi minisztériumaikkal, vezérkaraikkal, valamint a védelmi szféra egyéb meghatározó szereplőivel. A szövetségek képviselői, szakértői helyet kapnak azokban a bizottságokban, szakmai fórumokon, ahol érdemi döntések születnek a haderő-szervezés tartalékerőkre vonatkozó kérdéseiben.

A hidegháborút követő időszakban, amikor NATO-szerte csökkent a „védelmi tudat”, ezek a szervezetek nagy segítséget nyújtanak annak ébrentartásában, mégpedig a társadalom valamennyi rétegében. Képviselői azt vallják, hogy a tartalékos (tiszt) mély társadalmi beágyazottságából adódóan a haderő legjobb diplomatája, ugyanakkor ez kétirányú folyamat. Elvégre a haderő számára is képes a tartalékos (tiszt) speciális polgári szakértelmet nyújtani, valamint a civil lakosság mentalitását megértetni, közvetíteni a haderőnek. Így bátran állíthatjuk, hogy a professzionalizálódó haderők korában hallatlanul nagy szerep és egyben felelősség hárul a tartalékos szövetségekre.

3.7 KÖVETKEZTETÉSEK

A számunkra legrelevánsabb NATO-tagállamok tartalékos szövetségei közül néhányat vizsgálva megállapítottam, hogy ezekben az országokban a tartalékosok, a tartalékos tisztek jelentősége, presztízse, az általuk létrehozott tartalékos szövetségek súlya kiemelkedő. Számos államban maga az államelnök (vagy a volt elnök) – aki egyben tartalékos tiszt – hozta létre az adott szervezetet.

Ezek a szövetségek nem kérdőjelezik meg az állam erőszak-monopóliumát. Államaik mindenkori honvédelmi politikáját támogatják, és sehol se gyengítik azt. Kifejthetik véleményüket a tartalékosat érintő kérdésekben. Tevékenységük, szervezetük összhangban van az 1. számú függelékben foglalt irányelvekkel.¹⁸³ Mivel a tartalékos szövetségekben betöltött tisztség többnyire fizetéssel nem járó, ún. „nemesi hivatal” (nobile officium),¹⁸⁴ így a védelem ügye a tartalékosok, a tartalékos szövetségek révén hatalmas szellemi kapacitáshoz és támogatáshoz juthat – költséghatékony módon.

A korábban létrejött szervezetek (ROA, UNOR) tisztiek, míg a későbbiek (UKRFA, VdRBw) valamennyi állománykategória előtt nyitva állnak. Magyarország helyesen döntött, amikor ezeket a trendeket látva az utóbbi modellt választotta, hiszen – túl a szoros értelemben vett katonai megfontolásokon – így a társadalom sokkal szélesebb rétegeihez juthat el a szövetség üzenete.

Miután a hivatásos és a tartalékos katona látásmódja, habitusa, társadalmi viszonyrendszere jelentősen eltér ezért a NATO-államok tartalékos szövetségei teljes jogú tagként szinte kizárólag valódi tartalékosokat fogadnak soraik közé. Ezeket a szövetségeket tartalékosok vezetik, működtetik a tartalékosokért. A hivatásos és nyugállományú katonák számára más szervezetek állnak nyitva. A MATASZ-nak is megfontolás tárgyává kellene tennie ezt a koncepciót, amelyre a magyar jogrendszer lehetőséget is ad.

Minden államot egyetlen tartalékos szövetség képviselhet a nemzetközi porondon, így a CIOR-ban/CIOMR-ben. A nemzeti tartalékos szövetségnek tehát rendelkeznie kell országa védelmi minisztériumának felhatalmazásával.

¹⁸³ A CIOR tartalékos (tishti) szövetségekre vonatkozó irányadó alapelvei, ajánlásai.

¹⁸⁴ http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogtorteneti/romai-jogi-anyagok/magyar_allam-es_jogtortenet1-3.pdf (2011.05.19. 21:45)

A Szövetségek tagjai egyenruhában jelenhetnek meg a nemzetközi tartalékos rendezvényeken, mivel a NATO-államokban többnyire az a gyakorlat, hogy csak tartalékosok (és kis részben nyugállományúak) lehetnek ezen Szövetségek teljes jogú tagjai. Az ilyen személyek – országaik jogi szabályozásának köszönhetően – viselhetnek egyenruhát a rendelkezésre állás idején, illetve nyugállományban, amennyiben a haderő érdekében tevékenykednek. Érdemes lenne Magyarországon is ebbe az irányba elmozdulni a tartalékosok egyenruha-viselése terén.¹⁸⁵

Az ismertetett szervezetek megfelelő struktúrával és mondanivalóval rendelkeznek a teljes tartalékos (tiszti) spektrum számára. Megfelelő nemzeti kereteket adnak a tartalékos (tiszti) állomány – szellemi és fizikai – összefogva tartására, míg ennek nemzetközi biztosítását a CIOR/CIOMR-ben betöltött aktív részvétellel oldják meg.

A hidegháború utáni katonai műveletekben, valamint a biztonság tágabb, átfogó értelmezése idején, amikor nem kizárólag katonai kvalitásokra van szükség, viszont számos olyan civil képességre van igény – esetenként egyenruhában –, amelyekkel napjaink reguláris haderői nem rendelkeznek, ezért felértékelődően vannak a tartalékosok a NATO-államokban. Célszerű lenne, hogy amikor nagyobb számban lesznek nálunk önkéntes tartalékosok, sokkal jobban éljünk a CIOR/CIOMR által nyújtott lehetőségekkel.

A tartalékosok, a tartalékos szövetségek – társadalmi szervezatként – kiemelkedő lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy eljussanak a társadalom olyan szegmenseihez, ahová a hivatalos politika nehezebben tud eljutni. Egyfajta társadalmi párbeszéd, a társadalom felé való nyitás fórumai ezek a szervezetek. Sok országban „tartalékosok napja” keretében nagyszabású rendezvényt tartanak. (Ilyet érdemes lenne nálunk is meghonosítani.)

Ezek a szervezetek jelentős szerepet játszanak a valódi demokratikus kontroll terén – különösen ott, ahol már nincsenek sorkatonák!

A szövetségek tisztában vannak azzal a különös felelősségükkel, amely a polgári lakosság, a közvélemény támogatásának megszerzésére irányul olyan országokban, ahol

¹⁸⁵ A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló T/3478. számú törvényjavaslat 63. § (7) bekezdése már ebben a szellemben készült.

nincsenek (vagy csak kis számban vannak) sorkatonák. Elvégre ott a tartalékosok és a tartalékos szövetségek képezik a legfőbb kapcsolatot a haderő és a társadalom között. Az önkéntes tartalékos a haderő legjobb diplomatája.¹⁸⁶

Mivel a tartalékosok, önkéntes tartalékosok csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba, ezért egy társadalmi szervezet alkalmas leginkább arra, hogy a fennmaradó időben is együtt tartsa őket. Egy ilyen szervezet képes biztosítani a tartalékosok testületi jellegű integráltságát, ezzel garantálva azt a morált, normarendszert, ami az írott szabályokon túli, fontos támogatója a sikeres feladat végrehajtásnak.

¹⁸⁶ Ellentétben a sorkatonával.

4. TOVÁBBI NEMZETKÖZI TARTALÉKOS SZÖVETSÉGEK¹⁸⁷

Miközben a legnagyobb nemzetközi tartalékos szervezetnek a CIOR minősül, a hidegháborút követően az Atlanti-óceán mindkét oldalán létrejöttek regionális tartalékos együttműködések. Az amerikai kontinensen megalakult egy szövetség, amely egy egységes regionális integrációvá szeretne válni. Európában, pedig sok kisebb, regionális tartalékos szervezet bontott zászlót.

4.1 AZ EURÓPAI TARTALÉKOS TISZTHELYETTES SZÖVETSÉG¹⁸⁸

4.1.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Belga és francia tartalékos tiszthelyettesek 1958-ban Brüsszelben vetették fel egy európai tartalékos tiszthelyettesi szövetség létrehozásának gondolatát. Öt évvel később, 1963. június 1-én, a franciaországi Toulonban fektették le az Európai Tartalékos Tiszthelyettes Szövetség (Association Européenne de Sous-Officiers de Réserve – AESOR) alapjait. Ez a Francia Tartalékos Tiszthelyettes Szövetség (Fédération Nationale des Associations de Sous-Officiers de Réserve – FNASOR) éves konferenciáján történt, amikor Belgium, Franciaország, Luxemburg, a Német Szövetségi Köztársaság és Svájc képviselői egyetértési nyilatkozatot írtak alá.

Némi magyarázatra szorul a szövetség neve, ugyanis amilyen keveset változott országról országra a tiszti állománykategória értelmezése az újkorban, olyan sok átalakuláson ment át a tiszthelyettesi állománykategória meghatározása, akár hazánkban nézzük (altiszt 1941-ig),¹⁸⁹ akár szerte a világban. Néhány NATO országban a tizedes rendfokozattól kezdődően már a tiszthelyettesi állománykategóriába tartoznak a katonák. A NATO-ban létezik egy gyűjtőfogalom a teljes „nem tiszti” katonáállományra, a rendfokozat nélküliektől a legmagasabb rendfokozatú zászlósig:

¹⁸⁷ A fejezet – részben – a szerző A nemzetközi tartalékos szövetségekről című cikkének átdolgozott változata (In: Hadtudomány, 2010. évi 4. szám, 89–101. old. ISSN 1215-4121)

¹⁸⁸ Az írás a szerző hasonló című cikkének átdolgozott változata (In: Honvéd Altiszti Folyóirat, 2010. évi 3. szám, 21–22. old. ISSN 1586-2917)

¹⁸⁹ Honvédségi Közlöny (Szabályrendeletek) 1941/49. sz.

„egyéb rendfokozatúak” (Other Ranks – OR) szemben a tisztekkel (Officers – OF).¹⁹⁰ Ennek megfelelően, míg magyarul azt mondjuk: rendfokozat nélküliek, tisztesek, tiszthelyettesek, zászlósok, addig a NATO-ban, ezt a csoportot egyéb rendfokozatúak néven illetik. Az AESOR valójában ezt a teljes állománykategóriát képviseli, nemcsak a – szoros értelemben vett – tiszthelyetteseket.

Tevékenységi körébe tartozik a biztonságpolitikai, biztonságelméleti rendezvények, a katonai ismereteket és készségeket fejlesztő programok szervezése. A szövetség kiadványokat, könyveket jelentet meg a védelem ügyével kapcsolatos témákban, és saját honlapot működtet. A szövetség segít fenntartani a katonák társadalmi beágyazottságát.

A hidegháború vége után a szövetség aktív „külpolitikába” kezdett az egykori Varsói Szerződés tagállamaiban. Ennek a munkának az egyik célja az európai stabilitás megőrzése és kiterjesztése volt. Hazánkat az 1990-es évek második felében kereste meg az AESOR. Magyarország 1998-tól vendégként (guest) vett részt a programokon, majd 2000 tavaszától, négy évig (két cikluson keresztül) megfigyelő tagja volt a Szervezetnek. Kezdetben a TKOE, majd – 2001-ben történt megalakulását követően – a MATASZ kapott felhatalmazást a Honvédelmi Minisztériumtól, hogy képviselje a magyar tartalékos tiszthelyetteseket a nemzetközi szintén, így az AESOR-ban is.

Minden államot egyetlen tartalékos szövetség képviselhet, és a nemzeti tartalékos szövetségnek rendelkeznie kell országa védelmi minisztériumának felhatalmazásával. Teljes jogú tagság iránti kérelem elbírálásánál mindezen túlmenően az AESOR alaposan megvizsgálja a pályázó nemzeti szövetség alapszabályát: egyezik-e az AESOR által meghatározottakkal (demokratikus, valamennyi haderőnem előtt nyitott stb.). Néhány fős küldöttséggel az AESOR ilyen esetekben látogatást tesz az aspiráló országban, így volt ez annak idején hazánkban is. A helyszínen győződik meg az adott, nemzeti tartalékos szövetség és védelmi minisztérium közötti megfelelő kapcsolatról.¹⁹¹

Magam, mint a TKOE alelnöke, majd a MATASZ alapító elnökhelyettese aktív részese voltam a csatlakozási tárgyalásoknak, majd a vendég, illetve a megfigyelő

¹⁹⁰ NATO STANAG 2116 – NATO Codes for Grades of Military Personnel (NATO katonai rendfokozatok kódjai) (Edition 6) Military Committee Joint Standardization Board, 25 February 2010.

¹⁹¹ <http://www.aesor.eu/> (2010.07.15. 17:54)

időszaknak. Ez idő alatt számos rendezvényen vettünk részt.¹⁹² Egy alkalommal a sportversenyen is képviseltettük magunkat. Bár rendkívül fontosnak láttuk már akkor is a tartalékos tiszthelyettes állomány szerepét napjaink komplex biztonsági kihívásai közepette, sajnálatosan szűkös anyagi lehetőségeink miatt nem válhattunk teljes jogú tagjaivá a szervezetnek. Nem rendelkezünk megfelelő forrásokkal a minimálisan négyfős küldöttség évi három alkalommal történő kiutaztatásához, különös tekintettel arra, hogy a rendezvényeket többnyire nagyvárosokban tartják, és az elhelyezés szállodákban történik. A rendezvényeken küldöttenként regisztrációs díjat számítanak fel (min. 100 euró), ezen felül évi 850 euró a tagdíj (megfigyelő tagállamoknak 425 euró).

4.1.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

Az AESOR pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet. Ennek megfelelően, a tagsági viszony önkéntes. Tagsága felöleli a tagállamok haderőinek teljes spektrumát: egyaránt megtaláljuk itt a szárazföldi erők, a légierő és a haditengerészet képviselőit.

Ma az AESOR tagjai Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Kanada, Lengyelország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc és Szlovénia. A szervezet elnökségét két évente más tagország adja. 2010 áprilisában Olaszország átadta az elnökséget Spanyolországnak. 2012-től Franciaország veszi át a szervezet elnökségét. Az elnökséget adó ország az első évben egy konferenciát szervez, a második évben katonai sportversenyt. (A verseny a CIOR katonai sportversenyéhez hasonló). Emellett az elnökséget adó országban évi két vezetőségi ülést tart a szervezet. A tagországok küldöttségei legalább négyfősek (delegációvezető, titkár, kincstárnok és sportfelelős). Mára a szervezet három hivatalos nyelvvel rendelkezik: angol, francia, német. Ez számos probléma forrása. A fordítási, tolmácsolási tevékenység nagymértékben lelassítja és megdrágítja az AESOR munkáját.¹⁹³

A CIOR-ral és a CIOMR-rel ellentétben, az AESOR nem NATO-kötődésű szervezet. Az EU-tól próbált nemrégiben akkreditációt szerezni, de ez nem sikerült neki.

¹⁹² UJHÁZY László: Tartalékos katonák Belgiumban; In: Magyar Honvéd, XI. évf., 39. szám, 2000. szeptember 29., 7. old. ISSN 0865-6932; UJHÁZY László: AESOR-ülés Belgiumban; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 15. szám, 2002. április 12., 2. old. ISSN 0865-6932

¹⁹³ Hasonló problémával a CIOR-nál is találkozunk, pedig ott csak két hivatalos nyelv van és a franciaajkúak szinte mindegyike beszél angolul. Utóbbi az AESOR-ba delegált francia tiszthelyettesekről nem mondható el.

Ez egyfajta legitimitási válságot okoz a szervezetnél. Az AESOR néhány éve a CIOR-ral is próbál együttműködni, de mindkét fél kompromisszumképtelensége miatt ez az együttműködés kizárólag a katonai sportversenyre korlátozódik.

Néhány ország – elsősorban Németország és Hollandia – AESOR-ral szembeni elégedetlensége odáig fajult, hogy 2010. szeptember 17-én Budelben létrehoztak egy NATO orientált tiszthelyettes szövetséget, a Centuriont.¹⁹⁴ A kezdeményezéshez hamar csatlakozott Lengyelország és Portugália. Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Norvégia és Svédország is érdeklődik a szervezet iránt. Az AESOR hibáiból tanulva a Centurion csak angol nyelvű és NATO-kötődést céloz meg. Az éves tagsági díj is csak 200 euró. A szervezet szoros kapcsolatra törekszik a NATO-val (hasonló kapcsolatot szeretne, mint amilyen a CIOR/CIOMR rendelkezik), a CIOR-ral és az NRFC-vel. Hosszabb távon elképzelhetőnek tartom a CIOR és a Centurion egyesülését.¹⁹⁵

4.1.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

1963. június 1-én, a franciaországi Toulonban fektették le az AESOR alapjait. Tevékenységi körébe tartozik a biztonságpolitikai, biztonságelméleti rendezvények, a katonai ismereteket és készségeket fejlesztő programok szervezése. A Szövetség kiadványokat, könyveket jelentet meg a védelem ügyével kapcsolatos témákban, és saját honlapot működtet. A Szövetség segít fenntartani a katonák társadalmi beágyazottságát.

Az AESOR pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet. Mint ilyen, a tagsági viszony természetesen önkéntes. Tagsága felöleli a tagállamok haderőinek teljes spektrumát: egyaránt megtaláljuk itt a szárazföldi erők, a légierő és a haditengerészet képviselőit. Nem NATO-kötődésű szervezet.

Ma az AESOR tagjai Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Kanada, Lengyelország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc és Szlovénia. A szervezet elnökségét kétfévente más tagország adja.

¹⁹⁴ A névválasztás nem túl szerencsés, hiszen az ókori Rómában a *centúrió* a századosnak felelt meg, etimológiailag a latin *centum* szóból ered, ami százat jelent. (Egy centúriában 100 ember volt s élükön a *centúrió* állt.)

¹⁹⁵ Ezzel egy régi méregfogat húznának ki, hiszen mind a NATO, mind sok tagállam védelmi minisztériuma a CIOR szemére veti, hogy csak tiszti szervezet.

Ismeretes, hogy hazánkban napirenden van az önkéntes tartalékos rendszer kiépítése.¹⁹⁶ Egy ilyen állománycsoport eredményes működése elképzelhetetlen megfelelő önkéntes tartalékos tiszthelyettesek nélkül, azonban ha Magyarország ismét napirendre tűzi a részvételt egy nemzetközi tartalékos tiszthelyettes szervezetben, célszerűbbnek látom a Centurionba belépni, hiszen operatívabb, olcsóbb és előremutatóbb, mint az AESOR.

4.2 KÖZÉP-EURÓPAI TARTALÉKOS ÉS TISZTI SZÖVETSÉGEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE – A GAMINGI KEZDEMÉNYEZÉS¹⁹⁷

4.2.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A Gamingi Kezdeményezés (Gaming Initiative – GI),¹⁹⁸ korábban Gamingi Párbeszéd (Gaminger Gespräche – GG),¹⁹⁹ egy független társadalmi szervezet, napjainkban kilenc közép-európai tartalékos²⁰⁰ illetve tiszti²⁰¹ szövetség regionális együttműködése. A Gamingi Párbeszéd létrehozásának gondolata eredetileg 1989-ben merült fel Ausztria, Németország és Svájc tartalékos illetve tiszti szövetségeiben, azzal a céllal, hogy hidat építsenek Európa keleti és nyugati része között,²⁰² és segítsenek a térség új demokráciáinak saját tartalékos szövetségeik létrehozásában. 1990-ben, még a Varsói Szerződés megszűnése előtt, az alsó-ausztriai Gaming kisvárosában tartották első konferenciájukat, egy karthauzi kolostorban.²⁰³ Innen kapta a nevét a szervezet. Időről időre azóta is tartanak itt rendezvényeket.

¹⁹⁶ http://www.hm.gov.hu/miniszterium/mh_onkentes_tartalekos_rendszere (2010.07.15. 18:14);

¹⁹⁷ Az írás a szerző A Gamingi Kezdeményezés című cikkének átdolgozott változata (In: Nemzet és Biztonság, 2010. novemberi szám, 89–91. old. ISSN 1789-5286)

¹⁹⁸ Ritkán használatos teljes nevén Gamingi Kezdeményezés Nemzetközi Munkacsoport (Internationale Arbeitsgemeinschaft Gaming Initiative; International Working Group Gaming Initiative).

¹⁹⁹ 1995. május 28-án alakult át a szervezet és lett a neve Gamingi Kezdeményezés <http://www.gamingerinitiative.org/Gaminger%20Initiative/Konstitution.html> (2010.09.22. 18:43).

²⁰⁰ A GI alapvetően tiszti szervezet, ezért ahol a nemzeti tartalékos szövetség valamennyi állománykategória előtt nyitva áll (pl. Magyarország vagy Németország), onnan csak tisztekből álló delegációkat várnak el. <http://www.gamingerinitiative.org/Gaminger%20Initiative/Konstitution.html> (2010.09.22. 18:45).

²⁰¹ A térség néhány meghatározó államában nincsenek kizárólag tartalékosokat tömörítő szervezetek, hanem tiszti szövetségek vannak, amelyek tartalékos és hivatásos tiszteket egyaránt soraik közé fogadnak (Ausztria, Svájc).

²⁰² A szervezet logója is egy hidat ábrázol, középen GI felirat látható. <http://www.gamingerinitiative.org/Gaminger%20Initiative.html> (2010.09.23. 5:53)

²⁰³ <http://www.kartause-gaming.at/> (2011.05.23. 8:51)

Az alakuló rendezvényen Ausztria,²⁰⁴ Németország és Svájc mellett megjelentek a Cseh Köztársaság, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia képviselői is. Később csatlakozott Horvátország, Lengyelország és Olaszország is. A szövetség nem zárkózik el további tagok felvételétől, ehhez azonban a tagállamok abszolút többségének szavazatára van szükség. A GI teljes jogú tagja országonként egy tiszti vagy tartalékos szövetség lehet. A nemzeti szövetségnek rendelkeznie kell országának védelmi minisztériumának felhatalmazásával.²⁰⁵

Kezdetben a hangsúly a bizalom erősítésén, a résztvevő szövetségek közötti együttműködésen és a térség új demokráciáiban a haderők demokratikus kontrolljának kialakításán volt. Mára a szervezet jelentős teret ad biztonságpolitikai rendezvényeknek, és fórumot biztosít a védelem ügyéhez kapcsolódó – főleg tartalékos vonatkozású – tapasztalatok megosztásához. A GI képviselői rendszeresen látogatásokat tesznek katonai szervezeteknél is.²⁰⁶ A programokon részt vesznek a védelmi szférához kötődő országgyűlési képviselők, valamint a védelmi minisztériumok tisztségviselői.

A Kezdeményezés törekszik az eredmények minél szélesebb körű megjelentetésére a médiában,²⁰⁷ valamint saját honlapot is működtet.²⁰⁸

A GI hathatós segítséget nyújtott néhány tagállam – így hazánk – tartalékos szövetségének, hogy az felkészülhessen a teljes jogú tagságra a NATO Tartalékos Tisztek Szövetségében. A CIOR és a GI céljai között sok közös vonás van – különös tekintettel a Partnerség a Békéért programban megfogalmazottakra –, ezért szoros együttműködés fűzi őket egymáshoz. 2002-ben együttműködési megállapodás (Memorandum of Understanding – MOU) aláírására került sor a két szervezet között.²⁰⁹

²⁰⁴ 2009-ben Ausztria elhagyta a szervezetet.

²⁰⁵ E tekintetben a szervezet nem olyan szigorú, mint a CIOR. A Cseh Köztársaságot a GI-ben nem a Védelmi Minisztérium által akkreditált tartalékos szövetség képviseli.

²⁰⁶ <http://www.reservistenverband.de/php/evewa2.php?menu=0402> (2010.07.15. 19:51)

²⁰⁷ GUSTENAU, Gustav E. (Hrsg.): Gaminer Gespräche (Gamingi Párbeszéd) 1998.; In: Informationen zur Sicherheitspolitik Nr. 14 (Jänner 1999.); KOVÁCS Attila: Tartalékos konferencia Svájcban; In: Ármádia, II. évf., 11. szám. 2001. november, 26–27. old. ISSN 1586-5266; SZÚCS László: Tartalékos konferencia Lengyelországban; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 39. szám, 2002. szeptember 27., 2. old. ISSN 0865-6932; EHRLICH, Rudolf: Croatia ante portas!, http://www.gamingerinitiative.org/a63e9773-846f-4bdc-bfc8-9341f501153c.media_download (2010.09.05. 15:16); Reservisten aus neun Nationen im Kanton Uri; In: Urner Wochenblatt, 2010. szeptember 11., 16. old.

²⁰⁸ <http://www.gamingerinitiative.org/> (2010.07.13. 9:00)

²⁰⁹ <http://www.gamingerinitiative.org/Informatives/Dokumente.html> (2010.09.05. 15:43)

A CIOR képviselője rendszerint részt vesz a GI programjain.²¹⁰ Számos tagállam GI delegációja és CIOR delegációja között jelentős átfedés található. (Például Svájc GI alelnöke egyben a svájci CIOR küldöttség vezetője; Németország ugyanazt a személyt delegálja a GI-ba, aki a CIOR Partnerség a Békéért és Tájékoztató Bizottságában²¹¹ képviseli hazáját; Magyarország CIOR és GI képviselői között is több ízben átfedés volt).

A GI egyik fő rendezvénye a tavaszi, úgynevezett Gaming I. – amelyet korábban a névadó kisvárosban tartottak, mára többnyire valamelyik tagállam látja el a házigazda szerepét –, ahol egy aktuális, közérdeklődésre számot tartó témát vitatnak meg. A másik fő esemény az őszi Gaming II., ahol egy adott tagország (legutóbb Svájc)²¹² bemutatja saját (hon)védelmének rendszerét, különös tekintettel annak tartalékos vonatkozásaira. Délutánonként, esténként társadalmi események színesítik, a programot, illetve keretet adnak a további eszmecsereknél. Évente egyszer – általában a Gaming I. rendezvényein – országjelentésekre (Länderberichterstattungen; country reports) kerül sor. Ezek keretében, a tagállamok beszámolnak a tartalékos rendszereikben és a szövetségeikben bekövetkezett esetleges változásokról.

Hazánk a kezdetektől részt vesz a szervezet tevékenységében. A GI volt az első tartalékos vonatkozású nemzetközi kapcsolatunk a hidegháborút követően. Itt hallottunk először a CIOR-ról. A szervezet nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországon létrejött egy modern tartalékos szövetség. Számos alkalommal – legutóbb 2011 tavaszán, Gödön²¹³ – voltunk házigazdái a GI programjainak.²¹⁴ Többször adtunk elnököt, alelnököt a szervezetnek.²¹⁵

²¹⁰ Jelenleg a francia Loïc Conquer tartalékos alezredes.

²¹¹ <http://www.cior.net/Organisation/Partnership-for-Peace-Committe.aspx> (2010.09.19. 16:04)

²¹² <http://www.gamingerinitiative.org/Gaminger%20Initiative.html> (2010.09.17. 13:20);

UJHÁZY László: Tartalékos szeminárium Svájcban; http://www.honvedelem.hu/cikk/0/22027/gamingi_kezdemenyezes_szeminarium_svajc.html (2010.09.23. 9:12)

²¹³ UJHÁZY László – VASTAGH László: Európai tartalékos tisztek konferenciája Gödön; <http://honvedelem.hu/cikk/25647/europai-tartalekos-tisztek-konferenciaja-godon> (2011.04.30. 12:52)

²¹⁴ Ezt megelőzően 2006-ban, Egerben adtunk otthont GI rendezvénynek. TAKÁCS Ferenc: Nemzetközi tartalékos találkozó Egerben; http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=2&Itemid=26 (2011.04.24. 9:51)

²¹⁵ 1999–2001 között dr. Szakály Sándor tartalékos ezredes személyében magyar elnöke volt a GI-nek. Takács Ferenc nyugállományú ezredes kétszer volt a szervezet alelnöke (1999–2001-ben és 2005–2009-ben). 2009 óta ismét hazánk adja a GI elnökét, Irsay-Nagy Dénes tartalékos főhadnagy személyében.

A GI évek óta keresi a helyét,²¹⁶ hiszen alapvetően betöltötte küldetését. Az új demokráciák helyzete stabilizálódott, ma valamennyien a NATO és a CIOR tagjai, többségük az Európai Unióba is belépett. A személyi kiegészítés rendszerét tekintve is többnyire az önkéntesség útját választották az új demokráciák, ellentétben az alapító nyugati államokkal, amelyek még a hadkötelezettségben gondolkodnak.²¹⁷ Mi sem jelzi jobban a GI elbizonytalanodását, mint az, hogy Ausztria a múlt évben elhagyta a szervezetet. Hazánk, mint a GI elnökét két évre adó tagállam, kísérletet tett a szervezet – a kor szellemének megfelelő – megújítására, ezt a kezdeményezést azonban két ország nem tartotta időszerűnek. Jóllehet a GI egy ideje deklaráltan nem közép-európai, hanem összeurópai kérdésekkel foglalkozik (Európa és érdekei; a tartalékos szövetségek támogatása az európai érdekek érvényesítésében; biztonságpolitika és a fegyveres erők Európában),²¹⁸ Magyarországnak nem sikerült a szervezetet számottevően korszerűsítienie.

4.2.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A GI élén az elnök áll, akit kétévente más tagállam ad. Az elnök munkáját két alelnök segíti. Egyikük általában a korábbi elnök (Altpräsident; Past President), a másik a következő elnök (zukünftige Präsident; Incoming President).²¹⁹ Az elnökség egyik tagja mindig valamely alapító államból kerül ki.²²⁰ 2010-ig a szövetség főtitkárságát az Osztrák Tiszti Szövetség (Österreichische Offiziersgesellschaft – ÖOG)²²¹ látta el. A főtitkárnak angolul és németül egyaránt kell tudnia.²²² Az üléseken az elnökség tagjaiból és a nemzeti delegációvezetőkből a szervezet aktuális ügyeinek megvitatására tanácsot (Vollversammlung; Council) hoznak létre. A GI volt elnökeit is meghívják a

²¹⁶ 1995-ben és 2004-ben jelentős kurzusmódosítást hajtott végre; <http://www.gamingerinitiative.org/English/History.html> (2010.09.22. 19:03)

²¹⁷ Bár Németország mára feladta ragaszkodását a hadkötelezettség elve alapján történő személyi kiegészítési rendszerhez. <http://www.abendblatt.de/politik/deutschland/article1588350/Das-Ende-der-Wehrpflicht-naht-Plaene-werden-konkreter.html> (2010.09.29. 21:02)

²¹⁸ <http://www.gamingerinitiative.org/English/goals.html> (2010.09.22. 21:40)

²¹⁹ <http://www.gamingerinitiative.org/Organe/Prasidium.html> (2010.07.15. 19:55)

²²⁰ A két alelnök a szlovén Bojan Potočnik nyugállományú ezredes (korábbi elnök) és a svájci Heidi Kornek tartalékos alezredes (következő elnök). <http://www.gamingerinitiative.org/Organe/Prasidium.html> (2010.07.15. 19:55)

²²¹ <http://www.oeog.at/> (2010.09.05. 15:19)

²²² Jelenleg az osztrák Alexander Wolfgang Wallinger tartalékos hadnagy a szervezet főtitkára Ausztria kilépésével új helyzet állt elő e tekintetben is, ennek megfelelően 2011 őszétől, a szervezet a mindenkori elnökség hatáskörébe tervezi átadni a főtitkári feladatokat.

szervezet rendezvényeire. Ők részt vehetnek a tanács ülésein, de nem rendelkeznek szavazati joggal. Az üléseken elhangzottakról jegyzőkönyv készül. A GI-ben – eltérően a legtöbb nemzetközi tartalékos szövetségtől – nincsen tagdíj. A rendezvények költségeit többnyire a regisztrációs díjak (legutóbb 130 euró fejenként) fedezik. Természetesen a házigazda szerepét betöltő tagállamnak ezen felül vannak bizonyos plusz költségei. Ez mára ahhoz vezetett, hogy a kevésbé tehetős tagállamok tartalékos szervezetei jóval ritkábban adnak otthont a GI rendezvényeinek, így egyfajta aránytalanság figyelhető meg a teherviselés tekintetében. A szervezet munkanyelve kezdetben a német volt, de hallgatólagosan egyre inkább teret nyert az angol, majd 2011 őszétől ez válik hivatalossá.²²³

4.2.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A Gamingi Kezdeményezés (kezdetben Gamingi Párbeszéd) egy független társadalmi szervezet, napjainkban kilenc közép-európai tartalékos illetve tiszti szövetség regionális együttműködése. A Gamingi Párbeszéd létrehozásának gondolata eredetileg 1989-ben merült fel Ausztria, Németország és Svájc tartalékos illetve tiszti szövetségeiben azzal a céllal, hogy hidat építsenek Európa keleti és nyugati része között, és segítsenek a térség új demokráciáinak saját tartalékos szövetségeik létrehozásában. 1990-ben, még a Varsói Szerződés megszűnése előtt, az alsó-ausztriai Gaming kisvárosában tartották első konferenciájukat, egy karthauzi kolostorban. Innen kapta a nevét a szervezet.

Eleinte a hangsúly a résztvevő szövetségek közötti együttműködésén és a térség új demokráciáiban a haderők demokratikus kontrolljának kialakításán volt. Mára a szervezet jelentős teret ad biztonságpolitikai rendezvényeknek, és fórumot biztosít a védelem ügyéhez kapcsolódó tapasztalatok megosztásához.

A GI egyik fő rendezvénye a tavaszi, úgynevezett Gaming I., ahol egy aktuális, közérdeklődésre számot tartó témát vitatnak meg. A másik fő esemény az őszi Gaming II., ahol egy adott tagország bemutatja saját (hon)védelmének rendszerét, különös tekintettel annak tartalékos vonatkozásaira.

Hazánk a kezdetektől részt vesz a szervezet tevékenységében. A GI volt az első tartalékos vonatkozású nemzetközi kapcsolatunk a hidegháborút követően. Itt hallottunk

²²³ <http://www.gamingerinitiative.org/English/Constitution.html> (2010.09.05. 15:46)

először a CIOR-ról. A szervezet nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországon létrejött egy modern tartalékos szövetség.

A GI évek óta keresi a helyét, hiszen alapvetően betöltötte küldetését. Az új demokráciák helyzete stabilizálódott, ma valamennyien a NATO és a CIOR tagjai, többségük az Európai Unióba is belépett. A személyi kiegészítés rendszerét tekintve is többnyire az önkéntesség útját választották az új demokráciák, ellentétben az alapító nyugati államokkal, amelyek még a hadkötelezettségben gondolkodnak. Hazánk, mint a GI elnökét két évre adó tagállam, kísérletet tett a szervezet megújítására, ezt a kezdeményezést azonban két ország nem tartotta időszerűnek.

4.3 A BALTI-TENGERI EGYÜTTMŰKÖDÉS

4.3.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A Balti-Tengeri Együttműködés (Baltic Sea Cooperation – BSC) eredetileg 1997-ben, Norvégiában született a skandináv tartalékosok ösztönzésére, Balti Párbeszéd (Baltic Talks – BT) néven. A megalakítás krónikásai többnyire a norvégok és a dánok szerepét szokták kiemelni, de ma már inkább úgy tűnik, valamennyi skandináv állam – Dánia, Finnország, Norvégia és Svédország – egyaránt hozzájárult a szervezet létrejöttéhez. A Dán Tartalékos Szövetség (Hovedorganisationen for Personel af Reserven i Danmark – HPRD)²²⁴ vállalta az első két rendezvény megszervezését 1998-ban és 1999-ben, Bornholm szigetén.

Kezdetben a cél a három balti állam segítése volt jól működő, demokratikus tartalékos szövetségek létrehozásában és – igény esetén – a NATO illetve CIOR csatlakozásban. Sokáig a legnagyobb problémát a nyelvtudás hiánya jelentette. A skandináv, a német és a CIOR képviselőket kivéve nagyon kevesen beszéltek angolul vagy németül, így a dánok kénytelenek voltak tolmácsokat biztosítani. Az első két rendezvényen egyenlő arányban oszlottak meg a katonai tevékenységek és az elméleti (konferencia) elemek. A konferencia rész döntően a tartalékos szövetségek szerepéről szólt. A dánok alaposan felkészültek, és 1998-ban egy rendkívüli konferencia műhelyt (workshop-ot) szenteltek a „lengyel problémának”. Lengyelországban ekkor több mint 30 tartalékos szövetség működött, és nem volt világos, hogy ezzel a struktúrával miként tudnak majd kapcsolódni a CIOR-hoz. Miután az 1970-es években hasonló problémák

²²⁴ <http://www.hprd.dk/> (2010.07.13. 9:00)

voltak Norvégiában, egy norvég kolléga²²⁵ szervezte meg ezt a workshopot. A lengyelek ezen tapasztalatokból is tanulva hozták létre jelenlegi tartalékos szervezetüket, a Lengyel Haderő Tartalékos és Veterán Egyesületeinek Szövetségét (Federacja Stowarzyszen Rezerwistów i Weteranów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – FS RiW SZ RP), amely ernyőszervezetként fogja össze a meglévő egyesületeket.²²⁶

Az első két Balti Párbeszéd rendezvény elsősorban a bizalom, a barátság és a kölcsönös jóakarat biztosításáról szólt és a sokrétű, egyedi nemzeti kultúrák és helyzetek megértéséhez szolgáltak alapul. 2000-ben volt a puding próbája: Litvániára került a sor, hogy betöltse a házigazda szerepét. Annak idején az elnök²²⁷ nagyon kevésbé tudott angolul, kiderült azonban, hogy nincs ok az aggodalomra. Az egyik litván tartalékos orvos tiszt kiválóan fordított mindent, ami litvánul és oroszul elhangzott. Egyébként mindhárom balti állam tartalékos szövetsége frissen alakult: a litván szövetség 1999-ben, a lett és az észti tartalékos szövetségek az előző évben. Mindannyian szövetségük elnökét, illetve más kulcsfontosságú tisztviselőket delegáltak abban az évben.

A rendezvényeknek a résztvevő országok egymás közötti rotációban adtak otthont: Lengyelország 2001,²²⁸ Svédország 2002, Lettország 2003,²²⁹ Finnország 2004 során. Németországban 2005-ben, Észtországban 2006-ban és végül az utolsó Balti Párbeszéd néven megvalósuló rendezvényre Norvégiában került sor 2007-ben. Voltak olyan tervek, hogy Oroszország is rendez egy Balti Párbeszédet Kalinyingrádban, de túl sok komplikáló tényező merült fel. Katonadiplomáciai szintű orosz látogatók részt vettek ugyan a Balti Párbeszéd rendezvényein 2001-ben Lengyelországban,²³⁰ 2002-ben Svédországban és 2004-ben Finnországban, csak hogy Oroszország nem rendelkezik – a mi fogalmaink szerinti – tartalékos szövetséggel.

2000-ben a három balti tartalékos szövetség együttműködési megállapodást írt alá, amely nemcsak a szövetségek igényeit tükrözte, hanem kiterjesztette az

²²⁵ Erik Irgens tartalékos fregattkapitány (OF-4).

²²⁶ <http://www.federez.republika.pl/> (2010.07.13. 9:00)

²²⁷ Jonas Kliauza.

²²⁸ <http://www.nato.int/shape/community/raa/01-3.pdf> (2010.07.13. 9:00)

²²⁹ <http://www.nato.int/shape/community/raa/04-10a.pdf> (2010.07.13. 9:00)

²³⁰ <http://www.nato.int/shape/community/raa/01-3.pdf> (2010.07.13. 9:00)

együttműködést a három állam szintjére. Ezt a megállapodást kibővítették a Balti Párbeszéd 2003-as rendezvényén.²³¹

2004-ben mindhárom ország csatlakozott a NATO-hoz,²³² tartalékos szövetségeik pedig beléptek a CIOR-ba. Annak érdekében, hogy a 2000-es együttműködési megállapodást még több tartalommal töltsék meg, a Lett Tartalékos Tiszti Szövetség 2006-ban kezdeményezte a Balti Elnökség (Baltic Presidium – BP) létrehozását.²³³ Ez elméletileg a Skandináv Elnökség (Nordic Presidium – NP) mintájára szerveződött. A cél, hogy a tartalékos szövetségek elnökei rendszeresen találkozzanak a tevékenységek összehangolása és a közös érdekek megvitatása céljából. A legutóbbi példa a CIOR elnökségnek küldött, Oroszország megfigyelői státusz iránti kérelme ellen tiltakozó levél, melyben a CIOR alapszabályának megsértésére hívták fel a figyelmet.²³⁴ A kezelt témák változhatnak – az előbbihez mérhető nagy volumenű ügyektől a rutin tevékenységekig, mint például közös katonai sportesemények szervezéséig.

Ahogy kezdtek megvalósulni az eredeti célok – a régió országai működő tartalékos szövetségeket hoztak létre, valamennyien elérkeztek a NATO tartalékos szervezetéhez történő csatlakozás küszöbéhez – egyre gyakrabban merült fel, hogy a Balti Párbeszéd betöltötte küldetését. Ennek egyik első jele volt 2003-ban a CIOR akkori olasz elnökségének kísérlete a Balti Párbeszéd integrálására a CIOR struktúrájába.²³⁵ A kérdést szavazásra tették fel, az ötlet azonban nem kapott többséget. 2006-ban a skandináv államok tartalékos szövetségei érezték elérkezettnek az időt a szervezet munkájának befejezéséhez. A fentiekén túl pénzügyi szempontok, részben pedig a nemzeti haderők létszámának csökkenése és a szerkezetátalakítás is szerepeltek az indokok között. Ezt a Skandináv Elnökség levélben jelezte a BT tagállamainak. A három balti állam tartalékos szövetségei azonban határozottan kiálltak a térség többi államával való magas szintű együttműködés fenntartása mellett. Ezt a törekvést

²³¹ <http://www.nato.int/shape/community/raa/04-10a.pdf> (2010.07.13. 9:00)

²³² <http://www.rand.org/pubs/testimonies/2005/CT204.pdf> (2010.07.13. 9:00)

²³³ <http://www.nato.int/shape/community/raa/06-14.pdf> (2010.07.13. 9:00)

²³⁴ www.erok.ee/uploads/files/letter_to_cior_president.rtf (2010.07.13. 9:00)

²³⁵ Hasonló – eredménytelen – kísérlet történt a Gamingi Kezdeményezés beintegrálására is 2002-ben, mely végül együttműködési megállapodás (Memorandum of Understanding – MOU) aláírásával zárult. <http://www.gamingerinitiative.org/Gaminger%20Initiative/Memorandum.html> (2010.07.20. 12:38)

Lengyelország is támogatta, míg a német tartalékos szövetség megosztott volt a kérdésben.

A balti államok tartalékosai azt javasolták, hogy ha a költségek képezik a probléma gyökerét, hajlandóak egymás között, felváltva biztosítani a rendezvények helyszínét. Bemutattak egy markáns esetet, annak bizonyítására, miért van még szükség a Balti Párbeszéd szervezetére. Ezek után felállt egy munkacsoport, hogy készítsen egy fehér könyvet, és tartalmi és formai vonatkozásban tegyen ajánlást egy második generációs balti együttműködésre. Az erőfeszítést egy BT veterán, elnökölte.²³⁶ Az új jelszó ez lett: „már nemcsak párbeszédet folytatunk, hanem együttműködünk!”.

A tizedik és egyben utolsó Balti Párbeszéd rendezvényre Norvégiában került sor 2007-ben. Az új szervezet Balti-tengeri Együttműködés (Baltic Sea Cooperation – BSC) néven jött létre, és az első ülésre a lettországi Cesisben került sor 2008-ban. 2009-ben a lengyelországi Gdyniában tartották a következő rendezvényt, 2010-ben pedig Vilnius volt az új balti együttműködés házigazdája.

Más okból is mérföldkő volt a térség tartalékos szövetségeinek a 2007-es esztendő. Ez volt az első alkalom, hogy egy új CIOR-tag, Lettország, adott otthont a nyári CIOR kongresszusnak.²³⁷ Némi kezdeti szkepticizmus után manapság a rigai CIOR kongresszust tartják az eddigiak közül az egyik legsikeresebbnek.

4.3.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A formaságok minimális szinten tartása és a bürokrácia visszaszorítása érdekében a szervezetnek nincs elnöke, elnöksége, nincsenek bizottságok, ahogy nincsen tagdíj sem. Mindig az adott rendezvénynek otthont nyújtó tartalékos szövetség felelős a szervezési és egyéb feladatokért. A résztvevők szerint így jobban tudnak összpontosítani az érdemi munkára.²³⁸

4.3.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A Balti-Tengeri Együttműködés (Baltic Sea Cooperation – BSC) eredetileg 1997-ben, Norvégiában jött létre, Balti Párbeszéd (Baltic Talks – BT) néven. Eleinte a

²³⁶ Jørn Arne Nielsen

²³⁷ <http://www.cior.net/About-CIOR/CIOR-Congresses.aspx> (2010.07.13. 9:00)

²³⁸ Ez némiképp válasz a CIOR túlbürokratizált és költséges működésére.

cél a három balti új demokrácia segítése volt jól működő, demokratikus tartalékos szövetségek létrehozásában és – igény esetén – a NATO illetve CIOR csatlakozásban.

Ahogy kezdtek megvalósulni az eredeti célok – a GI-ben tapasztaltakhoz hasonlóan – egyre gyakrabban merült fel, hogy a szervezet betöltötte küldetését.

Mára az összes résztvevő tartalékos szövetség egyetért, hogy a BSC megérdemli a további anyagi ráfordítást és tagszervezeti erőfeszítést. Van ugyanis néhány olyan közös érdek és probléma, amit érdemes a kis országoknak „családon belül”, regionálisan kezelniük.

4.4 A PÁNAMERIKAI TARTALÉKOS TISZTEK SZÖVETSÉGE

4.4.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

A Pánamerikai Tartalékos Tisztek Szövetsége (Unión Pan Americana de Oficiales de Reserva de las Fuerzas Armadas – UPORFA) megalakításának gondolata először 1993-ban merült fel argentin és USA tartalékos tisztek között az argentin fővárosban, Buenos Airesben.²³⁹ Ugyanitt alakult meg formálisan a szervezet két évvel később. Argentína, az Amerikai Egyesült Államok és Uruguay tartalékosai alapították a szövetséget, később Kolumbia és Chile is csatlakozott. Ennek megfelelően a hivatalos nyelvek az angol, a portugál és a spanyol. Buenos Airesben, az Argentin Tartalékos Tisztek Szövetsége székházában található az UPORFA központja. Más nemzetközi tartalékos szervezetekhez hasonlóan, országonként egy nemzeti tartalékos szövetség lehet az UPORFA tagja, amennyiben rendelkezik az adott ország hivatalos felhatalmazásával.

A szervezet együttműködési fórumot kíván biztosítani a régió országainak a demokrácia és a kölcsönös biztonság elmélyítése érdekében. Arra kívánja ösztönözni a tagállamokat, hogy cserekiképzés és egyéb katonai képzéseken keresztül növelje tartalékos tisztjeik felkészültségét. A szervezet arra számít, hogy a közös rendezvények (kongresszusok, tanfolyamok és katonai sportversenyek) hozzájárulnak a térség államainak jobb együttműködéséhez. A Pánamerikai Tartalékos Tisztek Szövetségét – hasonlóan a többi nemzetközi tartalékos szövetséghez – vallási és etnikai hovatartozás tekintetében egyaránt a diszkriminációmentesség jellemzi.

²³⁹ <http://www.uporfa.com.ar/ingles/start.htm> (2010.07.21. 15:01)

Elsődleges célja a szervezetnek a kölcsönös biztonság, a fejlődés és a demokrácia megőrzése a térségben. Ezen kívül az UPORFA törekszik a tartalékos tisztekre szükségszerűen jellemző polgári, katonai értékek és normák, valamint az etikai és erkölcsi jellemzők ápolására, továbbfejlesztésére. A szervezet kiváló teret nyújt továbbá a tartalékos tisztek közötti tapasztalatcserének is.

4.4.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

Legalább évente ülésezik a nemzeti tartalékos szövetségek képviselőit tömörítő közgyűlés (Assembly), és az ilyenkor megszokott koncepcionális kérdéseken túl itt határoznak – többek között – a következő közgyűlés időpontjáról is. Minden ország egy szavazattal rendelkezik. Szavazategyenlőség esetén, az elnök (President) szavazata dönt. Végrehajtó bizottság (Executive Committee – EC) irányítja az UPORFA-t, a közgyűlés által jóváhagyott elvek alapján. Ez a bizottság öt tagból áll: elnökből, első alelnökből (First Vice President), második alelnökből (Second Vice President), főtitkárból (Secretary General) és kincstárnokból (Treasurer). Megbízatusuk két évre szól, és újraválaszthatóak. A bizottság legalább évente egyszer, de szükség esetén gyakrabban ülésezik. A végrehajtó bizottságnak tagországonként legfeljebb egy-egy tagja lehet. Az elnök kivételével a végrehajtó bizottság tagjai saját államuk tartalékos szövetségeiből helyettesítéssel rendelkeznek. A volt elnökök részt vehetnek ugyan a végrehajtó bizottság munkájában, de nem szavazhatnak. A végrehajtó bizottság munkáját bizottságok és munkacsoportok segíthetik, amennyiben ez szükséges.

A szervezet élén elnök áll.²⁴⁰ Az elnök feladata az UPORFA képviselete, továbbá elnöklés a közgyűlés és a végrehajtó bizottság ülésein. Ő hívja össze és vezeti le az üléseket. Távollétében az alelnökök helyettesítik. A főtitkár segíti az elnököt az üléseken és minden körülmények között valamennyi UPORFA-dokumentumot maga is aláír. A belső eljárásoknak megfelelően a főtitkár folyamatosan vezeti a szervezet levelezését. Továbbá ő készíti elő a végrehajtó bizottság és a közgyűlés üléseit, ügyelve arra, hogy minden érintett időben értesüljön a közgyűlések helyéről és idejéről. A rendelkezésre álló források kezelése a kincstárnok feladata, aki a közgyűlésnek tartozik beszámolni a munkájáról.

Az ügyvezető igazgató (Executive Director) részt vehet a végrehajtó bizottság munkájában, de nem rendelkezik szavazati joggal. Ő kezeli a szervezet ügyiratait és

²⁴⁰ Jelenleg Alfred L. Michaud nyugállományú ezredes (USA) tölti be ezt a posztot.

egyéb dokumentumait az UPORFA központjában, Buenos Airesben, és jelent a végrehajtó bizottságnak. Az ügyvezető igazgatót a végrehajtó bizottság jelölheti és távolíthatja el. A számvizsgáló bizottság legfeljebb háromtagú lehet, közülük csak az egyik lehet ugyanabból az országból, mint a kincstárnok. Feladata az UPORFA elszámolásainak felülvizsgálata, illetve ellenőrzése. Megállapításairól a közgyűlések idején – vagy annak kérésére külön alkalommal – tesz jelentést. A bizottság tagjait a közgyűlés nevezi ki. Bármilyen alapszabály módosításra tett javaslatot az indoklással együtt a következő ülés előtt legalább 120 nappal, írásban kell a végrehajtó bizottság elé terjeszteni. Elfogadáshoz²⁴¹ a jelen lévő tagok kétharmadának támogatása szükséges.

4.4.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A Pánamerikai Tartalékos Tisztek Szövetsége (Unión Pan Americana de Oficiales de Reserva de las Fuerzas Armadas – UPORFA) megalakításának gondolata először 1995-ben merült fel Buenos Airesben. Tagjai: Argentína, az Amerikai Egyesült Államok, Chile, Kolumbia és Uruguay. A szervezet hivatalos nyelvei az angol, a portugál és a spanyol. A nemzetközi trendeknek megfelelően, országonként egy nemzeti tartalékos szövetség lehet az UPORFA tagja, amennyiben rendelkezik az adott ország hivatalos felhatalmazásával.

Elsődleges célja a szervezetnek a kölcsönös biztonság, a fejlődés és a demokrácia megőrzése a térségben. Ezen kívül az UPORFA törekszik a tartalékos tisztekre szükségszerűen jellemző polgári, katonai értékek és normák, valamint az etikai és erkölcsi jellemzők ápolására, továbbfejlesztésére. A szervezet kiváló teret nyújt továbbá a tartalékos tisztek közötti tapasztalatcserének is.

Legfőbb fóruma a nemzeti tartalékos szövetségek képviselőit tömörítő közgyűlés legalább évente ülésezik.

Megfigyelhető, hogy miközben az USA is a CIOR-t tekinti a legfőbb nemzetközi tartalékos integrációnak, az amerikai kontinensen létrehozott egy regionális tartalékos integrációt. Ezt az argumentumot használta fel a MATASZ annak alátámasztására, hogy elérkezett az ideje – a számos, kis európai nemzetközi tartalékos szervezet helyett – egy összeurópai tartalékos szövetség megalakításának.

²⁴¹ <http://uporfa.blogspot.com/> (2010.07.15. 17:20)

4.5 AZ ADRIAI TARTALÉKOS TISZTEK PARTNERSÉGE

4.5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Az Adriai Tartalékos Tisztek Partnersége (Adriatic Reserve Officers' Partnership –ARPa) – a Gamingi Kezdeményezéshez hasonlóan – egy nemzeti tartalékos szövetségek közötti regionális együttműködés. 2005. május 25-én alakult Rómában, pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezetként, amely nem rendelkezik jogi személyiséggel. A szervezet megfelelő fórumot kíván biztosítani a résztvevő tartalékos szövetségek közötti együttműködésre és tapasztalatcserére.

Az ARPa főbb céljai a következők:

- a résztvevő tartalékos szövetségek között már meglévő kapcsolatok és együttműködés elmélyítése;
- az egyéni tartalékosok, tartalékos szövetségek és a hasonló profilú társadalmi szervezetek közötti szociális és kulturális kapcsolatok elősegítése a kölcsönös megértés és barátság kiterjesztése érdekében;
- a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdések jobb megismerésének elősegítése;
- a résztvevő tartalékos szövetségek szakmai (tartalékos vonatkozású) nézeteinek és projektjeinek megismertetése egymással;
- különböző témájú ad hoc regionális programok és projektek tanulmányozása;
- a közvélemény figyelmének felhívása a tartalékosok szerepére és annak fontosságára;
- a tartalékerők feladatával és alkalmazásával kapcsolatos információk, kiadványok és rendezvények megosztása;
- együttműködés kialakítása katonai szervezetekkel, különös tekintettel a CIMIC tevékenységre;
- az együttműködés elősegítése a témában érintett regionális munkacsoportokkal, intézményekkel, helyi testületekkel és társadalmi szervezetekkel;

- kölcsönös tanácsadás és egymás támogatása.

Felismerve a globális trendeket, az ARPa vezetése és a tagállamok tartalékos szövetségei támogatják a MATASZ kezdeményezését egy összeurópai tartalékos szövetség létrehozására.

4.5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

Albánia, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Görögország, Montenegró, Olaszország, valamint Szlovénia rendelkezik teljes jogú tagsággal. Az alapszabály értelmében Ausztria, Bulgária, Macedónia, Magyarország, Moldova, Románia, Szerbia, Szlovákia és az Amerikai Egyesült Államok „aktív megfigyelőként” (Active Observer – AO) a szervezet valamennyi tevékenységében részt vehet. Az aktív megfigyelői státusz igény szerint, illetve meghívás alapján kiterjeszthető más országok tartalékos szövetségeire is, ha ezt a teljes jogú tagok jóváhagyják.

A szervezet elnökségét kétévente más, teljes jogú tagország adja. A szervezetnek négy nemzetközi – egy-egy amerikai, bulgár és két olasz – tagja is van. Ők a nemzetközi ügyekért felelősek. Valamennyi leköszönt elnök élete végéig tiszteletbeli tagja az elnökségnek, tanácsadási jogkörrel. A teljes jogú tagországok maguk is választhatnak tiszteletbeli elnököt. A folyamatos működés zökkenőmentessége érdekében a szervezet munkáját háromfős olasz állandó főtitkárság (Permanent General Secretariat – PGS) segíti.

Az ARPa tevékenységében a részvétel önkéntes. A szervezet deklarált szándéka a költségek minimális szinten tartása, ennek szellemében semmilyen tagsági díjat nem számít fel a résztvevő nemzeti tartalékos szövetségeknek, és – lehetőség szerint – arra törekszik, hogy rendezvényeit katonai objektumokban tartsa. Az ARPa munkanyelve az angol (szükség esetén a résztvevő nemzeti tartalékos szövetségek nyelveit is lehet használni).²⁴² Minimálisan két rendezvényt tartanak évente: az éves közgyűlést (Annual General Assembly – AGA) és az éves tavaszi ülést (Annual Spring Meeting – ASM). Ezek általában három naposak, és a hétvégét is magukban foglalják. Az éves közgyűlésre ősszel (általában októberben), lehetőleg az elnökséget adó ország területén kerül sor. Itt döntenek a következő év munkatervéről, programjáról. A szervezés anyagi terheit is a házigazda szövetség viseli. Regisztrációs díjat – általában fejenként 180

²⁴² <http://www.unuciinternational.it/arpa.htm> (2010.07.15. 17:30)

eurót – felszámíthatnak. Amennyiben az elnökséget adó állam nem tudja vállalni a közgyűlés lebonyolítását, a tavaszi ülésen kell alternatív megoldásról dönteni. Ilyen ülésre mindig valamelyik adriai olasz városban kerül sor, többnyire áprilisban.

4.5.3 RÉSZÖSSZEGZÉS, RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az Adriai Tartalékos Tisztek Partnersége 2005-ben alakult Rómában. A szövetség egy pártpolitika-mentes, nonprofit társadalmi szervezet, amely nem rendelkezik jogi személyiséggel. Az ARPa megfelelő fórumot kíván biztosítani a résztvevő tartalékos szövetségek közötti együttműködésre és tapasztalatcserére.

Teljes jogú tagsággal Albánia, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Görögország, Montenegró, Olaszország és Szlovénia rendelkezik. A szervezet elnökségét két évente más állam adja. Az ARPa munkanyelve az angol. Évente minimálisan két rendezvényt tartanak. A szervezet szándéka a költségek minimális szinten tartása, ezért semmilyen tagsági díjat nem számít fel a résztvevő nemzeti tartalékos szövetségeknek.

Az ARPa vezetése és a tagállamok tartalékos szövetségei támogatják a MATASZ kezdeményezését egy összeurópai tartalékos szövetség létrehozására.

4.6 ÖSSZEGZÉS

Néhány további nemzetközi tartalékos szövetséget elemezve látjuk, hogy a globalizáció korában nem elégséges egy tartalékos szövetségnek pusztán nemzeti viszonylatokban gondolkoznia, hanem tágabb összefüggésekben kell látnia saját szerepét, feladatait. Különös jelentőséggel bírnak a regionális együttműködések. A regionális biztonság elmélyítése szempontjából ezek a szerveződések nagyban hozzájárulhatnak egy adott térség stabilitásához.

Hazánk a hidegháború vége óta részese ezeknek a folyamatoknak. Először a Gamingi Párbeszéd résztvevőjeként, majd a CIOR teljes jogú tagjaként, illetve vendégként a CIOMR-ben és megfigyelőként az AESOR-ban. Igazi tétje nálunk most lesz majd ennek a munkának, amikor az önkéntes haderő hivatásos és szerződéses oldala mellett kiépül annak tartalékkomponense is. E változások hatásaként várhatóan felértékelődik a tartalékosok jelentősége és így az őket összefogó MATASZ szerepe is fontosabb lesz, amit annak nemzetközi beágyazottsága lehetővé is tesz.

4.7 KÖVETKEZTETÉSEK

A további, kisebb nemzetközi tartalékos szövetségeket elemezve megállapítottam, hogy miközben a legnagyobb nemzetközi tartalékos szervezetnek továbbra is a CIOR minősül, a hidegháborút követően az Atlanti-óceán mindkét oldalán létrejöttek regionális tartalékos együttműködések. Az amerikai kontinensen megalakult az UPORFA, amely egy egységes regionális integrációvá szeretne válni Európában, pedig sok kisebb, regionális tartalékos szervezet bontott zászlót – ARPa, AESOR, BSC, GI.

Ezek az európai szervezetek elsősorban az új demokráciák tartalékos szövetségeinek kezdeti patronálását, a CIOR tagságra való felkészítést tűzték ki célul. Miután ezek a célok megvalósultak, ezeknek a szervezeteknek a létjogosultsága megkérdőjeleződött, válságba kerültek.

Figyelemmel a globális trendekre, a növekvő európai védelmi együttműködésre és egyfajta „európai tudat” kialakulására, időszerű lenne a sok kis európai tartalékos szervezet helyett létrehozni egy egységes európai tartalékos szövetséget, amely valamennyi állománykategória előtt nyitott. (Ebben az esetben a hanyatló ágban lévő AESOR-t is be lehetne vonni.) A MATASZ, a GI és az EU soros elnökségre készülve még 2010-ben kidolgozta az átalakítás stratégiáját és alapító okiratát. Az eredeti elképzelés szerint a GI-t próbáltuk volna átalakítani, annak bázisán szeretnénk volna kialakítani az új szervezetet, az Európai Tartalékos Szövetséget (Association of European Reservists).²⁴³ Ez a koncepció – néhány konzervatív tagállam szűklátókörűsége miatt – egyelőre elbukott, meg vagyok győződve azonban arról, hogy a közeljövő igazolni fogja a MATASZ kezdeményezését!

Látni kell, hogy a NATO-tagállamokban (és a NATO-n kívüli európai államokban) a nemzeti tartalékos szövetségek látják el a tartalékosok együtt tartását, míg a nemzetközi tartalékos szövetségek ugyanezt nemzetközi keretek között biztosítják. A nemzetközi szervezetbe való beágyazottság bizalomerősítő, fejlődést támogató, és az interoperabilitást is nagymértékben elősegíti.

²⁴³ UJHÁZY László – VASTAGH László: Európai tartalékos tisztek konferenciája Gödön; <http://honvedelem.hu/cikk/25647/europai-tartalekos-tisztek-konferenciaja-godon> (2011.04.30. 12:52)

5. A MAGYAR TARTALÉKOSOK SZÖVETSÉGE

Ismeretes, hogy a legtöbb résztvevő országhoz hasonlóan az első világháború – egy rövid, kezdeti időszak után – magyar szempontból is a tartalékosok háborúja volt.²⁴⁴ Hasonló volt a helyzet a második világégés idején és – mindkét oldalon – nagy szerepet szántak a hidegháború idején is a tartalék erőknél.

5.1 A SZÖVETSÉG EREDETE ÉS CÉLJA

Az ezredfordulóra nyilvánvalóvá vált hazánkban, hogy paradigmaváltásra van szükség a tartalék erők vonatkozásában²⁴⁵ (is). A hidegháború véget ért, NATO tagok lettünk, a Magyar Honvédség személyi kiegészítési rendszerében egyre nagyobb hangsúlyt kapott az önkéntesség, ennek megfelelően küszöbön állt egy önkéntes tartalékos rendszer bevezetése.²⁴⁶

Ebben a helyzetben kérte fel a Honvédelmi Minisztérium Deák János nyugállományú vezérezredest, a Magyar Honvédség korábbi parancsnokát, hogy vállalja el egy – a kor követelményeinek megfelelő – tartalékos szövetség elnöki tisztét.²⁴⁷ Vezérezredes úr eleget tett a kérésnek, és 2001 tavaszán létrejött egy kis munkacsoport – amelynek e sorok írója is tagja volt, – hogy előkészítse az új szervezet megalakítását. Az egyeztető munkát követően 2001. július 14-én a HM III. Hűvösvölgyi úti objektumának nagytermében ünnepélyes keretek között megalakult a Magyar Tartalékosok Szövetsége.²⁴⁸ Ezzel hazánkban is létrejött egy modern értelemben vett tartalékos szövetség.

²⁴⁴ Nem utolsósorban a korabeli vezetési elveknek köszönhetően, a legtöbb hadviselő fél elveszítette hivatásos tiszti karának zömét, helyükre többnyire tartalékos tisztek kerültek. Az Osztrák–Magyar Monarchia haderejénél ez a fordulat 1915-re bekövetkezett.

²⁴⁵ KLADEK András: A tartalékos koncepció; In: Humán Szemle, 1999. évi 1. szám, 31. old. ISSN 1219-929X

²⁴⁶ Azonban látni kell, hogy hazánkban generációk szocializálódtak a hadkötelezettség szellemében. Az „önkéntes” és a „tartalékos” egymásnak ellentmondó kategóriák voltak, több mint másfél évszázadon keresztül.

²⁴⁷ KACSÓ Lajos: Tartalékosok tábornoka; In: Ármádia, II. évf., 8. szám. 2001. augusztus, 22–23. old. ISSN 1586-5266

²⁴⁸ KACSÓ Lajos: Zászlót bontott a MATASZ; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 29. szám, 2001. július 20., 7. old. ISSN 0865-6932

A MATASZ a NATO-államokban bevett gyakorlatnak megfelelően (1. számú függelék)²⁴⁹ egy független, pártpolitika-mentes, közhasznú társadalmi szervezet, amely alapszabály²⁵⁰ és szervezeti és működési szabályzat alapján tevékenykedik. A tagsági viszony természetesen önkéntes. Tagsága felöleli a teljes magyar fegyvernemi és haderőnemi spektrumot. Valamennyi állománykategória, így a legénység, a tiszthelyettesek, valamint a tisztek előtt egyaránt nyitva áll, ezáltal a társadalom legszélesebb rétegeihez tud eljutni,²⁵¹ hiszen a MATASZ is abból indul ki, hogy a honvédelem össztársadalmi ügy.²⁵²

A közeljövőben nagy létszámú önkéntes tartalékosra lesz szüksége a haderőnek.²⁵³ A szövetség egyik legfontosabb célkitűzése – mint minden tartalékos szövetségnek világszerte – a tartalékosok, az önkéntes tartalékosok együtt tartása.²⁵⁴ A MATASZ másik kiemelkedő törekvése, hogy – előremutató szervezetként – tartalékos ügyekben a honvédelmi vezetés konstruktív partnere legyen.²⁵⁵ Segítsen a tartalékosok perspektívájából látni a haderő és a társadalom kapcsolatát, valamint a szoros értelemben vett tartalékos vonatkozású kérdéseket.²⁵⁶

²⁴⁹ Tehát nem félkatonai szervezet, mint ahogy a NATO-tagállamok egyikében sem rendelkezik, rendelkezhet félkatonai jogosultságokkal a tartalékos szövetség.

²⁵⁰ A MATASZ Alapszabálya;

http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=8 (2011.05.20. 19:26)

²⁵¹ Annak idején vita volt arról, hogy – sok CIOR-tagállamhoz hasonlóan – első körben, nálunk is csak tisztí szervezet legyen. Végül – elsősorban katonai megfontolásokból – szerencsére, egy valamennyi állománykategóriára nyitott szervezet megalakítása mellett döntöttünk. Utólag, a nemzetközi tapasztalatok is ezt az utat igazolták.

²⁵² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.); Magyar Közlöny, 2011. évi 43. szám, 2011. április 25., XXXI. cikk, 10664. old.; BOGNÁR Károly: A honvédelem az egész társadalom ügye; In: Hadtudomány. 1998. évi 4. szám, 31–36. old. ISSN 1215-4121

²⁵³ http://www.hm.gov.hu/miniszterium/mh_onkentes_tartalekos_rendszere (2010.07.15. 18:14)
http://www.hm.gov.hu/miniszterium/valos_hiteles_palyakep (2010.08.24. 20:06)

²⁵⁴ A védelem területén működő társadalmi szervezetekkel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy azok bizonyos sajátosságokat tükröznek, a feladat jellegéből következően. VARGA Péter – HORVÁTH László: A civil szervezetek szerepének erősödése az utóbbi két évtizedben Magyarországon; In: Bolyai Szemle, 2009. évi 3. szám, 66. old. ISSN 1416-1443

²⁵⁵ Hazánkban üléseztek a NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsa törzstisztjei; <http://www.honvedelem.hu/cikk/25804?originalUri=cikk%2F25804> (2011.05.14. 13:57)

2011. május 03-06. A NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsa (NRFC) soros ülése; http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=175&Itemid=1 (2011.05.14. 13:58)

²⁵⁶ Erre jó példa, a különböző szakmai anyagok véleményezése, hiszen mint tudjuk, addig, amíg az emberi észlelés jelen van, nincs két egyforma problémaérzékelés. ...”Ami nekem probléma, az másnak lehet éppen kíváncsi állapot, ...és megfordítva...” BAKACSI Gyula: Szervezeti magatartás és vezetés; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996., 69. old. ISBN: 9632240723

A Szövetség híd szerepet tölt be a Magyar Köztársaság hadereje és a magyar társadalom között, valamint a Magyar Honvédség hivatásos, szerződéses állománya és tartalékos katonái között.²⁵⁷ Társadalmi beágyazottságánál fogva a szövetség különleges lehetőségekkel rendelkezik a haza védelmének elősegítésében, valamint az önkéntes tartalékos rendszer társadalmi támogatottságának erősítésében, a hazaszeretetre való nevelésben. A szövetség segít fenntartani a katonák társadalmi beágyazottságát. A jól felkészült, motivált tartalékos katona – mint korábban is hangsúlyoztam – a haderő egyik legjobb diplomatája.

Emellett a MATASZ közreműködik a haza védelmi képességének erősítésében, részt vesz a katasztrófa-elhárítással és mentéssel, valamint az ár-, és belvízvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásában is.²⁵⁸ Törekszik a katonai etika és viselkedési módok elfogadtatására, értékeik megőrzésére és képviselésére. Közreműködik a magyar katonai hagyományok ápolásában, a bajtársiasság és a katonai barátság elősegítésében. Segít a tartalékos állomány fizikai állapotának megőrzésében, részükre katonai sportversenyeken és kulturális programokban való részvételt biztosít. Közreműködik a béketámogató műveletekben szolgáló tartalékosok családtámogatásában, családjuk helyzetének figyelemmel kísérésében. A szövetség egyben érdekképviselői szervezete a Magyar Honvédség tartalékosainak.

Tevékenységi körébe tartozik a biztonságpolitikai, biztonságelméleti rendezvények, a katonai ismereteket és készségeket fejlesztő programok szervezése. Tájékoztatást ad a Magyar Honvédség nemzetközi tevékenységeiről, az azokban való önkéntes részvétel lehetőségeiről. A szövetség konferenciákat szervez és kiadványokat²⁵⁹ jelentet meg a védelem ügyével kapcsolatos – elsősorban tartalékos vonatkozású – témákban, és saját honlapot működtet.²⁶⁰

²⁵⁷ DEMETER Ferenc: Híd a honvédség és a társadalom között; <http://www.honvedelem.hu/cikk/22443/hid-a-honvedseg-es-a-tarsadalom-kozott> (2011.04.25. 20:43)

²⁵⁸ HORNYACSEK Júlia – SZTERNÁK György: Árvízvédelem, 2006.; In: Polgári Védelemi Szemle, 2007. évi 1–2. szám, 2007., 23–39. old. ISSN 17 88-2168

²⁵⁹ CZUPRÁK Ottó (szerk.): Tartalékosok a hon védelmében; nemzetközi konferencia a Magyar Tartalékosok Szövetsége szervezésében, Székesfehérvár 2008. 03. 17.

²⁶⁰ <http://matasz.com/> (2010.08.29. 9:38)

A MATASZ folyamatos, szerteágazó kapcsolatot tart az élő alakulatokkal,²⁶¹ hogy a tagság friss ismeretekkel rendelkezzen. Rendszeres konzultációt folytat a politika szereplőivel, a parlamenttel, a kormánnyal és a haderő vezetésével csakúgy, mint egyéb társadalmi – főleg hasonló profilú – szervezetekkel. Ezekkel többnyire együttműködési megállapodással is rendelkezik. A MATASZ sokrétű kapcsolatrendszeréből a legjelentősebb a Honvédelmi Minisztériummal kötött együttműködési megállapodás, amelyet a MATASZ megalakulását követően – kölcsönös előnyökön alapuló – szerződés keretében fogadott el a két fél.

A HM-mel 2002-ben aláírt okmányra²⁶² épül valamennyi más szervezettel kötött együttműködési megállapodás. Így az alábbiakkal: Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége (BEOSZ); Honvéd Hagyományőrző Egyesület (HOHE); Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége (MEBSZ); Magyar Katonai Logisztikai Egyesület (MKLE); Magyar Technikai és Tömegsport Szövetség (MTTSZ); Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF); Tudományos Ismeretterjesztő Társaság Hadtudományi szekciója (TIT HABE); Védelmi Információs Központ (VIK).

A MATASZ éves költségvetési terv alapján gazdálkodik, bevételi forrásai a következőkből tevődnek össze: befizetett tagdíjak, pályázatok (főleg a Nemzeti Civil Alap, a Honvédelmi Minisztérium, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium által kiírt pályázatok), szponzori támogatások, adományok és emléktárgyak értékesítése. Jelenleg az éves tagdíj teljes jogú tagoknak 1000 forint. A MATASZ vállalkozási tevékenységet csak közhasznú céljainak megvalósítása érdekében, azokat nem veszélyeztetve folytathat. Befektetési tevékenységet is csak az elnökség által elfogadott befektetési szabályzat alapján folytathat. Az egyesület könyvelőt, könyvvizsgálót alkalmaz. Tevékenységének és gazdálkodásának legfontosabb adatait évente nyilvánosságra hozza.

A szövetségen belül és kívül egyaránt egyetértés van abban, hogy a MATASZ talán legeredményesebb tevékenysége a nemzetközi tevékenység. A szövetség

²⁶¹ JUHÁSZ László: Matasz-látogatás a műszakiknál; http://www.hm.gov.hu/hirek/hazai_hirek/matasz_latogatas_a_muszakiknal (2010.08.29. 11:13); 2009. szeptember 29. Laktanya látogatás – Kecskemét; http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=79&Itemid=27 (2010.08.29. 11:13) DEMETER Ferenc: Tartalékosok ismerkedtek a missziók logisztikai ellátásával; <http://www.honvedelem.hu/cikk/0/20658/matasz-latogatas.html> (2010.08.29. 11:24)

²⁶² Ennek megújítása most van napirenden.

munkájában kezdettől fogva kiemelt szerepet kapott a NATO országok védelmi szervezeteivel való interoperabilitás és az euroatlanti integráció elősegítése. Ennek megfelelően a MATASZ legfontosabb nemzetközi kapcsolata a CIOR. Sajnos nem vagyunk a CIOMR tagjai, de a közös CIOR/CIOMR rendezvények jóvoltából – a MATASZ megalakulása óta – kapcsolatban vagyunk a szövetség társult szervével.

Napjainkban, amikor új lendületet kapott nálunk az ÖTR és a válságreagáló műveletek jelentős igénybevétel rónak a védelem-egészségügyre egy ilyen állománycsoport eredményes működése elképzelhetetlen megfelelő önkéntes tartalékos egészségügyi tisztek nélkül. Ilyen körülmények között remélhetőleg a Magyar Tartalékosok Szövetsége forrásainak bővülése előbb-utóbb lehetővé teszi, hogy a CIOMR-ben teljes jogú tagságot szerezzünk.

Hazánk a kezdetektől részt vesz a Gamingi Kezdeményezés munkájában. A GI volt az első tartalékos vonatkozású nemzetközi kapcsolatunk a hidegháború után. Itt hallottunk először a CIOR-ról. A szervezet sok segítséget nyújtott abban, hogy Magyarországon létrejött egy tartalékos szövetség. Számos alkalommal – legutóbb 2011 tavaszán – adtunk otthont a GI programjainak, emellett jelenleg (2011 őszeig) hazánk adja a szervezet elnökét.

Magyarországot az 1990-es évek második felében kereste meg az AESOR. Hazánk 1998-tól vendégként, majd 2000 tavaszától négy évig (két cikluson át) megfigyelő tagja volt a szervezetnek. Először a TKOE, majd – 2001-ben történt megalakulását követően – a MATASZ kapott felhatalmazást a Honvédelmi Minisztériumtól, hogy képviselje a magyar tartalékosokat a nemzetközi tartalékos szervezetekben, így az AESOR-ban is. Bár rendkívül fontosnak láttuk a tartalékos tiszthelyettes állomány szerepét napjainkban, szűkös anyagi forrásaink okán nem lehettünk teljes jogú tagjai a szervezetnek. Reméljük, a Magyar Tartalékosok Szövetsége forrásainak bővülése előbb-utóbb lehetővé teszi, ha nem is az AESOR-ban, de a Centurionban a tagság vállalását.

A MATASZ számos bilaterális nemzetközi kapcsolattal is rendelkezik. Az első – és talán legfontosabb ezek sorában – a német kollégákkal fennálló megállapodás, melyet 2002. november 16-án Berlinben írt alá Dr. Deák János a magyar, és Helmut Rauber a

német szövetség elnöke.²⁶³ Ezt követően rendszeres közös szemináriumokon találkoztak a két ország tartalékosai, és a megyei, tartományi szintű kapcsolatok is elmélyültek.

Kétoldalú megállapodása van még a MATASZ-nak a román, a szerb, a szlovák és a szlovén tartalékos szövetségekkel. Előkészületben van a cseh, a francia, a lengyel és az olasz kollégákkal kötendő megállapodás. Néhány országgal egyelőre csak megyei szintű megállapodások léteznek (Ausztria, Cseh Köztársaság, Horvátország és Lengyelország).

5.2 A SZÖVETSÉG FELÉPÍTÉSE ÉS VEZETÉSE

A szervezet legfőbb döntéshozó fóruma az – évente esedékes – országos küldöttértekezlet. A MATASZ élén az országos elnök áll,²⁶⁴ rajta kívül az elnökség alelnökből, és hét elnökségi tagból tevődik össze. Az elnökség havonta ülésezik. Munkáját korábban – szerződéses megbízás alapján – teljes munkaidőben egy igazgató és részmunkaidőben egy tanácsos támogatta. Jelenleg, a többi tisztségviselőhöz hasonlóan, ők is társadalmi munkában látják el funkciójukat.²⁶⁵ A szervezet ellenőrző bizottsággal, etikai és fegyelmi bizottsággal rendelkezik. A MATASZ küldöttgyűlése választhat tiszteletbeli elnököt.²⁶⁶ A tisztségviselőket demokratikusan választják, kivéve a fizetett alkalmazottakat (igazgató stb.). Az utóbbiak nem választhatnak és nem is választhatóak.

A Szövetség az alábbi tagozatokkal rendelkezik:

- missziós (veterán);²⁶⁷
- aktív (önkéntes) tartalékos;

²⁶³ SZŰCS László: Kétoldalú megállapodás; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 48. szám, 2002. november 29., 8. old. ISSN 0865-6932

²⁶⁴ 2009. november 28. óta Dr. Czuprák Ottó a MATASZ elnöke. http://www.honvedelem.hu/cikk/0/17459/czuprak_otto_matasz_uj_elnoke_csutortok.html (2010.08.23. 19:01)

²⁶⁵ A társadalmi szervezetekben a tagok a hobbijuknak élnek, és – kellő állami segítséggel – igen hasznos „munkát” végezhetnek az állam szempontjából is, a befektetett tőke többszöröse értékében. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a hatalom és a társadalmi szervezet közötti megfelelő összhang esetén, ez a kiszervezés (outsourcing) egyik legköltséghatékonyabb formája.

²⁶⁶ Dr. Deák János nyugállományú vezérezredes – a szövetség egykori alapító elnöke – 2005 óta tölti be ezt a tisztelet, amióta Borszéki Tivadar nyugállományú vezérőrnagynak adta át a MATASZ vezetését.

²⁶⁷ SZABÓ Béla: Szükség van a missziósok tapasztalataira: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-pRBeShOarUJ:www.hm.gov.hu/hirek/kiadvanyok/magyar_honved/szukseg_van_a_missziosok_tapasztalataira+matasz+konferencia&cd=6&hl=hu&ct=clnk&gl=hu (2010.08.29. 10:50)

- polgári; hagyományőrző;
- sport és ifjúsági.

A MATASZ a területi elvet követve területi (megyei, fővárosi) tagszervezetekből, valamint önálló jogi személyiséggel rendelkező tagszervezetekből áll. A területi szervezetek kérésükre, a küldöttgyűlés jóváhagyásával, jogi személyként bejegyeztethetők.

Önálló jogi személyként az alábbi tagszervezetei vannak a MATASZ-nak: Árpád Egylet Rétság, Egri Vitézlő Oskola, Európáért és a Magyar Társadalomért Alapítvány, Lenkey Lövész Klub Eger, Noszvaj Lövészklub, vitéz doberdói Bánlaky Breit József altábornagy Hagyományőrző Egyesület Eger, Páty Magyar Technikai és Tömegsport Szövetség, Lodomér Közhasznú Polgári Véderő Egyesület, KIJU Kft., Kalocsai Harckocsizók Egyesülete, Aeroking Ejtőernyős Klub, Rétsági 31. Hunyadi János Harckocsi Dandár Baráti Kör.

5.3 ÖSSZEGZÉS

A Magyar Tartalékosok Szövetségét elemezve látjuk, hogy az ezredfordulóra hazánkban nyilvánvalóvá vált: paradigmaváltásra van szükség a tartalék erők vonatkozásában. Ezzel párhuzamosan – egyebek mellett az önkéntes haderőre történt áttérés miatt – a honvédelem és a társadalom közötti kapcsolat fontosabbá vált, mint valaha. Megnőtt a társadalmi szervezetek közvetítő ereje. Ebben a helyzetben alakult meg a MATASZ 2001. július 14-én, Deák János nyugállományú vezérezredes elnökletével. A MATASZ egy független, pártpolitika-mentes, közhasznú, társadalmi szervezet, amely alapszabály és szervezeti-, és működési szabályzat alapján tevékenykedik. A szövetség valamennyi állománykategória előtt nyitva áll.

Összhangban a CIOR tartalékos (tishti) szövetségekre vonatkozó irányadó alapelveivel, ajánlásaival (Lásd: 1. számú függelék), a szövetség legfontosabb célkitűzései a tartalékosok, az önkéntes tartalékosok együtt tartása, továbbá, hogy a honvédelmi vezetés konstruktív partnere legyen tartalékos ügyekben. Segítsen a tartalékosok perspektívájából látni a haderő és a társadalom kapcsolatát, valamint a szoros értelemben vett, tartalékos vonatkozású, kérdéseket, továbbá híd szerepét töltsen be a haderő és a társadalom között. Törekszik a katonai etika és viselkedési módok

elfogadtatására, értékeik megőrzésére és képviselésére. Közreműködik a magyar katonai hagyományok ápolásában, a bajtársiasság és barátság elősegítésében.

A MATASZ sokrétű kapcsolatrendszeréből a legjelentősebb a Honvédelmi Minisztériummal kötött együttműködési megállapodás, erre épül valamennyi más szervezettel kötött együttműködési megállapodás. A szövetség tevékenységében kezdettől fogva kiemelt szerepet kapott a NATO országok védelmi szervezeteivel való interoperabilitás és az euroatlanti integráció elősegítése. Ennek megfelelően a MATASZ legfontosabb nemzetközi kapcsolata a CIOR, emellett a kezdetektől részt vesz a Gatingi Kezdeményezés tevékenységében, valamint számos állam tartalékos szövetségével rendelkezik kétoldalú együttműködési megállapodással.

5.4 KÖVETKEZTETÉSEK

A Magyar Tartalékosok Szövetségét elemezve megállapítottam, hogy a Magyar Honvédség körül tevékenykedő társadalmi szervezetek közül kiemelkedik azzal, hogy – ellentétben számos ilyen szervezettel – nem a múltba, hanem sokkal inkább a jövőbe tekintő. Társadalmi beágyazottságánál fogva a szövetség különleges lehetőségekkel rendelkezik a haza védelmének, valamint az önkéntes tartalékos rendszer társadalmi támogatottságának elősegítésében, a hazaszeretetre való nevelésben. A MATASZ feladata hogy eljusson a társadalom olyan szegmenseihez is, ahová a hivatalos politika esetleg nemigen tud eljutni. Célszerű lenne, hogy a MATASZ ismét tűzze napirendre – a más államokban már bevált – „tartalékosok napja” rendezvény meghonosítását.

Most, hogy vannak önkéntes tartalékosok, célszerű lenne, ha a MATASZ a fő hangsúlyt erre az állománycsoportra helyezné. Ennek megfelelően, akár némi profiltisztítás is indokolt lehetne.²⁶⁸ Az önkéntes tartalékosok – akár korábban a tartalékos hadkötelesek – csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba. A MATASZ képes a fennmaradó időben is – fizikai és szellemi síkon – szakmai programokkal együtt tartani nemzeti szinten is ezeket a tartalékosokat. Nemzetközi vonatkozásban, pedig a különböző nemzetközi integrációkba (jelenleg elsősorban a CIOR/CIOMR rendelkezik ehhez drága, ámde alkalmas struktúrákkal és

²⁶⁸ Az elmúlt években, amikor csak kevés beosztással rendelkező önkéntes tartalékos volt hazánkban, egyfajta pótcselekvésként, olyan területeket is szárnya alá vett a MATASZ, amelyek sehol a világon nem tartoznak a tartalékos szövetségek feladatkörébe. Ezzel a gyakorlattal célszerű lenne szakítani, hogy jusson elég energia a valódi tartalékos ügyekre.

programokkal) tudja delegálnia önkéntes tartalékos tagjait – túl azon, hogy ezekben a szervezetekben e küldöttek képviselik a magyar tartalékosokat, a Magyar Honvédséget és tágabb értelemben az egész országot. Ha lesznek önkéntes műveleti tartalékosaink, érdemes lenne a CIOR megfelelő bizottságaiba (CIMIC, Jogi, Közkapcsolatok) delegálni őket, nem beszélve a CIOMR nyújtotta lehetőségek fontosságáról.

Mint minden éremnek – a „tartalékos éremnek” is – két oldala van. A MATASZ elfogadja, eddig is elfogadta, hogy az érem egyik oldala az, hogy a haderő milyen igényt támaszt a tartalékosokkal szemben. Amit felajánl, az az érem másik oldala, nevezetesen be tudja mutatni, hogy hogyan néz ki mindez a tartalékosok perspektívájából.

A NATO-államok gyakorlatához hasonlóan, a MATASZ lenne hivatott a tartalékosok érdekvédelmének ellátására. Annál is inkább, mivel ennek az állománycsoportnak a problémái sok tekintetben eltérnek a hivatásos, szerződéses vagy akár a nyugállományú katonák problémáitól.

Ugyancsak a NATO-államok gyakorlatához hasonlóan, a MATASZ részt vehetne – szükség esetén – a tartalékosok toborzásában.

Célszerű lenne azonban felülvizsgálni a rendes tagsági viszonyra vonatkozó kritériumokat. Érdekes módon a TKOE eredetileg²⁶⁹ csak a magyar haderőben katonai szolgálatot teljesített természetes személyek részére tette lehetővé, hogy az egyesület rendes tagja lehessen. Másoknak csak tiszteletbeli és pártoló tagsági viszony létesítésére adott lehetőséget.²⁷⁰ Ez utóbbi megoldás van összhangban a NATO-államok gyakorlatával. A MATASZ jelenlegi gyakorlata²⁷¹ túl engedékeny. Szinte mindenki rendes tag lehet. Ez pedig több okból sem jó. Nem lehet letagadni, hogy egyes jelentkezőknél felmerülhetnek biztonsági kockázatok is.²⁷² A NATO-államokban ezt

²⁶⁹ Mára ezen változtattak. Tartalékos Katonák Országos Egyesülete Alapszabálya; http://www.tkoe.hu/cikk/1336/tartalekos_katonak_orzagos_egyesulete_alapszabalya.html (2011.05.20. 9:59)

²⁷⁰ A Tartalékos Katonák Országos Egyesülete Alapszabálya és SZ. M. SZ.; Athenaeum Nyomda Rt., Budapest, 1994., 4–5. old

²⁷¹ A MATASZ Alapszabálya; http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=8 (2011.05.20. 19:26)

²⁷² LÓDERER Balázs: A nonprofit szervezetek a fegyveres testületek tükrében; In: Hadtudományi Szemle, 2010. évi 3. szám, 15. old. ISSN 2060-0437

azzal tudják elkerülni, hogy csak az lehet rendes tag, aki tartalékos beosztással bír, és ezáltal átjutott egyfajta szűrőn.²⁷³

Feltételezésem szerint, mivel a tartalékosok, önkéntes tartalékosok csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba, ezért egy társadalmi szervezet alkalmas leginkább arra, hogy a fennmaradó időben is együtt tartsa őket. Egy ilyen szervezet képes biztosítani a tartalékosok testületi jellegű integráltságát, ezzel garantálva azt a morált, normarendszert, ami az írott szabályokon túl, fontos támogatója a sikeres feladat végrehajtásnak.

Meggyőződésem, ahogy az ÖTR nélkül a Magyar Honvédség is féllábúnak tekinthető, úgy az ÖTR is az lesz megfelelő társadalmi szervezeti támogatottság nélkül.

Arról is meg vagyok győződve, hogy a Magyar Tartalékosok Szövetségét adekváttá lehetne tenni arra, hogy megfeleljen az önkéntes haderő és az önkéntes tartalékos rendszer kihívásainak.

²⁷³ A MATASZ jelenlegi tagfelvételi gyakorlata azért is problematikus, mert például előfordult, hogy MH sportversenyen megjelent MATASZ sportcsapat, akikről joggal feltételezték, hogy katonai kiképzésben részesültek, majd a gépkarabély lövészetnél derült ki, hogy a társaság nagy része nem volt katona. Mondanom sem kell, az ilyen és hasonló esetek nem tesznek jót a szervezet megítélésének.

BEFEJEZÉS

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK, ELÉRT EREDMÉNYEK, JAVASLATOK ÉS TOVÁBBI KUTATÁST IGÉNYLŐ TERÜLETEK

A KUTATÓMUNKA ÖSSZEGZÉSE

Értekezésem elkészítése folyamán nagyban motivált a téma aktualitása és fontossága. Terjedelmi okok miatt törekedtem nem kitérni a témához kapcsolódó, azon területekre, amelyeket előttem mások már kidolgoztak (pl. maga az önkéntes tartalékos rendszer; a tartalék erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben; a magyar haderő tartalékos rendszerének történeti áttekintése; az önkéntes tartalékos szolgálat a nemzetközi kitekintés tükrében; az önkéntes tartalékos munkáltatói támogató program stb.).

A fejlettebb, önkéntes haderőkkel régebb óta rendelkező, expedíciós képességekre hangsúlyt fektető NATO-tagállamok gyakorlatán keresztül feltártam, hogy napjainkban felértékelődőben van a tartalékosok szerepe. A haderő és a társadalom közötti hidat a sorkatonák kiesésével mára leginkább a tartalékosok és a tartalékos szövetségek képezik. A csökkenő katonai költségvetések mellett az önkéntes haderő tartalékosait ma már inkább „részmunkaidős” önkéntes katonáknak tekintik, akik olyan beosztásokat látnak el, amelyeket békeidőben nem szükséges „teljes állású” (hivatásos, szerződéses) állományviszonnyal rendelkező katonákkal betölteni. Ezen beosztások jelentős részére a haderő eleve nem képez szakembereket, így a hivatásos beosztásokat is többnyire a polgári oktatásból kikerült szakemberekkel tölti be: orvos, pszichológus, jogász, médiaszakember, tolmács stb.

Ebben a helyzetben egyre nagyobb érdeklődés kíséri a tartalékos szövetségek tevékenységét, amelyek fokozott figyelmet szentelnek ennek az állománycsoportnak, akkor is, amikor ezek a katonák nincsenek a haderő tényleges állományában. Ezek a szövetségek – a társadalmi szervezetekre jellemző keretek között – lehetőséget biztosítanak a tartalékosok katonai ismereteinek gyarapítására, fizikai állóképességük javítására, segítenek a toborzásban, és a védelmi tudatosság növelését is magukra vállalják.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatómunkám során alkalmazott módszerek és a hazai, valamint a nemzetközi porondon szerzett tapasztalatok lehetővé tették a kutatási területek teljes áttekintését, a közöttük lévő összefüggések feltárását és a kitűzött célok elérését. Mindezek együttes eredményeként olyan összegzett következtetésekre jutottam, amelyek hozzásegítettek ahhoz, hogy a tartalékos szövetségek – NATO-tagállamokban bevett – elméleti és gyakorlati vonatkozásait megismertessem és a hazai gyakorlat számára is hasznosítható új megoldásokra tegyek javaslatot.

Összegzett megállapításaimat, következtetéseimet az alábbiakban foglalom össze:

Hazánkban a hidegháborút követő útkeresés időszakában indokolatlanul háttérbe szorult a tartalékos kérdés, és új elemként jelent meg, hogy egy társadalmi szervezet segítségével támogatni lehetne egy modern tartalékos rendszer kifejlesztését. Az önkéntes haderőre történő áttérés után a tartalékos problémakörrel kapcsolatban is új igények, követelmények jelentek meg. Kialakulóban van ugyan egy korszerű szemlélet, de eddig nem került sor ennek a tudományos igényű megfogalmazására.

A NATO Tartalékos Tisztek Szövetségét elemezve megállapítom, hogy:

A tartalékosok, tartalékos tisztek jelentősége, presztízse, az általuk létrehozott szervezetek súlya kiemelkedően nagy a NATO-ban.

A CIOR tökéletes struktúrával és mondanivalóval rendelkezik a teljes tartalékos tiszti spektrum számára, a hadnagytól a vezérezredesig. Megfelelő nemzetközi kereteket ad a tartalékos tiszti állomány – szellemi és fizikai – összefogva tartására (CIMIC, hadijog, katonai sportverseny, Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelye, szimpózium, tiszteletbeli küldöttek program).

A MATASZ-nak is célszerű lenne ilyen bizottságokat, struktúrákat létrehoznia. Ezek megléte egyébként is indokolt az ÖTR miatt. Így jobban tudnánk kapcsolódni a CIOR tevékenységéhez is (CIMIC, hadijog, katonai sportverseny, média, nyelvi akadémiái stb.). Miután ezek a fórumok a beosztással rendelkező tartalékosokat célozzák meg, ha lesznek nálunk önkéntes műveleti tartalékosok, ezeknek rendkívül jó

– haderőn kívüli – szakmai, fizikai és nyelvi továbbképzést jelentene a CIOR bizottsági munkájában, a sportversenyeken és a nyelvi akadémián való részvétel.

„A békefenntartás nem katonáknak való feladat, de csak ők tudják végrehajtani” (Peacekeeping is not a job for soldiers, but only soldiers can do it). Ezt az ellentmondást ma már a legtöbb fejlett állam hadereje önkéntes tartalékosok alkalmazásával oldja fel.

A tartalékosok és szövetségeik kiemelkedő lehetőségekkel rendelkeznek abban, hogy eljussanak a társadalom olyan szegmenseihez, amelyekhez a hivatalos politika, diplomácia és katonadiplomácia nem tud eljutni.

A globalizáció korában nem elégséges egy tartalékos szövetségnek pusztán nemzeti viszonylatokban gondolkoznia, tágabb összefüggésekben kell látnia saját szerepét, feladatait. Különös jelentőséggel bírnak a regionális együttműködések. A regionális biztonság elmélyítése szempontjából ezek a szerveződések nagyban hozzájárulhatnak egy adott térség stabilitásához. Ahogy a Magyar Honvédségnek is egy szövetségi rendszerben kell gondolkoznia, úgy a MATASZ-nak is a maga szövetségi rendszerében, a CIOR-ban érdemes gondolkodnia. A nemzetközi tartalékos szövetségek palettáján megkülönböztetett helyet foglal el – a CIOMR-rel együtt –, mivel szorosan kapcsolódik a NATO-hoz. Hazánk a hidegháború vége óta részese ezeknek a folyamatoknak. Mára beilleszkedett, kiszámítható tagja lett a CIOR-nak, ám igazi tétje nálunk most lesz ennek a munkának, amikor az önkéntes haderő hivatásos és szerződéses oldala mellett kiépül annak tartalékkomponense is. Ilyen körülmények között várhatóan felértékelődnek a tartalékosok, és az őket összefogva tartó MATASZ, annak nemzetközi beágyazottságával.

A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségét elemezve megállapítom, hogy:

Most, hogy hazánkban is napirenden van az önkéntes tartalékos rendszer kiépítése, és amikor a béketámogató műveletek jelentős igénybevételt rónak a katonaegészségügyre, egy ilyen állománycsoport eredményes működése elképzelhetetlen megfelelő önkéntes tartalékos orvos (egészségügyi) tisztek nélkül. Ilyen körülmények között csak remélni tudjuk, hogy Magyarországon is kellő figyelmet kap ez az eddig – méltatlanul – elhanyagolt terület, és idővel a Magyar Tartalékosok Szövetsége

forrásainak bővülése előbb-utóbb lehetővé teszi régi álmunk megvalósítását: a CIOMR-ben a teljes jogú tagság megcélzását. Addig is célszerű lenne a MATASZ-ban létrehozni egy tartalékos védelem-egészségügyi tagozatot.

Azzal, hogy ez a terület egyre inkább előtérbe kerül, felmerül az MH Egészségügyi Szolgálatának aktívabb szerepe a MATASZ-ban, és a CIOMR-ben való esetleges részvétel segítségével, a köztudomású pénzügyi nehézségek dacára.

A szervezetben való fokozottabb részvétel a nemzetközi ismertség és elismertség növelésén túl kivételes lehetőséget biztosít az orvosszakmai ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok bővítésére a missziók keretében. A szervezeti tagság által biztosított szakmai fejlődést támogató színtér olyan erkölcsi és anyagi bázist teremt, amelynek révén vonzó lehet a katona-egészségügyi pálya, egyben a megszerzett tapasztalatok olyan speciális tudásbázist jelentenek, amely kiválóan hasznosítható a hazai gyakorlatban, különösen a katasztrófavédelem – illetve elhárítás során.

A releváns NATO-tagállamok tartalékos szövetségeit elemezve megállapítom, hogy:

Ezekben az országokban a tartalékosok, tartalékos tisztek jelentősége, presztízse, az általuk létrehozott tartalékos szövetségek súlya kiemelkedő. Számos államban maga az államelnök (vagy a volt elnök) – aki egyben tartalékos tiszt – hozta létre az adott szervezetet.

Ezek a szövetségek nem kérdőjelezik meg az állam erőszak-monopóliumát. Államaik mindenkor honvédelmi politikáját támogatják és nem fordítva. Kifejthetik véleményüket a tartalékosokat érintő kérdésekben. Tevékenységük, szervezetük összhangban van az 1. számú függelékben foglalt irányelvekkel. Mivel a tartalékos szövetségekben betöltött tisztség többnyire fizetéssel nem járó, ún. „nemesi hivatal” (nobile officium), így a (hon)védelem ügye a tartalékosok, tartalékos szövetségek révén hatalmas szellemi kapacitáshoz és támogatáshoz juthat – költséghatékony módon.

A korábban létrejött szervezetek (ROA, UNOR) tisztiek, míg a későbbiek (UKRFA, VdRBw) valamennyi állománykategória előtt nyitva állnak. Magyarország helyesen döntött, amikor ezeket a trendeket látva az utóbbi modellt választotta, hiszen –

túl a szoros értelemben vett katonai megfontolásokon – így a társadalom sokkal szélesebb rétegeihez juthat el a szövetség.

Miután jelentősen eltér a hivatásos és a tartalékos katona látásmódja, habitusa, társadalmi viszonyrendszere, ezért a NATO-államok tartalékos szövetségei teljes jogú tagként szinte kizárólag valódi tartalékosokat fogadnak soraik közé. Ezeket a szövetségeket tartalékosok vezetik, működtetik a tartalékosokért. A hivatásos és nyugállományú katonák számára más szervezetek állnak nyitva. A MATASZ-nak is megfontolás tárgyává kellene tennie ezt a koncepciót, amelyre a magyar jogrendszer lehetőséget is ad.

Minden államot egyetlen tartalékos szövetség képviselhet a nemzetközi porondon, így a CIOR-ban/CIOMR-ben. Tehát a nemzeti tartalékos szövetségnek rendelkeznie kell országa védelmi minisztériumának felhatalmazásával.

A Szövetségek tagjai egyenruhában jelenhetnek meg a nemzetközi tartalékos rendezvényeken, mivel a NATO-államokban többnyire az a gyakorlat, hogy csak tartalékosok (és kis részben nyugállományúak) lehetnek ezen Szövetségek teljes jogú tagjai. Az ilyen személyek – országaik jogi szabályozásának köszönhetően – viselhetnek egyenruhát a rendelkezésre állás idején, illetve nyugállományban, amennyiben a haderő érdekében tevékenykednek. Érdeemes lenne Magyarországon is ebbe az irányba elmozdulni a tartalékosok egyenruha-viselése terén.

Az ismertetett szervezetek megfelelő struktúrával és mondanivalóval rendelkeznek a teljes tartalékos (tiszti) spektrum számára. Megfelelő nemzeti kereteket adnak a tartalékos (tiszti) állomány – szellemi és fizikai – összefogva tartására, míg ennek nemzetközi biztosítását a CIOR/CIOMR-ben betöltött aktív részvétellel oldják meg.

A hidegháború utáni katonai műveletekben, valamint a biztonság tágabb, átfogó értelmezése idején, amikor nem kizárólag katonai kvalitásokra van szükség, viszont számos olyan civil képességre van igény – esetenként egyenruhában –, amelyekkel napjaink reguláris haderői nem rendelkeznek, felértékelődően vannak a tartalékosok a NATO-államokban. Ezért célszerű lenne, hogy ha lesznek nálunk nagyobb számban önkéntes tartalékosok, sokkal jobban élni a CIOR/CIOMR által nyújtott lehetőségekkel.

A tartalékosok, a tartalékos szövetségek – társadalmi szervezetként – kiemelkedő lehetőségekkel rendelkeznek abban, hogy eljussanak a társadalom olyan szegmenseihez, ahová a hivatalos politika nem tud eljutni. Egyfajta társadalmi párbeszéd, a társadalom felé való nyitás fórumai ezek a szervezetek. Sok országban „tartalékosok napja” keretében nagyszabású rendezvényt tartanak. (Ilyet érdemes lenne nálunk is meghonosítani.)

Ezek a szervezetek jelentős szerepet játszanak a valódi demokratikus kontroll terén – különösen ott, ahol már nincsenek sorkatonák!

A szövetségek tisztában vannak azzal a különös felelősségükkel, amely a polgári lakosság, a közvélemény támogatásának megszerzésére irányul olyan országokban, ahol nincsenek (vagy csak kis számban vannak) sorkatonák. Elvégre ott a tartalékosok és a tartalékos szövetségek képezik a legfőbb kapcsolatot a haderő és a társadalom között. Az önkéntes tartalékos a haderő legjobb diplomatája.

A további, kisebb nemzetközi tartalékos szövetségeket elemezve megállapítom, hogy:

Miközben a legnagyobb nemzetközi tartalékos szervezetnek továbbra is a CIOR minősül, a hidegháborút követően, az Atlanti-óceán mindkét oldalán létrejöttek regionális tartalékos együttműködések. Az amerikai kontinensen megalakult az UPORFA, amely egy egységes regionális integrációvá szeretne válni. Európában, pedig sok kisebb, regionális tartalékos szervezet bontott zászlót – ARPa, AESOR, BSC, GI.

Ezek az európai szervezetek elsősorban az új demokráciák tartalékos szövetségeinek kezdeti patronálását, a CIOR tagságra való felkészítést tűzték ki célul. Miután ezek a célok megvalósultak, ezeknek a szervezeteknek a legitimitása megkérdőjeleződött, válságba kerültek.

Figyelemmel a globális trendekre, a növekvő európai védelmi együttműködésre és egyfajta „európai tudat” kialakulására, időszerű lenne a sok kis európai tartalékos szervezet helyett létrehozni egy egységes európai tartalékos szövetséget, amely valamennyi állománykategória előtt nyitott. (Ebben az esetben a hanyatló ágban lévő AESOR-t is be lehetne vonni.) A MATASZ, a GI és az EU soros elnökségre készülve még 2010-ben kidolgozta az átalakítás stratégiáját és alapító okiratát. Az eredeti elképzelés szerint a GI-t próbáltuk volna átalakítani, annak bázisán szerettük volna

kialakítani az új szervezetet, az Európai Tartalékos Szövetséget (Association of European Reservists). Ez a koncepció – néhány konzervatív tagállam szűklátókörűsége miatt – egyelőre elbukott, de meg vagyok győződve arról, hogy a közeljövő rövidesen a MATASZ kezdeményezését fogja igazolni!

A Magyar Tartalékosok Szövetségét elemezve megállapítom, hogy:

A Magyar Honvédség körül tevékenykedő társadalmi szervezetek közül kiemelkedik azzal, hogy – ellentétben számos ilyen szervezettel – nem a múltba, hanem a jövőbe tekint. Társadalmi beágyazottságánál fogva a szövetség különleges lehetőségekkel rendelkezik a haza védelmének, valamint az önkéntes tartalékos rendszer társadalmi támogatottságának elősegítésében, a hazaszeretetre való nevelésben. A MATASZ feladata, hogy eljusson a társadalom olyan szegmenseihez is, ahová a hivatalos politika esetleg nem tud eljutni.

Most, hogy vannak önkéntes tartalékosok, célszerű lenne, hogy a MATASZ a fő hangsúlyt erre az állománycsoportra helyezze. Ennek megfelelően, akár némi profiltisztítás is indokolt lehetne. Az önkéntes tartalékosok – akár korábban a tartalékos hadkötelesek – csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba, tartózkodnak a haderőben. A MATASZ nemzeti szinten képes a fennmaradó időben is – fizikai és szellemi síkon – szakmai programokkal összefogva tartani ezeket a tartalékosokat. Nemzetközi vonatkozásban pedig a különböző nemzetközi integrációkba (jelenleg elsősorban a CIOR/CIOMR rendelkezik ehhez drága, ámde alkalmas struktúrákkal és programokkal) kell delegálnia önkéntes tartalékos tagjait – túl azon, hogy ezekben a szervezetekben képviselik a magyar tartalékosokat, a Magyar Honvédséget és tágabb értelemben az egész országot. Ha lesznek önkéntes műveleti tartalékosaink, érdemes lenne a CIOR megfelelő bizottságaiba (CIMIC, Jogi, Közkapcsolatok) delegálni őket, nem beszélve a CIOMR nyújtotta lehetőségekről.

Mint minden éremnek, a tartalékos éremnek is, két oldala van. A MATASZ elfogadja, eddig is elfogadta, hogy az érem egyik oldala az, hogy a haderő milyen igényt támaszt a tartalékosokkal szemben. Amit felajánl, az az érem másik oldala, nevezetesen, hogy hogyan néz ki mindez a tartalékosok perspektívájából.

Hasonlóan a NATO-államok gyakorlatához, a MATASZ lenne hivatott a tartalékosok érdekvédelmének ellátására. Annál is inkább, mivel ennek az

állománycsoportnak a problémái sok tekintetben eltérnek a hivatásos, szerződéses vagy akár a nyugállományúak problémáitól.

Ugyancsak a NATO-államok gyakorlatához hasonlóan, a MATASZ részt vehetne – szükség esetén – a tartalékosok toborzásában.

Célszerű lenne felülvizsgálni a rendes tagsági viszonyra vonatkozó kritériumokat. Érdekes módon a TKOE eredetileg csak a magyar haderőben katonai szolgálatot teljesített természetes személyek részére tette lehetővé, hogy az egyesület rendes tagja lehessen. Másoknak tiszteletbeli és pártoló tagsági viszony létesítésére adott lehetőséget. Ez utóbbi megoldás van összhangban a NATO-államok gyakorlatával. A MATASZ jelenlegi gyakorlata túl engedékeny, szinte mindenki rendes tag lehet. Ez pedig több okból sem jó. Nem lehet letagadni, hogy egyes jelentkezőknél felmerülhetnek biztonsági kockázatok is. A NATO-államokban ezt azzal tudják elkerülni, hogy csak az lehet rendes tag, aki tartalékos beosztással bír, ezáltal egyfajta szűrőn átjutott.

Ahogy az ÖTR nélkül a Magyar Honvédség féllábúnak tekinthető, úgy megfelelő társadalmi szervezeti támogatottság nélkül az ÖTR is az lesz.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Kutatásaim, és az értekezésben leírtak alapján új tudományos eredményeimnek tekintem az alábbiakat:

1. A hazai – valamint a nemzetközi – viszonylatban elsőként **tártam fel** és **rendszeriztem** egy tudományos igényű, összefoglaló munka keretében, a tartalékos szövetségek szerepét, tevékenységét a NATO-államokban.
2. A történelmi tapasztalatokból és a külföldi gyakorlatból kiindulva, a hazai, valamint nemzetközi területen elsőként **igazoltam**, hogy miután a tartalékosok, önkéntes tartalékosok csak az év korlátozott részében kerülnek tényleges állományba, ezért egy társadalmi szervezet alkalmas leginkább arra, hogy a fennmaradó időben is együtt tartsa őket. **Bizonyítottam**, hogy egy ilyen szervezet képes biztosítani a tartalékosok testületi jellegű integráltságát, ezzel garantálva azt a morált, normarendszert, ami az írott szabályokon túli, fontos támogatója a sikeres feladat végrehajtásnak.
3. A tapasztalatokból és a külföldi gyakorlatból kiindulva elsőként **igazoltam**, hogy az önkéntes haderőkkel rendelkező NATO-tagállamokban – a sorkatonák kiesésével – a tartalékos szövetségek kiemelt szerepet játszanak a haderő és a társadalom közötti kapcsolattartásban, biztosítják az önkéntes tartalékos rendszer társadalmi elfogadottságát.
4. A tapasztalatokból és a külföldi gyakorlatból kiindulva elsőként **bizonyítottam**, hogy a NATO-tagállamokban a nemzeti tartalékos szövetségek látják el a tartalékosok két bevonulás közötti együtt tartását, míg a nemzetközi tartalékos szövetségek ugyanezt nemzetközi keretek között biztosítják.
5. A kutatásaim alapján **rámutattam**, hogy a Magyar Tartalékosok Szövetségét adekváttá lehet tenni arra, hogy megfeleljen az önkéntes haderő és az önkéntes tartalékos rendszer kihívásainak.

JAVASLATOK

Az egyes fejezetekben feltártak már számos javaslatot tartalmaznak, az alábbiakban összefoglalom a legfontosabbakat:

Javasolom, hogy a honvédelmi vezetés a jelenleginél jobban éljen a Magyar Tartalékosok Szövetségében rejlő lehetőségekkel az önkéntes tartalékos rendszer, valamint a Magyar Honvédség és a társadalom közötti párbeszéd kapcsán.

Javasolom, hogy a HM és a MATASZ évente koordinált terv alapján működjön együtt ezekben a kérdésekben.

Olyan körülményeket kell teremteni a MATASZ-ban, hogy az megfeleljen az önkéntes haderő és az önkéntes tartalékos rendszerből adódó kihívásoknak.

A Magyar Tartalékosok Szövetségében szakítani kell a korábbi pótcselekvésből adódó profil kialakítással és a NATO-államokban bevett trendeknek megfelelően a valódi tartalékosokra kell helyezni a hangsúlyt. A MATASZ szervezetét jobban kell a haderő szervezetéhez igazítani, különös tekintettel a klasszikus tartalékos területekre (pl.: hadijog, védelem-egészségügy, CIMIC stb.).

Az önkéntes műveleti tartalékosok nemzetközi integráltsága szempontjából jobban kell élni a nemzetközi tartalékos szervezetek, elsősorban a CIOR és a CIOMR, kínálta lehetőségekkel.

A MATASZ-nak meg kell céloznia, a kiemelten közhasznú státuszt.

A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA

A dolgozat – elsősorban – az új tartalékos koncepcióval, a NATO-val, a haderő és a társadalom kapcsolatával foglalkozó katonai és politikai vezetőknek, szakembereknek és a Magyar Tartalékosok Szövetsége számára nyújthat segítséget. Úgy vélem, munkám több része hasznosítható a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen történő oktatásban.

Tágabb értelemben a haderő demokratikus kontrolljával, a Magyar Honvédség körül tevékenykedő társadalmi szervezetek ügyeivel foglalkozó politikusok, biztonságpolitikai, katonaszociológiai szakértők, kutatók munkáját segítheti.

JAVASLAT A KUTATÁS TOVÁBBI FOLYTATÁSÁRA

Meggyőződésem, hogy kutatómunkám több olyan kérdésre felhívta a figyelmet, amelyek megfelelő alapot nyújtanak az önkéntes tartalékos rendszer haderőn kívüli támogatásának további kutatásaihoz, segítik annak gyakorlati megvalósítását. Olyan gondolatokat indíthatott el, amelyek továbbgondolása és részleges vagy teljes megvalósítása minőségi változásokat hozhat a magyarországi társadalmi szervezetek, különös tekintettel a Magyar Honvédség tevékenységét segítő társadalmi szervezetek gyakorlatában. A kutatások során felhasznált irodalmak jegyzékét haszonnal forgathatják az ügy iránt elkötelezettek és más rokon területek szakemberei egyaránt, hiszen a téma eddigi viszonylagos érintetlensége okán elsőként vállalkoztam a vonatkozó szakirodalom összegyűjtésére. Ez egyben a további kutatások szempontjából is iránymutatónak tekinthető, és jól érzékelteti, hol vannak még átfedések, ellentmondások, hiányok.

* * *

A kutatásokat folytatva az a célom, hogy további vizsgálatokat, elemzéseket, végezsek az ÖTR és annak társadalmi támogatottsága sikere és kiteljesedése érdekében.

Ezúton szeretném kifejezni köszönetemet volt kollégámnak, **Dr. habil. Kádas Gézának**, aki meggyőzött arról, hogy belekezdjek egy PhD dolgozat elkészítésébe és mindvégig segítette munkámat. Köszönöm **Ruppert József** nyugállományú alezredesnek, hogy ezt a területet javasolta disszertációm témájául. Külön köszönöm témavezetőmnek, **Dr. habil. Deák János** nyugállományú vezérezredesnek, a Magyar Honvédség volt parancsnokának a magas követelménytámasztást és gondoskodást, valamint az értekezés megírásához nyújtott szakmai segítséget. Nagy köszönettel tartozom tanszékvezetőmnek, kollégámnak **Dr. Czuprák Ottó** nyugállományú alezredesnek a folyamatos segítségért és támogatásért. Köszönetemet fejezem ki továbbá mindazoknak, akik javaslataikkal, észrevételeikkel és támogatásukkal érdemben hozzájárultak disszertációm végső változatának elkészítéséhez. Amennyiben nem használtam fel mindent javaslataikból, észrevételeikből, az nem az elvetés, hanem sokkal inkább a behatárolt terjedelem eredménye.

Budapest, 2011. június 9.

Ujházy László sz. őrnagy

LEGFONTOSABB ALKALMAZOTT RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AAP	Allied Administrative Publications	Szövetséges Adminisztratív Kiadványok
AESOR	Association Européenne de Sous-Officiers de Réserve	Európai Tartalékos Tiszthelyettes Szövetség
AGA	Annual General Assembly	éves közgyűlés
AJP	Allied Joint Publications	Szövetséges Összhaderőnemi Kiadványok
AO	active observer	aktív megfigyelő
ARPa	Adriatic Reserve Officers' Partnership	Adriai Tartalékos Tisztek Partnersége
ASG	assistant secretary general	főtitkárhelyettes
ASM	Annual Spring Meeting	éves tavaszi ülés
ATA	Atlantic Treaty Association	az Atlanti Szerződés Társasága
BEOSZ		Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége
BP	Baltic Presidium	Balti Elnökség
BSC	Baltic Sea Cooperation	Balti-Tengeri Együttműködés
BT	Baltic Talks	Balti Párbeszéd
CBRN	chemical, biological, radiological, nuclear	vegyi, biológiai, radiológiai, nukleáris
CDO	collective defence operations	kollektív védelemi műveletek
CIMIC	Civil-Military Co-operation	civil–katonai együttműködés
CIOMR	Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve	NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetsége
CIOR	Confédération Interalliée des Officiers de Réserve	NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége
CJTF	Combined Joint Task Force	többnemzeti összhaderőnemi alkalmi harci kötelék
CLA	CIOR Language Academy	CIOR Nyelvi Akadémia
CRO	crisis response operations	válságreakáló műveletek
DAL	Delegate at Large	tiszteletbeli küldött
EC	Executive Committee	végrehajtó bizottság
é. n.		évszám nélkül
ENSZ		Egyesült Nemzetek Szervezete
ESR	engagement à servir la réserve	tartalékos szolgálati kötelezettség

ESGR	Employer Support of the Guard and Reserve	a Tartalékerők Munkáltatói Támogató Szervezete
EU	European Union	Európai Unió
EUROMIL	European Organisation of Military Associations	Katonaszövetségek Európai Szervezete
Etv.		1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
évf.		évfolyam
FNASOR	Fédération Nationale des Associations de Sous-Officiers de Réserve	Tartalékos Tiszthelyettes Egyesületek Országos Szövetsége
ford.		fordította
FSRiW SZ RP	Federacja Stowarzyszen Rezerwistów i Weteranów Sil Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	a Lengyel Haderő Tartalékos és Veterán Egyesületeinek Szövetsége
FYROM	The former Yugoslav Republic of Macedonia	Macedónia, volt Jugoszláv Köztársaság
GG	Gaminger Gespräche	Gamingi Párbeszéd
GI	Gaminger Initiative	Gamingi Kezdeményezés
Hjt.		2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról
HM		Honvédelmi Minisztérium
HOHE		Honvéd Hagyományőrző Egyesület
HVK		Honvéd Vezérkar
Hvt.		2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
HPRD	Hovedorganisationen for Personel af Reserven i Danmark	Dán Tartalékos Szövetség
IBM	In-Between Meeting	évközi vezetőségi ülés
IFMS	International Federation of Mountain Soldiers	Hegyi Csapatok Nemzetközi Szövetsége
IFOR	Implementation Force	Végrehajtó Erő
IMS	International Military Staff	Nemzetközi Katonai Törzs
IS	International Staff	Nemzetközi Törzs
Khsz.		1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről
Korm.		kormány
LOAC	Law of Armed Conflicts	hadijog
MATASZ	Association of Hungarian Reservists	Magyar Tartalékosok Szövetsége
MC	Military Committee	Katonai Bizottság

MD	Mediterranean Dialogue	Mediterrán Párbeszéd
MEBSZ		Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége
MH		Magyar Honvédség
MILCOMP	Military Competition	katonai sportverseny
MKLE		Magyar Katonai Logisztikai Egyesület
MTTSZ		Magyar Technikai és Tömegsport Szövetség
NAC	North Atlantic Council	Észak-atlanti Tanács
NATO	North Atlantic Treaty Organization	Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NATO COMEDS	Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO	NATO Katona-egészségügyi Szolgálat Főnökök Tanácsa
NATO PA	NATO Parliamentary Assembly	NATO Parlamenti Közgyűlés
NDK		Német Demokratikus Köztársaság
NGO	non-governmental organization	nem kormányzati szervezet
NP	Nordic Presidium	Skandináv Elnökség
NRFC	National Reserve Forces Committee	NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsa
NSZK		Német Szövetségi Köztársaság
NSO	NATO School Oberammergau	Oberammergaui NATO Iskola
ny.		nyugállományú
OF	Officer	tiszt
OGY		Országgyűlés
OKF		Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
ÖOG	Österreichische Offiziersgesellschaft	Osztrák Tiszti Szövetség
OR	Other Ranks	honvédek, tisztesek, tiszthelyettesek, zászlósok
ÖTR		önkéntes tartalékos rendszer
PfP	Partnership for Peace	Partnerség a Békéért
PSO	peace support operations	béketámogató műveletek
RAA	Reserve Affairs Advisor	tartalékosügyi tanácsadó
ROA	Reserve Officers Association	Tartalékos Tisztek Szövetsége
ROTC	Reserve Officer Training Corps	Tartalékos Tiszti Iskola
SaBRE	Supporting Britain's Reservists & Employers	Nagy-Britannia Tartalékosainak és Munkáltatóinak Támogatása
SACEUR	NATO Supreme Allied Commander Europe	NATO európai erőinek főparancsnoka

SC	Scientific Committee	tudományos bizottság
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe	Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága
STANAG	Standardization Agreement	Szabványosítási Egyezmény
SVKI		Stratégiai Védelmi Kutatóintézet
SWG	Symposium Working Group	Szimpozium Munkacsoport
szerk.		szerkesztő(k)
sz.		szerződéses
sz. n.		szerző nélkül
t.		tartalékos
TIT HABE		Tudományos Ismeretterjesztő Társaság Hadtudományi szekciója
TKOE		Tartalékos Katonák Országos Egyesülete
UKRFA	United Kingdom Reserve Forces Association	Az Egyesült Királyság Tartalék Erőinek Szövetsége
ún.		ügynevezett
UNOR	L' Union Nationale des Officiers de Réserve	Tartalékos Tisztek Országos Szövetsége
UPORFA	Unión Pan Americana de Oficiales de Reserva de las Fuerzas Armadas	Pánamerikai Tartalékos Tisztek Szövetsége
USA	United States of America	Amerikai Egyesült Államok
USERRA	Uniformed Services Employment and Reemployment Rights Act	törvény a katonai szolgálatot teljesítők alkalmazási és újraalkalmazási jogairól
USEUCOM	Commander of the United States European Command	az Egyesült Államok Európában állomásozó erőinek főparancsnoka
VdRBw	Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr	a Német Szövetségi Haderő Tartalékosainak Szövetsége
vezds.		vezérezredes
VIK		Védelmi Információs Központ
vő.		vesd össze
VP	vice president	alelnök
VSZ		Varsói Szerződés
YRO	Young Reserve Officer(s)	Fiatal Tartalékos Tiszt(ek)
YROW	Young Reserve Officers Workshop	Fiatal Tartalékos Tisztek Műhelye
ZMNE		Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
ZSČ	Zveza slovenskih častnikov	Szlovén Tisztek Szövetsége

FÜGGELÉKEK

1. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A CIOR tartalékos (tishti) szövetségekre vonatkozó irányadó alapelvei, ajánlásai, 1996.

A NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége (Confédération Interalliée des Officiers de Réserve – CIOR) LILLEHAMMERI kongresszusán újra megerősíti, hogy a Partnerség a Békéért albizottsága által meghatározott szerkezeten belül a következő alapelveknek kell vezérelnie egy tartalékos tishti szövetséget (hasonló elvek vonatkoznak egy valamennyi állománykategóriát tömörítő szövetségre):

1.) TAGSÁG

Minden tartalékos tisztnak joga van csatlakoznia országá tartalékos tishti szövetségéhez. A tagság nem függhet vallási vagy politikai meggyőződéstől, nemtől, valamint etnikai hovatartozástól.

2.) FÜGGETLENSÉG

A szövetségnek függetlennek kell lennie országá katonai hierarchiájától.

3.) VILÁGI-, ÉS POLITIKAI MAGATARTÁS

A szövetségnek világinak és pártpolitikától mentesnek kell lennie.

4.) DEMOKRÁCIA

A szövetséget demokratikus elvek szerint kell irányítani. Minden tag írott és nyilvános eljárás alapján jogosult a szövetség tisztségeibe történő megválasztásra, vagy kinevezésre. Rendszeres időközönként közgyűléseket kell tartani, ahol a tisztviselők jelentést tesznek a szövetség ügyeiről. A közgyűlés határozatait többségi szavazással kell meghozni.

5.) EGYETEMESSHÉG

A szövetségnek országosnak kell lennie és minden haderőnemnek és fegyvernemnek képviseltetnie kell magát benne.

6.) ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT

A szövetség tisztségviselői (a titkárság kivételével) többnyire nem teljes munkaidejű javadalmazás alapján dolgoznak.

7.) MÁR LÉTEZŐ SZÖVETSÉGEK FÖDERÁCIÓJA

Ha már léteznek tartalékos tiszti szövetségek, akkor amennyiben egyetértenek és elfogadják a fent említett elveket, országos föderációban lehet őket összefogni.

8.) CÉLOK

A szövetség céljai az alábbiakat foglalhatják magukban:

- a honvédelem támogatása;
- a Békepartnerség együttműködési céljainak támogatása;
- a haderő hatékonyságának és készségének elősegítése;
- a tartalékos tisztek oktatásához és képzéséhez történő hozzájárulás, és a készségek, képességek, valamint a tapasztalatok hatékony felhasználásának elősegítése;
- az információk terjesztésével, valamint a sport, katonai és kiképzési tevékenységek támogatásával közreműködés a tartalékos tisztek toborzásában;
- a bajtársiasság, a morál és a barátság elősegítése tagjai között, valamint más tartalékos tiszti szövetségekkel;
- a tartalékos tisztek érdekvédelme;
- a kormány, a társadalom és a haderő közötti jó viszony elősegítése, és közreműködés a védelmi kérdéseknek a társadalom körében történő tudatosításában;
- a kapcsolatok és az együttműködés elősegítése a reguláris és a tartalékos erők között;
- a NATO országok védelmi szervezeteivel való interoperabilitás elősegítése.

2. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A NATO Katonai Bizottságának 248/1. határozata a NATO és a CIOR kapcsolatáról, 1988. március 27.

MC 248/1 (felülvizsgált)(végső változat)

BEVEZETŐ

1. Az alábbi dokumentum meghatározza a NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége (Interallied Confederation of Reserve Officers – CIOR) és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) közötti kapcsolatokat, melyek célja
 - a. arra készíteni az egyes nemzetek hatóságait, hogy növeljék tartalék erőik részvételi készségét a NATO védelemi és az új feladatokban;
 - b. elősegíteni és ösztönözni a tartalékosok részvételét NATO tevékenységekben;
 - c. elmélyíteni a NATO ismereteit a CIOR céljaival, szándékaival és képességeivel kapcsolatban.

A CIOR SZERVEZTE

2. A CIOR egy szövetségközi és összhaderőnemi jellegű szövetség, melyet 1948-ban alapítottak. Azóta a NATO tagállamok valamennyi nemzeti tartalékos tiszti szövetsége csatlakozott a CIOR-hoz. A szervezet ma több mint 800 000 tartalékos tiszttel képvisel. Céljai között szerepel terjesztani és ébren tartani a szövetségi szellemet a tartalékos tisztek között, és ellátni őket lényeges információkkal NATO ügyekről, fejleményekről és tevékenységekről. A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetsége (Interallied Confederation of Medical Reserve Officers – CIOMR), amelyet 1947-ben alapítottak, a CIOR társ-szervezete. E dokumentumban a CIOR rövidítés alatt a CIOMR is értendő. CIOR szervezete a következő elemekből épül föl: Elnök; titkárság; 16 nemzeti delegációból áll, melyeket alelnökök vezetnek; a CIOR ügyeit intéző bizottságok, melyekben valamennyi NATO-tagállam helyet kaphat, valamint egy állandó képviselő a NATO-ban. Nemzetközi Katonai Törzs (International Military Staff – IMS), Nemzetközi Törzs (International Staff – IS) és SHAPE összekötő tisztek foglalkoznak CIOR ügyekkel.

3. Mint önálló testület, CIOR jogosult meghatározni saját státuszát, szerepét és eljárásait.
4. A NATO elismerte a CIOR-t az MC 248 számú, "NATO és a NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége közötti kapcsolatok" című határozatában, mely 1976-ban jóváhagyásra, 1982-ben felülvizsgálatra került.

A CIOR CÉLKITŰZÉSEI

5. A CIOR tudomásul veszi, hogy a tartalék erők a tagállamok hatáskörébe tartoznak, de a következő célkitűzéseket fogalmazta meg a NATO-val kapcsolatban:
 - a. NATO hatóságok tájékoztatása, a Katonai Bizottság számára tartott rendszeres tájékoztatók és a NATO Védelmi Akadémia minden tanfolyama számára tartott előadások útján elmélyíteni NATO ismereteit a CIOR céljaival és képességeivel kapcsolatban. Hasonló előadások megszervezésére és megtartására kerül sor szükség szerint a NATO Főparancsnokságon és alárendelt szervezeteknél.
 - b. Elmélyíteni NATO és CIOR közötti együttműködést:
 - i. Tartalékosok NATO védelmi és nem 5. cikk szerinti műveletekben történő leghatékonyabb alkalmazási lehetőségeiről CIOR nézőpontjából adott tanácsok útján.
 - ii. NATO törzstisztek és parancsnokok CIOR szemináriumokba és más munkatalálkozókbba történő bevonása útján.
 - c. Elmélyíteni a NATO hatóságoknak a tagállamok tartalék erőivel és a tartalék erők közös védelemben és új feladatokban vállalt szerepével kapcsolatos ismereteit, különösen a CIOR szemszögéből.
 - d. Hasznosítani a CIOR-nak a tagállamok tartalékos ügyeivel kapcsolatos ismereteit annak érdekében, hogy ahol szükséges, fejlődés történjen a tartalék erők, különösen a tartalékos tisztek szervezési, adminisztratív és társadalmi vonatkozásaiban.

KAPCSOLATTARTÁS NATO ÉS CIOR KÖZÖTT

6. A NATO és CIOR közötti együttműködés a Nemzetközi Törzs irányítása alatt kell, fejlődjön. A Nemzetközi Törzs Információs és Sajtó Irodája (Office of Information & Press of the International Staff) az érintkezési pont minden nem-katonai ügyben, ideértve az általános útmutatást és információkat is. Minden katonai ügyben a Nemzetközi Katonai Törzs az érintkezési pont a Katonai Bizottság és a CIOR között.
7. Ezek az érintkezési pontok egyben információk és tanácsok forrásaiként szolgálnak a NATO-tagállamok számára.
8. A NATO Főparancsnoksághoz delegált állandó CIOR képviselő a Nemzetközi Katonai Törzs területén megfelelő elhelyezést és szolgáltatásokat kap.
9. Általában, évente egy alkalommal, a CIOR elnöksége tájékoztatja a Katonai Bizottságot a szervezet tevékenységéről.

KAPCSOLAT AZ NRFC ÉS CIOR KÖZÖTT

10. Az NRFC (National Reserve Forces Committee – NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsa) és CIOR közös érdeke, hogy a tagállamok irányelveinek megfelelő legyen a tartalék erők minősége. A két szervezet tevékenysége, a NATO-támogató szerepüknek megfelelően, kiegészíti egymást és társas viszonynak megfelelő szellemben zajlik, különösen azokban az esetekben, amikor követelményeik összetartanak. Az NRFC helytálló tanácsokkal látja el a CIOR-t és segíti annak szövetséget támogató tevékenységét, és tanáccsal látja el a Katonai Bizottságot az érvényben levő NATO protokoll dokumentumoknak megfelelően.

TÁMOGATÁS

11. A NATO Főparancsnoksághoz delegált állandó CIOR képviselőnek a Nemzetközi Katonai Törzs területén adott elhelyezés és szolgáltatások mellett a NATO továbbra is támogatja a CIOR rendezvényeket és egyéb tevékenységeket.

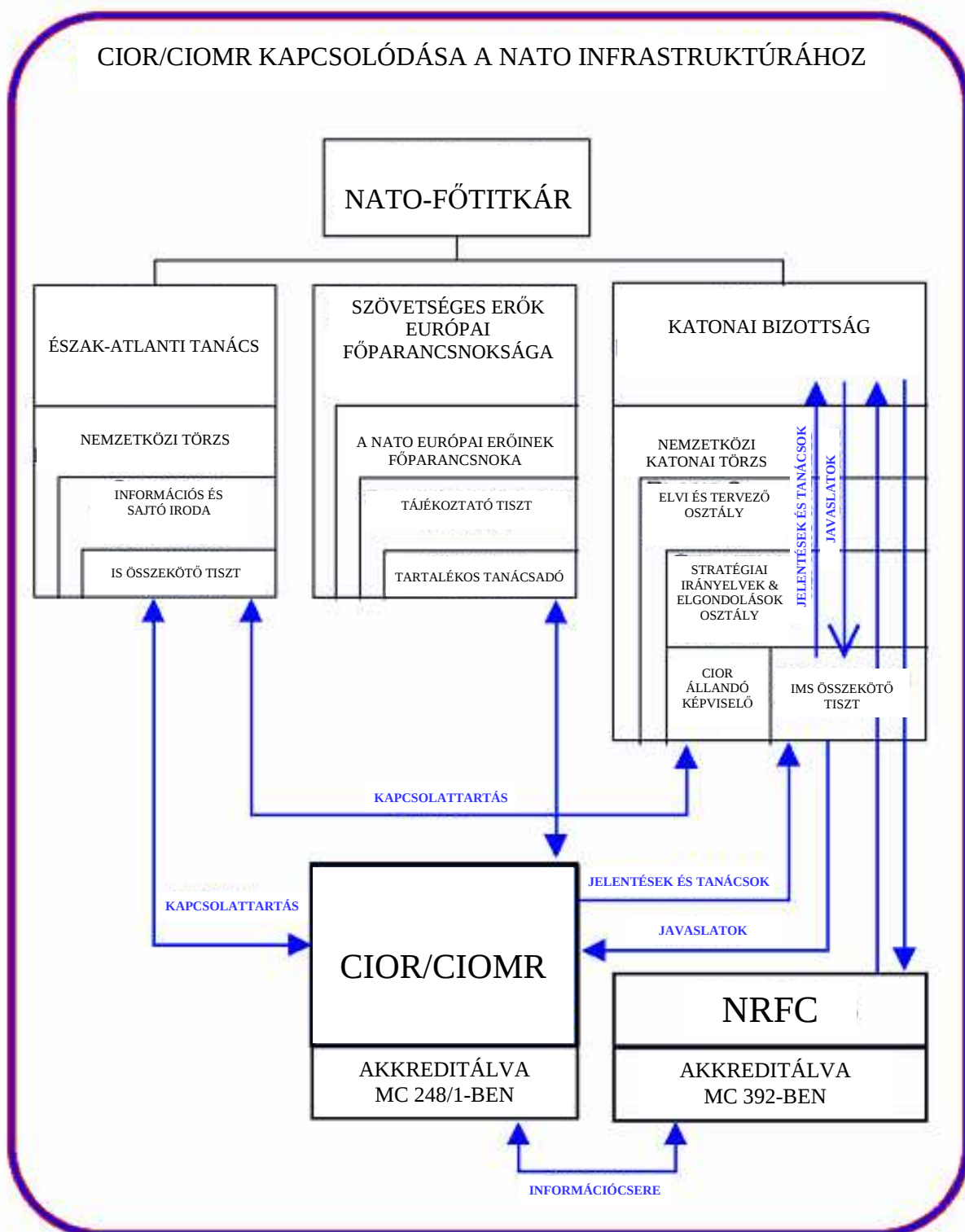
ÖSSZEFOGLALÁS

A NATO-t folyamatosan tájékoztatni kell a CIOR céljairól és tevékenységéről és azokat támogatni és ösztönözni kell. A NATO és a CIOR között szoros kapcsolatot kell tartani annak érdekében, hogy magas szintű legyen a tartalékos tisztek elkötelezettsége a szövetség iránt a közös NATO védelem és új feladatok végrehajtása során.

HATÁROZAT

12. A Katonai Bizottság elismeri a NATO Tartalékos Tisztek Szövetségét (CIOR), jóváhagyja a fent leírtak szerinti tevékenységi körét és vállalja annak támogatását.

CIOR/CIOMR KAPCSOLÓDÁSA A NATO INFRASTRUKTÚRÁHOZ

3. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A NATO Katonai Bizottságának 441/1. határozata a tartalékosokra vonatkozó politikai irányelvekről, 2001. február 20.

A NATO tagállamok tartalék erőibe, olyan különböző mozgósítási kategóriákba tartozó személyi állomány tartozik, akik rendes körülmények között nem teljes munkaidőben teljesítenek katonai szolgálatot.

A szövetség nemzetei jelentős mértékben csökkentették a reguláris haderejüket, így növelve a tartalék erők relatív jelentőségét a NATO számára, ami együtt nő azzal az igénnyel is, hogy a NATO jobban megértse és kiaknázza az alkalmazásukban rejlő lehetőségeket. Az egyes nemzeti megközelítésekben alapvető eltérések léteznek a tartalékosok szervezeti felépítésének, mennyiségének, típusának, finanszírozásának, rendelkezésre állásának, kiképzésének, behívásának és használatának tekintetében, de a szerepük és valószínű alkalmazásuk a jövőben várhatóan három feladattípusból – kollektív védelemből, konfliktus-megelőzésből és válságkezelésből, valamint a stabilitás kivetítéséből – fog következni. Ez adódik abból is, hogy a tartalékos személyi állomány és kötelékek hatékony integrálása és kihasználása megnöveli a teljes haderők képességeit, és megfelelően illeszkedik a válságkezelési eszközök spektrumába. Nem elhanyagolható tény az sem, hogy békeidőben a tartalékosok költség-hatékony alternatívát képeznek a nagy létszámú reguláris erők fenntartásával szemben.

A tagországok tartalékosai különböző kategóriájú személyi állományból és/vagy kötelékekből tevődhetnek össze, akik szükség szerint kerülnek mozgósításra. Kategóriájuk szerint lehetnek: önkéntesek, reguláris állományból kiváltak (volt szerződésesek és hivatásosak), illetve hadkötelesek. A nemzeti követelményektől függően a tartalékosok bevetethők a reguláris haderővel együtt a hadművelleti területen, de felhasználhatók egyénileg és/vagy kollektívan is, hogy átvegyék hadművelleti területen elhelyezkedő reguláris erők feladatait.

Mint katonai személyi állomány és egyúttal a polgári közösségek felelősségteljes tagjai, a tartalékosok a NATO egyik értékes erőforrását képezik. A katonai jártasságukon túl, a tartalékosok további értéket nyújthatnak a civil tapasztalataikon keresztül és társadalmi kapcsolataikkal, amivel segítik a NATO országok katonai és civil szféráinak közeledését. Ugyanakkor a katonai szolgálat a tartalékos és a munkáltatója számára is alapvető előnyöket nyújt. Az utóbbinak előny a (dolgozó által

elsajátított) számottevő vezetői-képesség, valamint a tartalékos részére szolgálati ideje alatt nyújtott képzési és kiképzési programok, melyek többsége közvetlenül civil tudássá konvertálható. Attól a pillanattól, hogy egy nemzet tartalékosokat alkalmazott aktív NATO feladatokban, nemzeti felelősség, hogy az adott személyek képesek legyenek a rájuk bízott feladatokat megfelelő szinten elvégezni. Azt követően, hogy ezt elérték, tovább már nem lehet a tartalékosok azon képességeit kétségbe vonni, hogy képesek NATO feladatokban való részvételre.

Annak érdekében, hogy a tartalék erők vagy személyek NATO műveletekben vehessenek részt fontos, hogy kiképzettek legyenek és a felkészítési időt követően, készen álljanak a rájuk bízott feladatok végrehajtására. Ennek eredményeképpen a nemzeti kiképzési irányvonalakat annak megfelelően kell meghatározni, hogy az tartalmazza a tartalékos állomány kiképzését úgy, hogy a felkészülési időt követően, ugyanolyan kiképzettek legyenek, mint a reguláris állomány. Az egyéni és kötelék-kiképzési tervek – amelyek lehetővé teszik, hogy a tartalékosok elérjék ezt a készenléti szintet – a nemzeti szakértelemre és tapasztalatokra alapulnak, és továbbra is tisztán nemzeti felelősségi körbe tartoznak. A nemzeti prioritásoknak megfelelően, a tagországoknak támogatniuk kell a tartalékosok részvételét az összhaderőnemi (többnemzeti) egyéni kiképzési lehetőségek kihasználásában is.

A hadműveletek tekintetében, az alkalmazásban lévő vagy a támogató parancsnokságokon munkát végző kötelékek – mind reguláris, mind tartalékos – személyi állománya számára, a hadműveleti terület a felbecsülhetetlen értékű tapasztalok iskolája, a terepen szerzett tapasztalat pedig kincs a katona számára. A tartalékosok a nemzeti személyi követelményeknek (National Manning Requirements) megfelelően szolgálhatnak alegység vagy parancsnoksági szinteken, de ezen felül a speciális képességekkel rendelkező tartalékosok – akik a reguláris erőknél hiányzó képzettséggel rendelkeznek – döntő jelentőséggel bírnak a NATO számára az új típusú feladatok vonatkozásában.

A NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége (Confédération Interalliée des Officiers de Réserve – CIOR), a nemzeti tartalékos (tishti) szervezetek önálló szövetsége. A CIOR-t a NATO az MC 248/1 számú határozatában ismerte el, elfogadva céljait és a tartalékosok alkalmazásával kapcsolatos tanácsadását. A NATO Nemzeti Tartalék Erők Tanácsa (National Reserve Forces Committee – NRFC), mint az MC 392 számú határozat alapján elismert NATO Bizottság, tartalékos ügyekben tanácsadó az MC

számára és egyben informális fórumként szolgál a tartalék erők és a tartalékos személyi állomány terén adódó, közös előnyökkel járó ügyek megvitatására. Az NRFC és a CIOR közös érdekeket képviselnek a tartalék erők minőségének biztosítása terén, a nemzeti tartalékos politikának megfelelően.

A Tartalékosok elérhetősége több fontos tényezőtől is függ, mint például a politikai akarat, a közösség ösztönző hatása és segítségnyújtása, valamint a munkaadó támogatása. A nemzeti törvényhozásnak nemcsak a tartalékosok helyzetéhez kapcsolódó kérdésköröket kell tisztáznia, hanem foglalkozni kell a családtámogatással, valamint a civil munkahely védelmével is. A munkaadók aktív támogatásával, a tartalékosok képesek jobban megfelelni a megjelenési és kiképzési követelményeiknek és „részmunkaidős” alapon képesek hozzájárulni a nemzetek biztonsági műveleteihez. A munkaadó(t) támogató programok fejlesztik a civil-katonai koordinációt és együttműködést. A NATO javasolja a nemzeteknek, hogy dolgozzanak ki olyan munkaadó(t) támogató programokat, amelyek saját kultúrájuknak és szükségleteiknek megfelelnek.

A tartalékos „polgár-katonák” növekvő szerepét figyelembe véve, ezen irányelvek ösztönzik a tartalékos kiképzés javítását, lehetőséget biztosítanak békeidőszakban is hadműveletekben való részvételre és pártolják a munkaadó(t) támogató programokat, ugyanakkor teljes mértékben elismerik a nemzeti felelősséget ezeken a területeken.

4. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A NATO Katonai Bizottságának MC 317/1. határozatának III. fejezete,
2002. július 8.

KIKÉPZÉS ÉS KÉSZENLÉT

Annak érdekében, hogy a tartalékosok és a tartalék egységek települhessenek a nemzeti, vagy a NATO műveletek támogatása érdekében, fontos, hogy megfelelő kiképzést kapjanak úgy, hogy képesek legyenek a kapott feladataikat végrehajtani a rendelkezésükre álló készenléti időn belül. Ennek eredményeképpen a nemzeti kiképzési politikát is úgy kell alakítani, hogy (az országok) kiképezzék tartalék erőiket olyan szinten, hogy a rendelkezésükre álló idő leteltével a nekik megfelelő (szintű és típusú) reguláris erők szintjét is elérjék, és átvehessék egyes NATO feladatok végrehajtását. Ehhez alkalmazás előtt szükséges lehet koncentrált kiképzés végrehajtása.

Egyes tartalékosok felválthatnak hivatásos, szerződéses állományúakat, vagy megerősíthetnek velük aktív alegységeket, míg a tartalékos alegységek helyettesíthetik, megerősíthetik az aktív alakulatokat vagy kiegészíthetik (pótolhatják) a kötelék szintű erőket NATO feladatok végrehajtásakor (de csak abban az esetben, ha elérték a megfelelő készenléti szintet). A követelmény (támasztás), a tartalékosok – meghatározott készenléti szint eléréséhez szükséges – egyéni és kollektív kiképzésére nemzeti felelősség, és a nemzeti törvényekre, tapasztalatokra és gyakorlatra épül.

Ahol csak lehetséges, a tartalékos képzés tükrözze a reguláris erők kiképzési terveit. A reguláris erők oktatási és kiképzési programjait éppen ezért elérhetővé kell tenni a tartalékosok számára, a nemzeti szabályok és eljárások figyelembevételével.

A nemzeti prioritásoknak megfelelően a tagországoknak támogatniuk kell a tartalékosok részvételét az összhaderőnemi és a többnemzeti egyéni és kollektív kiképzési lehetőségeken (gyakorlatokon), a műveleti (harcászati) hatékonyság (Operational Effectiveness) kialakításához és a kiképzés határfokának növeléséhez. Az együttműködés és az általános egyéni és kollektív kiképzés területei más (tag)országokra is kiterjeszthetők.

A tartalékosok – NATO feladatokra vagy rendszeres kiképzésre való – elérhetősége (alkalmazhatósága) erősen támaszkodik a nemzeti politikára, a törvényhozásra és a

társadalmi tényezőkre, mint például a közösség ösztönző ereje és segítsége, a tartalékos családja és munkáltatója, akiknek támogatása és segítség nyújtása rendkívül fontos. A munkáltatói támogató programok (Employer Support Programmes) éppen ezért széles körben ösztönöztek. A tagországoknak folytatniuk kell a munkáltatói támogató kapcsolatok, szabályozók és garanciák kidolgozását, a NATO új küldetéseinek megfelelő tartalékosok rendelkezésre bocsátása érdekében.

MŰVELETEK

A NATO országok tartalékosai és tartalékos alegységei fontos és egyre integráltabb részét képezik a NATO haderejének. Azon felül, hogy értékes hadművelleti képességekkel bírnak a növekvő feszültségek időszakában, a tartalékosok egyre nagyobb számban vesznek részt a NATO új feladatainak végrehajtásában, különös tekintettel a humanitárius és béketámogató műveletekre. Az ilyen művelleti jártasság felbecsülhetetlen tapasztalatot jelent nemcsak a reguláris erők tagjai számára, hanem talán még fontosabb a tartalékosok számára. A tagországoknak éppen ezért folytatniuk kell a tartalékosok – ilyen jellegű műveletekben való részvételének – ösztönzését és elérhetőségük javítását.

Egyes tartalékosok kvótás helyeket is betölthetnek alegységeknél vagy parancsnokságokon a követelményeknek megfelelően. Ezen felül a speciális képzettségű tartalékosok, akik a Reguláris Erőknél és törzsekben hiányzó, vagy nem kellő számú képzettségűeket és képességűeket helyettesítenek, különös jelentőséggel bírnak a NATO számára. Ez különösen a NATO új feladatainak megvalósítása során fontos, ahol a speciális tudás – pl. konfliktus-utáni újjáépítés, CIMIC, társadalmi kapcsolatok, nyelvi- vagy egészségügyi jártasság – különösen szükségesek. A tartalékosok civil tudása is értéket képviselhet, és figyelembe veendő.

Széles körben elfogadott, hogy a tartalékosok hatékony integrációja és alkalmazása fellendítheti a szövetséges országok haderejét. Éppen ezért a tagországok hatékony törvényi környezete, mozgósítási és bevetési eljárásai, valamint kiképzést fejlesztő törekvései támogatandók annak érdekében, hogy a Tartalékosok a NATO feladatok teljes spektrumában alkalmazhatók legyenek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

JOGSZABÁLYOK ÉS EGYÉB SZABÁLYZÓK

1. 1848. évi XXXIII. törvény a magyar hadseregről (tervezet)
2. 1868.évi XL. törvénycikk a véderőről
3. 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről
4. Honvédségi Közlöny (Szabályrendeletek) 1941/49. sz.
5. 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról
6. 1976. évi I. törvény a honvédelemről
7. 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
8. 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről
9. 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság és védelempolitikájának alapelveiről
10. 2234/2000. (IX. 29.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság honvédelme egészét érintő Stratégiai Felülvizsgálat koncepciójáról
11. 2001. évi XCV. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról
12. 2001. évi XLIV. törvény az önkéntes tartalékos szolgálatteljesítés lehetőségéről
13. 10/2002. (III. 5.) HM rendelet a hivatásos és szerződéses katonai szolgálat létesítéséről, módosításáról, megszüntetéséről, tartalmáról, valamint az integrált személyügyi igazgatás és egységes nyilvántartás rendjéről
14. 22/2002. (IV. 10.) HM rendelet az önkéntes tartalékos jogviszony egyes kérdéseiről
15. 23/2002. (IV. 10.) HM rendelet a katonai toborzás rendjéről
16. 26/2002. (IV. 12.) HM rendelet a külföldi szolgálatba vezényelttekkel kapcsolatos személyügyi feladatokról és jogállásuk egyes kérdéseiről
17. 176/2003. (X. 28.) Korm. rendelet a befogadó nemzeti támogatás egyes kérdéseiről

18. 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
19. 73/2004. (IV. 15.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról
20. 2004. évi CXXIII. törvény a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról
21. 23/2005. (VI. 16.) HM rendelet a Honvédelmi Ágazati Katasztrófavédelmi Rendszer működéséről 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
22. 51/2007. (VI. 6.) OGY határozat a Magyar Honvédség fejlesztésének további irányairól
23. 80/2008. (VI. 13.) OGY határozat a Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszerének felülvizsgálatáról
24. 53/2008. (HK 12.) HM utasítás a 2008–2017. közötti időszakra szóló humánstratégiáról
25. 124/2008. (XII. 3.) OGY határozat a tárca jelentésének és a fejlesztési javaslatok elfogadásáról
26. 51/2009. (VI. 18.) OGY határozat a Magyar Honvédség létszámáról
27. 1009/2009. (I. 30.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról
28. 2009. évi I. törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény módosításáról
29. 66/2009. (VIII. 7.) HM utasítás a katonai toborzás hosszú távú irányelveiről
30. 95/2010. (XI. 16.) HM utasítás a Magyar Honvédség tartalékos rendszere fejlesztéséhez kapcsolódó egyes feladatokról
31. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
32. A Tartalékos Katonák Országos Egyesülete Alapszabálya és SZ. M. SZ.; Athenaeum Nyomda Rt., Budapest, 1994., 4–5. old.

33. A MATASZ Alapszabálya;
http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=8
(2011.05.20. 19:26)
34. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Civil-katonai Együttműködési Doktrínája; (MH DSZOFT kód: 11324, a HM Honvéd Vezérkar Hadműveleti Csoportfőnökség kiadványa), Budapest, 2004.
35. A Guide for Employers (Útmutató munkaadóknak); Supporting Britain's Reservists & Employers; SaBRE, London, 2003.
36. Reserve Unit Support Programme (Tartalék Erők Támogató Program); Unit Information Canadian Forces Liaison Council; Ottawa, Ontario, 1994.
37. Satzung des Verbandes der Reservisten der deutschen Bundeswehr e.V. (a Német Tartalékos Szövetség alapszabálya)
www.reservistenverband.de/download/Satzung.pdf (2007.01.28. 19:30)
38. Uniformed Services Employment and Reemployment Rights Act, USERRA (Törvény a katonai szolgálatot teljesítők alkalmazási és újraalkalmazási jogairól); The US Department of Labor, Veterans Employment and Training Service, Washington, 2001.

KIADVÁNYOK, TANKÖNYVEK, PÁLYAMŰVEK

1. BAKACSI Gyula: Szervezeti magatartás és vezetés; Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996., 69. old. ISBN: 9632240723
2. CLAUSEWITZ, Carl von: A háborúról I.; (ford.: Réczey Ferenc), Zrínyi Kiadó, Budapest, 1961., 245. old.
3. CZUPRÁK Ottó (szerk.): Tartalékosok a hon védelmében; nemzetközi konferencia a Magyar Tartalékosok Szövetsége szervezésében, Székesfehérvár 2008. 03. 17., 1–54. old.
4. CZUPRÁK Ottó: Katonai szervezetvezetés; (egyetemi tankönyv), Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2004., 1–148. old.
5. DOBÁK Miklós: Szervezeti formák és vezetés; Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006., 1–362. old. ISBN: 9630583402

6. HOLLÓ József (szerk.): A honvédelem négy éve, 1998–2002; Budapest, Zrínyi-Média Kommunikációs Szolgáltató Kht., Zrínyi Kiadó, Budapest, 2002., 1–240. old. ISBN 963 327 349 8
7. HUNTINGTON, Samuel P.: A katona és az állam; Zrínyi Kiadó – Atlanti Kutató és Kiadó, Budapest, 1994., 1–458. old. ISBN 963. 327 221 1
8. JACKIEWICZ, Jerzy: Międzysojusznicza Konfederacja Oficerów Rezerwy i narodowe siły Rezerwy państw NATO – Informator (A NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége és a nemzeti tartalék erők a NATO-államokban – tájékoztató); Varsó, 2002., 1–200. old. ISBN 83-916373-2-8
9. JOÓ Rudolf – PATAKI G. Zsolt (szerk.): A haderő demokratikus irányítása; Budapest, 1998., 1–335. old. ISBN 963 03 5174 9
10. KISS Zoltán László: A magyar katonai elit, 1945–89; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005., 1–460. old. ISBN 963-7060-10-3
11. KOVÁCS Ferenc: Az amerikai tiszti; Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1987., 1–279. old. ISBN 963 326 976 8
12. KUTI Éva: Hívjuk talán nonprofitnak...; Nonprofit kutatások, 7., Nonprofit Kutatócsoport, Budapest, 1998., 25. old., <http://mek.oszk.hu/01300/01398/> (2011.05.19. 22:34)
13. LAKATOS László: Honvédelmi igazgatás; Budapest, 1997. (Főiskolai és egyetemi jegyzetek: 1) – Államigazgatási Főiskola; 2. Budapest, 2000., Budapesti Közgazdaságtudomány és Államigazgatási Egyetem Államigazgatási Főiskolai Kar; 3., Budapest, 2006. Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar.
14. LAKE, David A. – MORGAN, Patrick M.: Regional Orders: Building Security in a New World (Regionális rendek: a biztonság kiépítése egy új világban); Pennsylvania State University Press, University Park, Pennsylvania, 1997., 1–406. old. ISBN 0 271 01704 X
15. MAGYAR István: A brit hadsereg tisztje; Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990., 1–217. old. ISBN 963 327 0006

16. MATUS János: A jövő árnyéka – Nemzetközi hatások biztonságunkra és jólétünkre; A Pesti Csoport Kft., Budapest, 2005., 1–244.old. ISBN 963-219-971-5
17. MÉSZÁROS Károly (szerk.): A honvédelem négy éve 1994–1998; Budapest, Zrínyi-Média Kommunikációs Szolgáltató Kht. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1998., 1–232. old. ISBN 963 327 304 8
18. MOLNÁR Ferenc: A haderő demokratikus ellenőrzése és a civil társadalom Magyarországon; Védelmi Tanulmányok sorozat, 49. sz., Chartapress, Budapest, 2002., 1–75. old. ISBN 963 8117 94 X
19. MURRAY, Douglas J. – VIOTTI, Paul R. (szerk.): The Defense Policies of Nations. A Comparative Study (A nemzetek védelempolitikái. Egy összehasonlító elemzés); The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1994., 278–304. old. ISBN 0 8018 4793 1
20. PATAI Endre: A Magyar Néphadsereg mozgósítási és hadkiegészítési rendszere fejlődésének története 1944. és 1980. között; – Hadtörténelmi Levéltár, Magyar Néphadsereg külön gyűjtemény
21. Sz. n.: AESOR, Unteroffiziere und ihre europäischen Verbände (AESOR, tiszthelyettesek és európai szövetségeik); Ausztria, 1996., 2.1–2.32. old.
22. Sz. n.: CIMIC Capabilities – An overview of doctrine, structures and courses in selected NATO member countries, Results of the CIMIC-study in CIOR (CIMIC képességek – néhány NATO-tagállam doktrínájának, struktúrájának és kurzusainak áttekintése, a CIOR CIMIC tanulmány eredményei); 2010., 1–59. old.
23. Sz. n.: CIOR at a Glance (Pillantás a CIOR-ra); Coordinated by the CIOR Strategic Planning Working Group, 2008., 5–14. old.
24. Sz. n.: CIOR, Its Contribution to Vigilance towards Peace, Freedom and Human Rights (A CIOR és hozzájárulása a béke, a szabadság és az emberi jogok iránti éberséghez); Venezia, 1998., 5–190. old.
25. Sz. n.: Law of Armed Conflicts (Hadijog); Belgian Presidency Interallied Confederation of Reserve Officers, 2000., 1–340. old. ISBN 90 9013479 4

26. Sz. n.: Magyar Tartalékosok Szövetsége; (egyszeri kiadvány), HM Zrínyi Kht., Budapest, 2005., 1–8. old.
27. Sz. n.: Reserven bilden (Tartalékot képezni); Bonn, é. n., 1–15. old.
28. Sz. n.: Solving Challenges in the Human Resources Sector – Recruitment and Retention of your Reservists (Kihívások megoldása a humán erőforrás szektorban – tartalékosaik toborzására és megtartása); Recruitment and Retention of Reservists into NATO Operations, Results of the CIOR-symposium August 07th, 2009, Sofia/Bulgaria, 1–19. old.
29. Sz. n.: The Decade of the Reserves (A tartalékosok évtizede); Confédération Interalliée des Officiers de Réserve, 1994., 1–52. old. ISBN 92-845-0082-6
30. Sz. n.: The Reserve Components of the United States Armed Forces (Az Egyesült Államok Fegyveres Erőinek Tartalék Erői). Office of the Assistant Secretary of Defense for Reserve Affairs, Washington, 2000., 1–99. old.
31. Sz. n.: United Kingdom Reserve Forces Association (Az Egyesült Királyság Tartalékos Szövetsége); London, 2004., 1–7. old.
32. Sz. n.: UNOR – The French Reserve Officers National Association (UNOR – a Francia Tartalékos Tisztek Szövetsége); é. n., 1–2. old.
33. SZABÓ János – SZENES Zoltán (szerk.): The Hungarian Defence Force and Civil Control in the Reflection of British Transillumination (A Magyar Honvédség és a civil kontroll a brit átvilágítás tükrében); Ministry of Defense, Department of Education and Science, Budapest, 1997., 1–111. old.
34. SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára – CSORBA Katalin – HÜLVELY Lajos: A NATO és az Európai Unió stratégiai változásainak hatása az önkéntes hadseregek struktúrájára és működési jellemzőire; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Tanszékközi Kutatócsoport, kézirat, Budapest, 2007.
35. SZENES Zoltán (főszerk.): Conference on civil-military relations in the context of an evolving NATO (Konferencia a civil-katonai kapcsolatokról a változó NATO tükrében); Ministry of Defence and Ministry of Foreign Affairs Hungary, Budapest, 15–17 September 1997., 1–237. old.
36. SZIGETI Lajos: A haderő kiegészítésének elméleti kérdései; (egyetemi tankönyv), Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2004.

37. SZIGETI Lajos: Az önkéntes tartalékos állomány biztosításának lehetőségei, problémái a Magyar Honvédségben. A HVK Tervezési Főcsoportfőnökségre benyújtott díjnyertes pályamunka, 1998.
38. SZILÁGYI Tivadar: A tudományos írásművekkel szemben támasztott követelmények; (egyetemi tankönyv), Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2003., 1–39. old.
39. SZOMBATH Csaba (szerk.): A Nemzetőrség létrehozásának lehetséges útjai; (tanulmánygyűjtemény), HM Társadalmi Kapcsolatok és Kulturális Főosztály, Budapest, 2001., 1–223. old.
40. WEITZ, Richard: The Reserve Policies of Nations: A Comparative Analysis (Nemzetek tartalékos politikái: összehasonlító elemzés); Strategic Studies Institute, September 2007., 1–173. old. ISBN 1-58487-304-3

LEXIKONOK

1. SZABÓ József (főszerk.): Hadtudományi lexikon 1–2.; Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995. ISBN 963-04-5226-X

DIPLOMAMUNKÁK, ÉRTEKEZÉSEK

1. CZUPRÁK Ottó: A tartalékos parancsnokok felkészítésének története, helyzete, fejlesztésének irányai a szárazföldi fegyvernemi szakok területén; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2001.
2. HAUTZINGER Gyula: Az átalakuló honvédelem koncepciójának aspektusai, különös tekintettel a nemzetőrség megalapításának lehetőségére; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002.
3. HÜLVELY Lajos: A Magyar Honvédség személyi kiegészítési rendszerének átalakítása, vegyes rendszerről önkéntes rendszerre; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2000.
4. KOCSIS Sándor: Az USA Ohio-i Nemzeti Gárda, mint tartalék erő helye és szerepe a nemzetvédelmi és szövetséges feladatok végrehajtásában a magyar tartalékos rendszer kialakítása szempontjából; Doktori (PhD) értekezéstervezet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011.

5. KLADEK, András: Önkéntes Tartalékos Rendszer és Munkáltató Támogatói Program; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2007.
6. KOLOSSA László: A Magyar Honvédség karriermodellje; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010.
7. LAKATOS László: A védelmi igazgatás helye és szerepe a honvédelem rendszerében; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2001.
8. NAGY-VARGÁNÉ JUHÁSZ Ágnes: Az önkéntes haderő tartalék biztosításának szervezési-vezetési kérdései; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011.
9. NÉMETH József: Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Gárdája; Diplomamunka, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2003.
10. REMEK Éva: A magyar tisztikar érdekvédelmének fejlődése (1989–2001); Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2002.
11. SIMICSKÓ István: Az országvédelem és országmozgósítás szervezeti, hatásköri, irányítási rendszere minősített időszakokban (Történelmi korokon át napjaink hatályos jogi szabályozásáig); Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2008.
12. URBÁN Lajos: A tartalékos erők helye, szerepe, működésének aspektusai a magyar nemzeti haderőben; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010.
13. VERESNÉ HORNYACSEK Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései; Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005.

SZAKCIKKEK, TANULMÁNYOK, EGYÉB PUBLICISZTIKÁK

1. A Magyar Honvédség önkéntes tartalékos rendszere és a kapcsolódó kompenzációs rendszer fejlesztése; Sereg Szemle, 2010. február, külön szám, 1–70. old. ISSN 2060-3924

2. AMBRUS András: CIOR-nyelvtanfolyam tartalékosoknak; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 36. szám, 2001. szeptember 7., 6. old. ISSN 0865-6932
3. BARTAL Anna Mária: Nonprofit elméletek, modellek, trendek; In: Századvég, 2005., 15. old. ISSN 0237-5206
4. BOGNÁR Károly: A honvédelem az egész társadalom ügye; In: Hadtudomány. 1998. évi 4. szám, 31–36. old. ISSN 1215-4121
5. BORSZÉKI Tivadar: Tartalékban a tartalékosok?, In: Új Honvédségi Szemle, 2005. évi 8. szám, 105–111. old. ISSN 1216-7436
6. CZUPRÁK Ottó: A tartalékos parancsnoki képzés átalakításának lehetősége; In: Új Honvédségi Szemle, 1993. év 10. szám, 70–76. old. ISSN 1216-7436
7. CZUPRÁK Ottó: A tartalékos tiszti képzésről; In: Humán Szemle, 1998. évi 4. szám, 38–67. old. ISSN 1219-929X
8. CZUPRÁK Ottó: A tartalékos parancsnokok továbbképzése; In: Új Honvédségi Szemle, 1999. évi 7. szám, 62–73. old. ISSN 1216-7436
9. CZUPRÁK Ottó: A tartalékos tisztképzés rendszere 1868–1918; In: Új Honvédségi Szemle, 2001. évi 3. szám, 78–90. old. ISSN 1216-7436
10. CZUPRÁK Ottó: Tartalékos tisztek, tiszthelyettesek a Magyar Néphadseregben; In: Új Honvédségi Szemle, 2001. évi 5. szám, 92–105. old. ISSN 1216-7436
11. CZUPRÁK Ottó: Paradigmaváltás a katonai tartalékerők funkciójában; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 9. szám, 118–130. old. ISSN 1216-7436
12. DANDEKER, Christopher: The United Kingdom: The Overstretched Military (Az Egyesült Királyság: a túlterhelt haderő); In: Moskos, Williams, Segal (szerk.): The Postmodern Military, Oxford University Press, Oxford, 2000., 32–50. old.
13. DEÁK János: A 21. században lehetséges fegyveres konfliktusok és háborúk főbb jellemzői. In: Hadtudomány; 2001. évi 2. szám, 3–20. old. ISSN 1215-4121
14. DEÁK János: Napjaink és a jövő háborúja. In: Hadtudomány; 2005. évi 1. szám, 29–49. old. ISSN 1215-4121

15. DEMETER Ferenc: Híd a honvédség és a társadalom között;
<http://www.honvedelem.hu/cikk/22443/hid-a-honvedseg-es-a-tarsadalom-kozott>
(2011.04.25. 20:43)
16. DEMETER Ferenc: Tartalékosok ismerkedtek a missziók logisztikai ellátásával;
<http://www.honvedelem.hu/cikk/0/20658/matasz-latogatas.html> (2010.08.29.
11:24)
17. DEVÈZE, Jacques – LATASTE, Philippe: La session d'hiver 2000 Bruxelles de la C.I.O.R.(A CIOR 2000 téli, brüsszeli ülése); In: Armée et Défense, Mars-Avril 2000., 26–27. old. ISSN 004-2242
18. DIKÁCS Csaba: A NATO-országok tartalékos tisztjeinek szövetsége, a CIOR;
In: Új Honvédségi Szemle, 2004. évi 6. szám, 90–100. old. ISSN 1216-7436
19. DIKÁCS Csaba: Nemzetközi tartalékos szervezetek; kézirat, Budapest, 2003.,
1–22. old.
20. DÚL Sándor: A rekonverzió – és ami mögötte van; In: Új Honvédségi Szemle,
2006. évi 9. szám, 63–72. old. ISSN 1216-7436
21. ERDŐS László: Hangosan gondolkodom. In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi
3. szám, 128–129. old. ISSN 1216-7436
22. ERDŐS László – KLADEK András: A NATO országok tartalékos rendszere;
In: Új Honvédségi Szemle, 1998. évi 9. szám (füzet), 1–32. old. ISSN 1216-
7436
23. ERDŐS Pál Attila: Új úton a tartalékosok; In: Magyar Honvéd, VIII. évf., 20.
szám, 1997. május 16., 10. old. ISSN 0865-6932
24. FICHET, Patrice: La Loi Francaise sur les Réserves (A tartalékosokra vonatkozó
francia törvény); In: CIOR Info, No. 6, 2000. február, 6–8. old.
25. FÖLDESI Ferenc: A tartalékos rendszerről; In: Honvédségi Szemle, 2008.
novemberi szám, 34–37. old. ISSN 1216-7436
26. FÖLDESI Ferenc: A meghagyásról: elvek és szabályok; In: Honvédségi Szemle,
2010. szeptemberi szám, 41–45. old. ISSN 1216-7436
27. GUSTENAU, Gustav E. (Hrsg.): Gäminger Gespräche (Gamingi Párbeszéd)
1998.; In: Informationen zur Sicherheitspolitik, Nr. 14 (Jänner 1999.), 1–86. old.

28. HARAI Dénes: Szakértelem, szolidaritás, bajtársiasság; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 4. szám, 70–72. old. ISSN 1216-7436
29. HARASZTI Gyula: Lendületlenül – A romokból kell újjáépíteni a magyar tartalékos haderőt; In: Magyar Nemzet, LXXIII. évf., 337. szám, budapesti kiadás, 2010. december 11., 21., 24–25. old. ISSN 0133-185X
30. HAUTZINGER Gyula: Önkéntesség alapján szerveződő új típusú fegyveres erő; In: Hadtudomány, 2002. évi 3. szám, 52–62. old. ISSN 1215-4121
31. HORNYACSEK Júlia: A lakosság önvédelmi készsége növelésének gyakorlata
1. Nemzetközi kitekintés: Németország; In: Polgári Védelmi Szemle, 2008. évi 2. szám, 53–63. old. ISSN 17 88-2168
32. HORNYACSEK Júlia – SZTERNÁK György: Árvízvédelem, 2006.; In: Polgári Védelmi Szemle, 2007. évi 1–2. szám, 2007., 23–39. old. ISSN 17 88-2168
33. HÜLVELY Lajos – HORVÁTH László: Katonai vezetők felkészítése az amerikai haderőben; In: Új Honvédségi Szemle, 2000. évi 7. szám, 146–151. old. ISSN 1216-7436
34. JUHÁSZ Ágnes: A Bundeswehr tartalékos rendszere; In: Hadtudományi Szemle, 2010. évi 3. szám, 96–102. old. ISSN 2060-0437
35. JUHÁSZ László: Matasz-látogatás a műszakiknál;
http://www.hm.gov.hu/hirek/hazai_hirek/matasz_latogatás_a_muszakiknal
(2010.08.29. 11:13)
36. KACSÓ Lajos: A tartalékosok alelnöke; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 35. szám, 2001. augusztus 31., 3. old. ISSN 0865-6932
37. KACSÓ Lajos: Tartalékosok tábornoka; In: Ármádia, II. évf., 8. szám, 2001. augusztus, 22–23. old. ISSN 1586-5266
38. KACSÓ Lajos: Zászlót bontott a MATASZ; In: Magyar Honvéd, XII. évf., 29. szám, 2001. július 20., 7. old. ISSN 0865-6932
39. KÁDÁR Pál: Megjegyzések az önkéntes tartalékos rendszer felülvizsgálatának margójára; In: Hadtudomány, 2009. évi 1–2. szám, 47–56. old. ISSN 1215-4121

40. KÁDÁR Pál: A Magyar Honvédség tartalékos rendszerének fejlesztése: mikor, ha nem most?; In: Honvédségi Szemle, 2011. januári szám, 2–6. old. ISSN 1216-7436
41. KARÁCSONY Veronika – TAKÁCS Judit: A haderők önkéntes tartalékos rendszerének főbb jellemzői a NATO-ban; In: Nemzet és Biztonság, 2008. évi júniusi szám, 47–64. old. ISSN 1789-5286
42. KASSAI László: Gondolatok a honvédelemről és a magyar honvédelemről szóló törvényről; In: Új Honvédségi Szemle, 2005. évi 10. szám, 93–106. old. ISSN 1216-7436
43. KISS Zoltán László: A Magyar Honvédségből a felső korhatár elérése előtt kiváltak sorsának, élethelyzetének alakulásáról; In: Társadalom és Honvédelem, 2006. évi 3. szám, 41–101. old. ISSN 1417-7293
44. KLADEK András: Önkéntes haderő, hiányzó képességekkel?; In: Új Honvédségi Szemle, 2005. évi 12. szám, 108–115. old. ISSN 1216-7436
45. KLADEK András: A tartalékos koncepció; In: Humán Szemle; 1999. évi 1. szám, 14–31. old. ISSN 1219-929X
46. KLADEK András – KOROKNAY, Csaba – NAGY, Gyula: Az önkéntes tartalékos rendszer és bevezetésének helyzete, feladatai; In: Humán Szemle, 2003. évi 1. szám, 34–51. old. ISSN 1219-929X
47. KLADEK András: Az önkéntes tartalékos munkáltató támogató program; In: Humán Szemle, 2004. évi 4. szám, 45–51. old. ISSN 1219-929X
48. KLADEK, András: A CIMIC funkcionális szakértői csoport és az önkéntes tartalékosok; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 2. szám, 52–59. old. ISSN 1216-7436
49. KLADEK András: Önkéntes tartalékosok a belga haderőben (Volunteer Reservists in the Belgian Armed Forces); In: AARMS, 2007. évi 1. szám, 17–25. old. ISSN 1588-8789
50. KLADEK András – MAGÓCSI Zoltán: Az önkéntes haderő hadkötelességnyilvántartása; In: Humán Szemle, 2006. évi 3. szám, 12–22. old. ISSN 1219-929X

51. KNABE, Ann P.: Young officers to explore Peacekeeping role of the Reserve at Madrid YROW program (Fiatal tisztek vizsgálják a tartalékosok szerepét a békefenntartásban, a madridi YROW program keretében); In: CIOR info, May 2001., 8. old.
52. KOVÁCS Attila: Tartalékos konferencia Svájcban; In: Ármádia, II. évf., 11. szám., 2001. november, 26–27. old. ISSN 1586-5266
53. KOVÁCS Gyula: Nemzetőrség, MATASZ, vagy valami más?; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 3. szám, 112–127. old. ISSN 1216-7436
54. KRIZBAI János: Gondolatok az önkéntes haderőről; In: Humán Szemle, 2003. évi 3. szám, 3–13. old. ISSN 1219-929X
55. KRIZBAI János: Az önkéntes haderő megvalósításának feltételei, avagy a torta újraelosztása; In: Humán Szemle, 2004. évi 1. szám, 3–10. old. ISSN 1219-929X
56. LAKATOS László: Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésének időszerű kérdései; In: Honvédségi Szemle, 2009. májusi szám, 8–10. old. ISSN 1216-7436
57. LATASTE, Philippe: L' Union Nationale des Officiers de Réserve (UNOR) – France (A Francia Tartalékos Tisztek Szövetsége [UNOR] – Franciaország); In: RAA Info, Issue No. 5, March 2002., 10–11. old.
58. LÓDERER Balázs: A nonprofit szervezetek a fegyveres testületek tükrében; In: Hadtudományi Szemle, 2010. évi 3. szám, 11–16. old. ISSN 2060-0437
59. MOLNÁR Ferenc: The Horizontal Actors of the Civil-military Relations in Hungary 1989–2005 (A civil-katonai kapcsolatok horizontális szereplői Magyarországon 1989–2005 között); In: CAPARINI, FLURI, MOLNÁR (szerk.) Promoting Civil Society in Good Governance of the Security Sector: Concepts, Experiences and Lessons for the Future; Nomos, Baden-Baden, 2006.
60. MOLNÁR Ferenc: The Case of Hungary: from Competition to Co-operation (Magyarország esete: a versenytől az együttműködésig); In: Democratic Control of the Armed Forces in Europe: how it really works; Routledge, London, 2006., ISBN 978-0-415-38540-4

61. MOLNÁR Ferenc: A sorkatonai szolgálat intézménye a NATO csatlakozás küszöbén; In: GLATZ Ferenc (szerk.): A NATO és a magyar politika; Magyarország az ezredfordulón, Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián, I. Rendszerváltozás: piacgazdaság, társadalom, politika, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1999., 109–110. old. ISBN 9635081650
62. MOLNÁR Ferenc – SMITH-WINDSOR, Brooke: 10 Things You Should Know About a Comprehensive Approach (10 dolog, amit egy átfogó megközelítésről tudni kell); NATO Defense College, Research Division Report, 2008., 1–8. old.
63. MÓNUS Miklós: Tartalékos jövő; In: Magyar Honvéd, VIII. évf., 12. szám, 1997. március 21., 20. old. ISSN 0865-6932
64. NORRIS, Robert S. – KRISTENSEN, Hans M.: French nuclear forces (Francia nukleáris erők) 2005.; In: Bulletin of the Atomic Scientists 61:4 (July/August 2005.), 73–75. old.
65. PATAKY Iván: Hogyan, miként írjunk egyszerűen, magyarul?; In: Hadtudomány, 2001. évi 3. szám, 116–121. old. ISSN 1215-4121
66. PENGELLEY, Rupert: Twice a Citizen (kétszeresen is állampolgár); In: International Defence Review, Vol. 28 no 8, 1995, 1. old.
67. RASMUSSEN: International Operations, a Challenge for Defense (Nemzetközi műveletek, egy védelmi kihívás); In: CIOR info, August 2000., 12–13. old.
68. Reservisten aus neun Nationen im Kanton Uri; In: Urner Wochenblatt, 2010. szeptember 11., 16. old.
69. SALLOMON, Peter: The Reserve Officer and Businessman in the Baltic Sea Region (A tartalékos tiszt és üzletember a Balti-tenger térségében); In: CIOR Info 4., August 1999., 6–7. old.
70. SÁRI Gábor: Az önkéntes tartalékos állományról; In: Új Honvédségi Szemle, 2003. évi 6. szám, 79–83. old. ISSN 1216-7436
71. STEFANCSIK Ferenc: Haderőkörkép Európából; In: Új Honvédségi Szemle, 2005. évi 11. szám, 76–82. old. ISSN 1216-7436

72. STREETER, Susannah: 9/11 Commission gains from expertise of US Naval Reserve and CIOR delegate (A 9 / 11 Bizottság profitál az USA Haditengerészeti Tartalék Erői és a CIOR küldött szakértelméből); In: RAA Info, Issue No. 12, April 2005., 3. old.
73. SÜLI Attila: A székely határvédszállóalak története; In: Hadtörténelmi Közlemények, 2005. évi 1–2. szám, 121–140. old. ISSN 0017-6540
74. Sz. n.: Tartalékosok versenye; In: Magyar Honvéd, XI. évf., 15. szám, 2000. április 14., 20. old. ISSN 0865-6932
75. Sz. n.: Vendégünk volt a NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége; In: Magyar Honvéd, X. évf., 49. szám, 1999. december 10., 20. old. ISSN 0865-6932
76. SZABÓ Béla: Szükség van a missziósok tapasztalataira; In: Magyar Honvéd, XVIII. évf., 24. szám, 2007. június 15., 21. old. ISSN 0865-6932
77. SZÁSZ Ágnes: Az önkéntes tartalékos rendszer múltja, jelene, jövője – jogalkotási kérdések; In: Honvédségi Szemle, 2010. márciusi szám, 19–22. old. ISSN 1216-7436
78. SZIGETI Lajos: Toborozni és/vagy megtartani; In: Új Honvédségi Szemle, 2001. évi 11. szám, 17–25 old. ISSN 1216-7436
79. SZIGETI Lajos: A toborzómunka kérdései a haderő-átalakítás kapcsán; In: Új Honvédségi Szemle, 2000. évi 5. szám, 15–26 old. ISSN 1216-7436
80. SZIGETI Lajos: Az új évezred hadereje; Az Új Honvédségi Szemle által kiírt pályázat 1. helyezését elnyert pályamunka. Megjelent a folyóirat 2000. évi 6. számában ISSN 1216-7436
81. SZŰCS László: Az első önkéntes tartalékos; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 47. szám, 2002. november 22., 5. old. ISSN 0865-6932
82. SZŰCS László: Kétoldalú megállapodás; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 48. szám, 2002. november 29., 8. old. ISSN 0865-6932
83. SZŰCS László: Tartalékos konferencia Lengyelországban; In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 39. szám, 2002. szeptember 27., 2. old. ISSN 0865-6932

84. SZŰCS László: Nincsen hadsereg tartalék nélkül;
<http://www.honvedelem.hu/news/22308/nincsen-hadsereg-tartalek-nelkul>
(2010.10.07 16:57)
85. TAKÁCS Ferenc: Nemzetközi tartalékos találkozó Egerben;
http://matasz.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=2&Itemid=26 (2011.04.24. 9:51)
86. TAKÁCS Ferenc: Vannak-e tartalékosok?; In: Magyar Honvéd, XVI. évf., 45. szám, 2005. november 11., 18. old. ISSN 0865-6932
87. TAKÁCS Ferenc: Vannak és lesznek tartalékosok; In: Magyar Honvéd, XVI. évf., 49. szám, 2005. december 9., 20. old. ISSN 0865-6932
88. THUEN, Karsten: The mutual dependence (Kölcsönös függés); In: CIOR info 2000. Special Issue, 4–5. old.
89. TIBORI Tímea – MOLNÁR Ferenc – GYIMESI Gyula: Az önkéntes haderő társadalmi háttere – társadalomtudományi helyzetkép és prognózis; In: Hadtudományi Tájékoztató, Budapest, 2005., 57–72. old. ISSN 1419-7758
90. TÓTH Zoltán: Szemléletváltást a tartalék erők ügyében is!; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 2. szám, 60–67. old. ISSN 1216-7436
91. URBÁN Lajos: Az USA szárazföldi tartalékos alakulatai: a Nemzeti Gárda; In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 2. szám, 94–99. old. ISSN 1216-7436
92. URBÁN Lajos: Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi tartalék alakulatai; In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 1. szám, 51–58. old. ISSN 1216-7436
93. URBÁN Lajos: Tartalékosok a békefenntartó műveletekben; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 10. szám, 38–43. old. ISSN 1216-7436
94. URBÁN Lajos – SZIGETI Lajos: A magyar haderő és a tartalékos katonák; In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 5. szám, 107–112. old. ISSN 1216-7436
95. VAD, Erich: Innere Führung und das Berufsbild des Soldaten (Belső vezetés és a katonai pályakép); In: Europäische Sicherheit, 1995. évi 2. szám, 3–43. old.
96. VANYUR Tibor: A katonai igazgatási rendszer fejlődése a szervezeti átalakulástól a „Feltöltés 2008” szimulációs gyakorlatig; In: Honvédségi Szemle, 2009. májusi szám, 11–13. old. ISSN 1216-7436

97. VANYUR Tibor: Civil-katonai együttműködés – egy kicsit másképpen; In: Honvédségi Szemle, 2010. júliusi szám, 42–44. old. ISSN 1216-7436
98. VARGA Péter – HORVÁTH László: A civil szervezetek szerepének erősödése az utóbbi két évtizedben Magyarországon; In: Bolyai Szemle, 2009. évi 3. szám, 63–78. old. ISSN 1416-1443
99. ZOLTÁN Márta: A professzionalizálás – kulturális forradalom. (A francia haderő-átalakítás néhány humánpolitikai tapasztalata); In: Humán Szemle, 2003. évi 1. szám, 52–65. old. ISSN 1219-929X
100. ZOLTÁN Márta: A kötelező sorozás helyett új típusú honvédelmi kötelezettségek. A francia megoldás; In: Új Honvédségi Szemle, 2004. évi 9. szám, 64–70. old. ISSN 1216-7436

INTERNETES OLDALAK

1. az AESOR honlapja: <http://www.aesor.eu/> (2010.07.15. 17:54)
2. a CIOR honlapja: <http://cior.net> (2010.07.13. 9:00 – 2010.09.19. 16:04)
3. a CIOMR honlapja: <http://www.ciomr.org> (2010.07.20. 14:26 – 2010.08.23. 18:41)
4. a GI honlapja: <http://www.gamingerinitiative.org> (2010.07.13. 9:00 – 2010.09.23. 5:53)
5. a HM honlapja: <http://www.hm.gov.hu> (2010.07.15. 18:14 – 2010.08.29. 11:13)
6. a MATASZ honlapja: <http://www.matasz.com> (2010.07.15. 17:56 – 2011.05.20. 19:26)
7. a NATO honlapja: <http://www.nato.int> (2010.07.13. 9:00 – 2010.08.21. 23:31)
8. a ROA honlapja: <http://www.roa.org> (2006.03.01. 09:12 – 2011.01.03. 13:23)
9. az UKRFA honlapja: <http://www.ukrfa.org> (2007.05.19. 16:53)
10. az UNOR honlapja: <http://www.unor.org> (2011.04.25. 11:06 – 2011.04.25. 11:08)

11. az UPORFA honlapja: <http://www.uporfa.com> (2010.07.21. 15:01)
12. a VdRBw honlapja: <http://www.reservistenverband.de> (2007.01.28. 19.40 – 2011.05.19. 11:57)
13. a ZSČ honlapja: <http://www.zsc.si/> (2011.05.16. 16:00)

NATO SZÖVETSÉGES KIADVÁNYOK

1. Interoperability for Joint Operations (Összhaderőnemi műveletek interoperabilitása); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2006., 1–9. old.
2. NATO Glossary of Abbreviations used in NATO Documents and Publications AAP-15 (A NATO dokumentumokban és kiadványokban használt rövidítések gyűjteménye); 2008.
3. NATO Kézikönyv; Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 2001., 1–530. old. ISBN 963 7037 48 9
4. NATO Handbook (NATO Kézikönyv); Public Diplomacy Division, Brussels, 2006, 193–201. old. ISBN 92-845-0146-6
5. NATO Civil-Military Co-Operation (CIMIC) Doctrine AJP-9 (A NATO civil-katonai együttműködési doktrínája); 2003.
6. NATO in the 21st Century (A NATO a 21. században); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2004., 3–23. old.
7. Peace Support Operations AJP-3.4.1 (Béketámogató műveletek); 2001.
8. Security through Partnership (Biztonság partnerség útján); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2005., 4–36. old.
9. The Prague Summit and NATO's Transformation – a Reader's Guide (A prágai csúcstalálkozó és a NATO átalakulása – útmutató); NATO Public Diplomacy Division, Brussels, 2003., 10–29. old.
10. The Alliance's Strategic Concept – 1991 (A Szövetség Stratégiai Konceptiója – 1991.); NATO Office of Information and Press, Brussels, 1991. 3–13. old.
11. The Alliance's Strategic Concept – 1999 (A Szövetség Stratégiai Konceptiója – 1999.) NATO Office of Information and Press, Brussels, 1999., 3–10. old.

12. The Alliance's Strategic Concept – 2010 (A Szövetség Stratégiai Konceptiója. 2010.) 19 November 2010, Lisbon, <http://www.nato.int/strategic-concept/index.html> (2011.05.18. 0:46)
13. Military Decision on MC 248/1 – The Relationship between NATO and the Interallied Confederation of Reserve Officers – CIOR (A NATO Katonai Bizottságának 248/1. határozata a NATO és a CIOR kapcsolatáról); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organization; 27 March 1988.
14. Military Decision on MC 441/1 – NATO Framework Policy On Reserves (A NATO Katonai Bizottságának 441/1. határozata a tartalékosokra vonatkozó politikai irányelvekről); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organization; 20 February 2001.
15. Military Decision on MC 317/1 – The NATO Force Structure (A NATO Katonai Bizottságának 317/1. határozata a NATO haderőstruktúrájáról); North Atlantic Military Committee Secretary General, North Atlantic Treaty Organization; 08 July 2002.

NATO STANAG-EK

1. NATO STANAG 2116 – NATO Codes for Grades of Military Personnel (NATO katonai rendfokozatok kódjai) (Edition 6) Military Committee Joint Standardization Board, 25 February 2010.
2. NATO STANAG 6001 – NATO Language Proficiency Levels (NATO nyelvtudás szintek) (Edition 3) Military Committee Joint Standardization Board, 20 February 2009.

A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM JEGYZÉKE

LEKTORÁLT MAGYAR NYELVŰ FOLYÓIRATCIKKEK

1. UJHÁZY László – KLADEK András: Az önkéntes tartalékos katonák munkáltatóit támogató programok a NATO néhány tagállamában;

In: Humán Szemle, 2005. évi 1. szám, 23–31. old. ISSN 1219-929X

2. UJHÁZY László: Az Amerikai Egyesült Államok tartalékos tisztjeinek szövetsége;

In: Új Honvédségi Szemle, 2006. évi 8. szám, 118–123. old. ISSN 1216-7436

3. UJHÁZY László: A német tartalékos szövetség, a VdRBw;

In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 4. szám, 35–38. old. ISSN 1216-7436

4. UJHÁZY László: Az Egyesült Királyság tartalékos szövetsége;

In: Új Honvédségi Szemle, 2007. évi 9. szám, 62–65. old. ISSN 1216-7436

5. UJHÁZY László: A Gamingi Kezdeményezés;

In: Nemzet és Biztonság, 2010. novemberi szám, 89–91. old. ISSN 1789-5286

6. UJHÁZY László: A nemzetközi tartalékos szövetségekről;

In: Hadtudomány, 2010. évi 4. szám, 89–101. old. ISSN 1215-4121

7. UJHÁZY László: A NATO Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetsége;

In: Honvédorvos, 2010. évi 1–2. szám, 66–72. old. ISSN 0133-879

8. UJHÁZY László: A NATO Tartalékos Tisztek Szövetsége;

In: Társadalom és Honvédelem, 2010. évi 4. (katonaszociológiai különszám) ISSN 1417-7293 (közlésre elfogadva)

9. UJHÁZY László: A Magyar Tartalékosok Szövetsége;

In: Sereg Szemle, 2011. évi 3. szám ISSN 2060-3924 (közlésre elfogadva)

NEM LEKTORÁLT MAGYAR NYELVŰ FOLYÓIRATCIKKEK

1. UJHÁZY László: Tartalékos katonák Belgiumban;
In: Magyar Honvéd, XI. évf., 39. szám, 2000. szeptember 29., 7.old. ISSN 0865-6932
2. UJHÁZY László: Három ország, két nap;
In: Magyar Honvéd, XI. évf., 42. szám, 2000. október 20., 7. old. ISSN 0865-6932
3. UJHÁZY László: AESOR-ülés Belgiumban;
In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 15. szám, 2002. április 12., 2. old. ISSN 0865-6932
4. UJHÁZY László: Három ország – két nap gyalogmenet;
In: Magyar Honvéd, XIII. évf., 43. szám, 2002. október 25., 4.old. ISSN 0865-6932
5. UJHÁZY László: A francia tartalékos tisztek szövetsége;
In: Honvédségi Szemle, 2008. novemberi szám, 32–33. old. ISSN 1216-7436
6. UJHÁZY László: Az Európai Tartalékos Tiszthelyettes Szövetség;
In: Honvéd Altiszti Folyóirat, 2010. évi 3. szám, 21–22. old. ISSN 1586-2917

NEM LEKTORÁLT ELEKTRONIKUS PUBLIKÁCIÓK

1. UJHÁZY László: Több nemzet tartalékosai tanácskoztak Svájcban;
http://www.honvedelem.hu/cikk/0/15342/gamingi_kezdemenyezes.html
(2009.06.12. 08:29)
2. UJHÁZY László: Hatékonyság, rugalmasság, motiváció;
http://www.honvedelem.hu/cikk/0/18493/cior_brusszel.html (2010.02.20. 07:19)
3. UJHÁZY László: Kongresszust tartott a világ legnagyobb tartalékos szerveződése;
<http://www.honvedelem.hu/cikk/21511/kongresszust-tartott-a-vilag-legnagyobb-tartalekos-szervez%C3%B5dese> (2010.08.17. 06:32)
4. UJHÁZY László: Tartalékos szeminárium Svájcban;
<http://www.honvedelem.hu/cikk/22027/tartalekos-szeminarium-svajcban>
(2010.09.21. 09:09)

5. UJHÁZY László: Híd a haderő és a társadalom között;
<http://honvedelem.hu/cikk/24412/hid-a-hadero-es-a-tarsadalom-kozott>
(2011.02.21. 09:29)

6. UJHÁZY László – VASTAGH László: Európai tartalékos tisztek konferenciája
Gödön;
<http://honvedelem.hu/cikk/25647/europai-tartalekos-tisztek-konferenciaja-godon>
(2011.04.30. 12:52)

ORSZÁGOS SZINTŰ TUDOMÁNYOS PÁLYÁZAT

1. KLADEK András – KOROKNAY Csaba – KUTI Ferenc – MOLNÁR Ferenc –
UJHÁZY László: „Haderő-átalakítás 2004” pályázat, Az önkéntes tartalékos
munkáltató támogató program; 1–43. old.; megjelent: Hadtudományi Tájékoztató,
Budapest, 2005., 73–84. old. ISSN 1419-7758